

ИД «Буряад унэн» 10 июня с 18.00 до 19.00 проводит «прямую линию» с первым заместителем министра строительства и модернизации жилищно-коммунального комплекса РБ Евгением Александровичем Коркиным на тему: «Капитальный ремонт общего имущества в многоквартирных домах».

Звонить предварительно по телефону: 21-54-54,
во время «прямой линии»: 21-50-96.

ХОДОРОН ОШООЛ ХОРИН ТАБАН ЖЭЛ...

8 Н.

1921 оной
декабриин
21-нээ гарана

Буряад ҮНЭН

Эхэ нютагаа эб хамта мандуулая!

Бүтэдэ арадай сонин

2014 оной
июниин 5
Четверг

№ 20 (21970)
(885)

Гарагай 5

www.
burunen.ru

БААТАРЛИГ ҮХИБҮҮД

Радна-Нима БАЗАРОВАЙ Фото

16 Н.

СУУТА ПОЭДЭЙ ШЭНЭ НОМ ХУДАЛДАН АБЫТ!

Республикын арадай поэт, мэдээжэ журналист, нурган хүмүүжүүлэгшэ, багша ябахан, Яруунын Эгэтын-Адаг тоонтотой, энхэргэн найхан сэдхэлтэй байһан Цырендулма Цыреновна Дондогойн «Шамбалын сэсэгүүд» гэнэн шэб шэнээн ном худалдажа абахая ханаһан зон, хүндэтэ уншагшаднай «Буряад үнэн» Хэблэлэй байшангай нэгэдэхи дабхарта оршодог 16-дахи кабинеттэ (тел.21-50-52), «Полиномой» магазинуудта хандаха аргатай гэжэ дуулганабди. Эхэ орон, энэрхы сэдхэлтэй эжынэр, эхэ хүнэй нангин уялганууд, үри хүүгэдэй ашата буян тухай түүрээдэг, буддын шажанаар удха түгэлдэр оршуулгануудые хэдэг байгаа. Уянгата мурнуудтэй поэдэй, бэлигтэй журналистын хоморой шухаг, гүн удхатай, найхан хатуу гадартай шэнэ номыень худалдажа абахыетнай уряалнабди. 16-дахи кабинет руу газетэ, журналнуудтаа ерэхэдээ, яаран, худалдан абыт гэжэ уринабди!

Бэлигма ОРБОДОВА.

Уважаемые читатели! Завершается подписка на II полугодие 2014 года.
Спешите подписаться на наши издания!

Издания	Выход	Условия	Подписная цена на 6 месяцев	на 1 месяц	Издания	Выход	Условия	Подписная цена на 6 месяцев	на 1 месяц
Газета «Бурятия» Индекс - 50908	Вт. Ср. Пт.	а) ЧЕРЕЗ ПОЧТУ: 1. подписка через УФПС 2. до востребования	1005,18 руб	167,53 руб	Журнал «Байгал» Индекс - 78408	6 раз в год	а) ЧЕРЕЗ ПОЧТУ: 1. подписка 2. до востребования б) ЧЕРЕЗ РЕДАКЦИЮ: 1.с получением в редакции 2) с доставкой в организацию (по городу)	329,13 руб	109,71 руб.
		а) ЧЕРЕЗ РЕДАКЦИЮ: 1. с получением в редакции	624,84 руб	104,14 руб				326,22	108,74
		2. с доставкой в организацию (по городу)	400 руб	66,70 руб				300,00 руб.	100 руб.
Газета «Буряад Унэн» Индекс - 50901	Среда	а) ЧЕРЕЗ ПОЧТУ: 1. подписка через УФПС 2. до востребования	527,34 руб	87,79 руб	Журнал «Байгал» Индекс - 78407	6 раз в год	а) ЧЕРЕЗ ПОЧТУ: 1.подписка 2. до востребования б) ЧЕРЕЗ РЕДАКЦИЮ: 1.с получением в редакции 2) с доставкой в организацию (по городу)	329,13 руб	109,71 руб.
		а) ЧЕРЕЗ РЕДАКЦИЮ: 1. с получением в редакции	339,60 руб	56,60 руб				326,22	108,74
		2. с доставкой в организацию (по городу)	265 руб	44,20 руб				300,00 руб.	100 руб.
Газета «Спорт-Тамир» Индекс - 31113	Среда	а) ЧЕРЕЗ ПОЧТУ: 1. подписка через УФПС 2. до востребования	339,30 руб	56,55 руб	Журнал «Одон» Индекс - 73879	12 раз в год	а) ЧЕРЕЗ ПОЧТУ: 1.подписка 2. до востребования б) ЧЕРЕЗ РЕДАКЦИЮ: 1.с получением в редакции 2) с доставкой в организацию (по городу)	271,50 руб.	50,07 руб.
		а) ЧЕРЕЗ РЕДАКЦИЮ: 1. с получением в редакции	274,30 руб	45,71 руб				271,50	45,25
		2. с доставкой в организацию (по городу)	220 руб	36,70 руб				270,00 руб.	45 руб.
			250 руб	41,70 руб				270,00 руб	45 руб.

ПОЧТА РОССИИ

ВСЕРОССИЙСКАЯ АКЦИЯ

ПОДПИСКА на газеты и журналы на 2-полугодие 2014г.

с 15 по 30 мая

во всех отделениях почтовой связи Республики Бурятия

НА РЯД ИЗДАНИЙ СНИЖЕНЫ ЦЕНЫ

ЗУНАЙ АМАРАЛТЫН ЛАГЕРЬНУУД БЭЛЭН БОЛОБО

Буряад Республика дотор үхибүүдые элүүржүүлгын 710 эмхинүүд ажаллаха түсэбтэй. Хүдөөгэй 27 стационарна эмхинүүдтэ, санаторно түхэлэй хүдөөгэй 5 эмхинүүдтэ, амаралгын ба ажалай 2 лагерь, 64 майхан татаһан лагерь, үдэрэй туршада амаруулдаг 462 лагерь болон үдэртөө амардаг, ажал хэдэг 150 лагерь гээд ажаллахаа бэлдэж байна. Тиигэжэ бүхыдөө 90250 үхибүүд элүүржүүлэгдэхэ юм.

Июниин 2-ой байдлаар, эдэ эмхинүүд 98 процентээр бэлэн болонхой. 7 лагерьта һэльбэн шэнэлэлгын ажал ябуулагдаа, 300 лагерьта заһабарилгын ажалнууд хэгдээ. Мүнөөдөө зунай 4 эмхинүүдтэ заһабарилгын ажал ябуулагдажа байна. Эдэе хоол хангалгын

Аркадий БАТОМНУКЕВАЙ фото

хэлсээнүүд баталагданхай, шэнэ хэрэгсэлнүүд худалдан абтагданхай. Ажалшад эмнэлгын талаар шалгалтануудые гаранхай, бүхы хэрэгтэй мэргэжэлтэд бүридхэгдэнхэй. Майн 28-һаа 605 зунай элүүржүүлгын эмхинүүд ажалаа эхилээд, 67 мянган үхибүүдые ама-

руулжа байна. Хүдөөгэй элүүржүүлгын эмхинүүдтэ гүрэнэй шалгалта июниин 6-һаа 16 хүрэтэр үнгэрхэ. Июниин 17-һоо 20 хүрэтэр хүдөөгэй лагерьнууд ажалаа эхилхэ бшуу. Харин майхан тодходог лагерьнууд июлиин эхинһээ нээгдэхэ.

Цырегма САМПИЛОВА.

Тобшо һонин

НИГҮҮЛЭСХЫ ҮДЭШЭ ҮНГЭРХЭ

Июниин 10-да Хоца Намсаревай нэрэмжэтэ Буряад драмын театрта Буряад Республикын Толгойлогшын уряа доро онкологин үбшэнтэй үхибүүдые дэмжэлгын нигүүлэхы хэмжээнэй үдэшэ үнгэрхэ. "Доброе сердце" гэхэн аукционой дүн согсологдон, энэ хэмжээ ябуулга эмхидхэгдэнэ.

Нигүүлэхы үдэшэдэ Буряадай оперно болон эстрадна дуушад: Намхайн Мүнхзул, Ольга Жигмитова, Алдар Дашиев, Сергей Плотников, "Булжамуур", "Бадма Сэсэг", "Угол зрениа", Буряадай гүрэнэй цирк болон бусад артистнар хабаадаха.

Буянта хэрэгэй аукцион дээрэ мэдээжэ уран зурашад Зоригто Доржиев, Владимир Поспелов болон зохёохы мастерскойнууд уран бүтээлнүүдээ дэлгэхэ. Мүн "Центральный" магазин, "Оэлюн", "ЭПЛ Даймонд" гэхэн наймаанай эмхинүүд эд бараагаа дэлгэжэ, нигүүлэхы хэмжээндэ хабаадалсаха. Энэ ябуулгада сугларһан мүнгэн зөөри нари үбшэнтэй үхибүүдые эмнэлгын хэрэгтэ эльгээгдэхэ.

Мүн "Титан", "Абсолют" гэхэн наймаанай газарнуудта улаа-ягаан лентэнүүдые худалдан абахада, үбшэн хүүгэдтэ туһална гэшэт. Эдэ сугларһан мүнгэн зөөри эм дом, ондоо хотонуудта аргада ошохо харгын билеттэ гаргашалагдаха.

Нигүүлэхы хэрэгтэ хабаадалсажа, буян үйлэдэхээс ханабал, 8-950-383-41-12, 65-13-98 гэхэн утаһануудаар хандажа болоно.

ТҮЙМЭРЭЙ АЮУЛТА БАЙДАЛ СОНОСХОГДОҮОН ЗАНДАА

Июниин 2-ой үдэр Буряад ороной дэбисхэр дээрэ 137 гектар талмай дээрэ түймэрэй 4 ушар бүридхэгдэнхэй. Аюулта ушарһаа һэргылэмжын хаһа үргэлжэлһөөр.

Прибайкалин, Кабанска, Загарайн аймагуудта түймэрнүүд тохёолдоно. Тэдэ ушарнууд сарагдажа байна. Прибайкалин аймагта түймэрэй 2 ушар аадарһаа эхилээ. Бүхыдөө түймэр саралганда аймагай ойн ажалшад болон ажаһуугшад, хамта дээрэ 90 хүн хабаадана. Загарайн, Прибайкалин аймагуудта түймэр сарагшад парашюдаар унтаргаана. Түймэр сарагша 15 машина, 2 бульдозер, трактор гээд ажаллана.

Түймэрэй аюулта ушарай эхилһээр, Буряад Республика дотор 16, 3 мянган гектар газар талмай дээрэ 462 түймэрэй ушарнууд тохёолдоо. Нёдондо энэл хаһада 11,7 мянган гектар талмай дээрэ 403 түймэртэ ушар болоһон байна.

Гэхэтэй хамта, мүнөө ойн ажахынхид түймэрэй аюулта хоёрдохы хаһада бэлдэжэ эхилэнхэй. Холо, хүн зоной хүрээжэ ядама газарай ойн түймэр сараха ажалда

бэлдэлгэ хэгдэнэ. Хүн зоной ой модон, эхэ байгаалидаа хайша хэрэг хандаһанһаа ехэнхи ушарта түймэр тохёолдодог гэжэ эли. Зунай сагта түймэртэ ушарнууд һүжэрдэг. Хоёр хүрэхгүй һарын хугасаада ойн түймэрэй 60 ушар бүридхэгдэнхэй. Оройдоол нэгэ ушарта гэмтэндэ яла ашагдаа. 218 хүн албанай харюусалгада татагданхай, түлэхэ ялын хэмжээн хахад миллионһоо дээшэ тоологдонхой.

АЖАЛГҮЙШҮҮЛ НУРАЛСАЛ ГАРАНА

Буряад Республика дотор ажалгүйшүүл 63 мэргэжэлээр нуралсал гарана. 2014 оной эхинһээ 809 ажалгүйшүүл мэргэжэлээ дээшэлүүлээ, шэнэ мэргэжэлдэ нураа, мүн ондоошье мэргэжэлтэй боложо гараа.

54 нуралсалай эмхинүүд ажалгүйшүүлые шэнэ мэргэжэлдэ хургадаг байна, тэдэнэй тоодо инновационно технологин олон шэглэлтэй техникум, барилгын ба хотын ажыхын техникум, эмнэлгын колледж, ООО "Инфоком-Сервис" болон бусад эмхинүүд. Машинист-бульдозерист, экскаватор жолоодогшо, ЭВМ-эй оператор, парикмахер, маникюрис, медсестра, бухгалтер, түмэр замай монтер, слесарь - сантехник, жолоошод, тогоошон гэхэ мэтэ хэрэгтэй мэргэжэлнүүдтэ ажалгүйшүүлые хургана бшуу.

АМАРАЛТАГҮЙ ХИЛЫН ХАРГЫ

Буряад орондо "Монды" гэхэн автомашины зам амаралтагүйгөөр ажалладаг болонхой.

Россиин Федерациин Хяагтын болон Хубсугуулай талмай дээрэ үнгэрһэн уулзалга дээрэ хэлсэгдэжэ, Монгол орон руу автомашинаар Мон дээгүүр гаргадаг хилын харгын ажалай түсэб баталагданхай байна. Тиигэжэ энэ харгы зам 2014 оной октябрийн 1 хүрэтэр үдэр бүри 10 саһаа 18 саг хүрэтэр ажалладаг болобо.

ТҮНХЭНЭЙ АРШААНДА ТҮҮХЭТЭ ҺЭЕЫ ГЭР БОДОБО

Түнхэнэй аймагай Аршаан курортдо 18-дахи зуун жэлдэ ажаһууһан монгол хаанай гэр байрые һажжаа бүтээгдэн урданай заншалта һэеы гэр бүтээгдэбэ.

Энэ багахан музей-үзэмжэ-һэеы гэр Монголой мэдээжэ уран зурашан С. Арюонболд бүтээгэе.

Хаанай һэеы гэр курортын зоной сэнгэдэг парк соо бодхоогдоо. Һэеы болон шэнэһэн модоор 9 метр зайтай бүтээгдэн һэеы гэр соо монгол айлай гэрэй досоохи байдал зохёогдонхой. Энэ һэеы гэр соо монгол сай уужа болохо, арадай хүгжэмтэ зэмсэг дээрэ наадажа, дурасхаалай дүрээ буулгахада болоно.

Цырегма САМПИЛОВА.

АГЫН ДАСАНДА ТУҢАЛАА!

Эрхим хүндэтэй нютагаархид!

Байгша оной майн 27-до Агын дасанай эгээ ехэ дасан-Согчен дуган гэмтын галай аюулда хайлашаба. Аймшагтай гал дүлэндэ хайлажа байһан нангин шүтөөнэй дасанаа арад зон уйдхар гашуудалтайгаар хаража зогсоо бэлэй. 200 жэлэй туршада арад зоной ажабайдалай баяр жаргал, уйдхартайшые алишые ушарта зүб туһатай зүбшэл үгэжэ, сэдхэлэй тэнсүүри бэлэглэжэ байдаг Согчен дуганаа һэргээн бодхоолгодо туһа хүргэлсэхыетнай гуйнабди.

Согчен дуган хадаа ганса федеральна удха шанартай дурасхаалай тэмдэг бэшэ, харин буряад болон Буддын шажанай архитектурын гайхамшаг үзэмжэ гээшэ. Нангин шүтөөнэй энэ газар Забайкалин хизаарта ажаһуудаг бүхы элдэб арадуудые нэгэдүүлһэн түб байгаа. Эндэ нигүүлэхы сэдхэлэй, гүн ухаанай нарин хандасын заншалта баялигууд хадагалагдадаг ха юм. Манай аша зээнэрэй, хүүгэдэй, бидэнэй эгээл нангин гуламта байгаа гэжэ гүнзэги мэдэрэлээ мэдүүлхэ үгэшые олдогогүй. Буддын шажанай ордон үнэнһэн болотороо хайлабашье, хүн зоной нангин, үнэн сэхэ этигэл һалгаагүй! Согчен дуганаа һэргээхэ гэхэн эрмэлзэл тэгүүлнэбди. Энэ нангин хэрэг бэлүүлгэ ганса һүзэгтэн бэшэ, мүн бүхы ниитэ арад зон, засаг түрэ дэмжэнэ. Нангин шүтөөнэй гуламта һөөргөн бодхоохы хэрэгтэ ехэ мүнгэн зөөри хэрэгтэй.

Тиимэһээ бүхы арад зондо, эмхи зургаануудта, нютаг һууринуудта бидэ хандаха баатайбди. Агын дасанда туһа хүргэхэдэнтэй, энэ буянта хэрэгтэй бүхы арад зоной эбтэй эетэй, ажана тэнюун ажабайдалда һайн нүлөө оруулха бшуу. Ганса хизаарай бэшэ, мүн бусад федеральна олондо мэдээсэл тараадаг эмхинүүд нангин хэрэгыетнай дэмжэхыетнай найда-набди. Гансаараа бэрхэшээлнүүдые дабахада, хүшэр, харин нэгэдэжэ, хүсээ эблэрүүлжэ, хүшэр дабаануудые эбтэйгээр дабахада, бэлэн ха юм. Манай энэ хандалга манай зүрхэ сэдхэлдэ мүр сараа үлөөжэ, хүн бүхэн энэ нангин буянай хэрэгтэ өөрингөө хубитаяа оруулха бээ гэжэ найданабди.

Добровольные пожертвования на восстановление Согчен дугана Агинского дацана можно перечислить по реквизитам:

Получатель: Агинский дацан «Дэчен Лхундублинг»
Банк получателя: Филиал ОАО «БИНБАНК» в Новосибирске
БИК 045004842
К/С 30101810550040000842
Счет получателя: 40703810620240100002
ИНН/КПП получателя: 8001003810/800101001
Яндекс кошелек: 410011156265985
Назначение платежа: пожертвования для восстановления Согчен дугана.

Агын дасанай "Дэшен лхундублин" Согчен дуганай һэргэлгын нангин хэрэгтэ мүнгэн зөөри суглуулгын нигүүлэхы концерт-наадан байгша оной июниин 10-да Улаан-Үдэ хотын ФСК-да үдэшин 18 сагта үнгэрхэ. ФСК, ул. Рылеева, 2
Эмхидхэлэй хороон.

Благотворительный концерт
ПОВОССТАНОВЛЕНИЮ ГЛАВНОГО
СОКЧЕН ДУГАНА АГИНСКОГО ДАЦАНА
Объекта культурного наследия федерального значения
«Дэчен Лхундублинг»
10 июня 2014 г.
начало в 18.00
ФСК ул. Рылеева, 2

ЭНЭРХЫ СЭДХЭЛЭЭ НЭГЭДҮҮЛЭЭ

Ага найман эсэгэмни,
Алтан тоонто улгымни,
Хүлисөөрэй хүбүүн үриес.
Хайрынгаа нулимса унагаанаб,
Мүнөөдэр шиниингээ үмэнэ
Алдуутай, эндүүтэй, осолтой
Алтан дэлхэйн нэгэн гэнэ,
Аюул дайраа нютагыем.
"Жамсаран" сахюусантай
"Дэчен Лхундублинг" солотой,
Агын мэдээжэ дасанай
Алдар нэрэтэ Согшон дуган соо
Арюун зулань бүхэшэбэ,
Уншалга, хуралнууд зогсошобо.

Хаха жүһөө иимэ мэдээн
Хайратайханаар
улаан зүрхыемни...
Будда багшын гэгээн хургаал
Бадарна мүнөө эшэги
сагаан Буряадтам.
Бүгэдэ зоной гүн сэдхэл соо
Бэлэн мандана этигэл шүтөөн.
Энэшые гай тодхор, гашуудал
Энэрхы сагаан сэдхэлээ тахин,
Этигэл хамбын үринэр бидэнэр
Дабахабди, гаталхабди,
диилэхэбди.
Д-Р.ЖАМБАЛОВ.

ШЭНЭ ҮЕЫН ШЭНЖЭ ТҮХЭЛ ТҮРЭЛ НЮТАГЫЕМ ШЭМЭГЛЭЭ

Ажалай хэрэгээр Түнхэнэй аймаг ерэхэ бүримни нютагай шэг шарай шэнэлэгдэжэ, шэнэ хурдан уеын шэнжэ түхэл тэрэнэй шарайда тааруугаар зохилдуулагдажал байдаг. Энэ тэрэ нютагаар ябахадани, социальна халбаринн байра байшангуудай хажуугаар юрын зоной шэнэ гэрнүүд олоор бодхоогдоно. Ажалаа ямар аргаар түсэблэжэ, ягаад тэрэнэе ябуулхада, нимэ туйлалтанууд гараад ерэдэг бэ гэхэн асуудалаар хонирхожо, аймагай гулваагай орлогшонорой нэгэн болохо Юрий Аюшеевич Хорёновтой хөөрөлдэбэ.

- Нэн түрүүн манай аймагай арад зон хэр угаа хойшо ехэ ажалша, түрэл нютагтаа тон ехээр дуратай зон гэжэ тэмдэглэхэ хэрэгтэй. Би өөрөө бүхы наһаараа нютагтаа ажаллажа байһан хадаа энээнине илангаяа хайн мэдэхэб. Хүндэмүүшэ, ажалша байхын хажуугаар түрэл нютагайнгаа түлөө ханаагаа зободог, тэрэнэе хаанашье яабал, суурхуулхые оролдодог. Тиихэдэ аймагтаа үни гаража ошоһоншье зон нютагайнгаа шэнэ һониноор хонирхожо, холо байбашье, ажал хэрэг тухайн асуужа, мэдэлсэжэ байдаг. Тиимэһээ минии ханахада, арад зонинь энэ нютагай хайнаар, зүб мүрөөр хүгжэхын хэрэгтэ гол тулга боложо үгэнэ. Тээмэндэ манай нютагай үндэр наһатайшуул сугларжа, аймагайнгаа үшөө хайнаар хүгжэхын тула яагаада ажалаа ябуулха тухай томохон суглаа зарлажа, үндэр наһанай зэргэһээ маанадта хэдэн хэрэгтэй зүбшөөл заабаринуудые хэлэжэ үгэнэ байна. Саашанхи ажалдаа бидэнэр тэдэниинь заал наа, хэрэглэхэ байхабди. Тиихэдэ мүнөө уеымнай залуушуул тон эдэхитэй болохонхой. Тэдэнэй шэнэ һонин дурдалхоннууд мүн лэ манай ажалда хэрэглэгдэнэ.

- Юрий Аюшеевич, үнгэрһэн жэл хэр зэргэ дүнгүүдтэй дүүргээбта?

- Яһала хайн дүнгүүдтэй дүүргээбди, олон хайн хэрэгүүдые эрхилжэ, ондо ороһон байнабди. Энээнинеманай урдань абтаһан Программын бүхы гол индикаторнуудай дүүргэгдэн тухай тоо, баримтанууд гэршэлнэ. Аймагаймнай өөһэдэн бюджеттэ инвестици ехээр оруулагдаһан байна. Тэрэнэй тоодо бюджетдээ гадуур ороһон инвестициин тоо 457 миллион түхэригтэ хүрэн байха. Нёдондо жэл аймаг доторнай барилгын талаар хэзээ хэзээнэйхиһээ ехэ ажал ябуулагдаа. Тиихэдэ тэдэнэй олонхинь социальна халбаритай хабатай. Жэшээлхэдэ, Далахай хууринай зон Эрхүү мүрэн дээгүүр татагдаһан хүүргын хуушаран хандарһаннаа боложо, тон хүндэ байдалда оронхой, зоболонгоо үзэдэг байгаа. Томонууд түхэлэй машина, тракторнууд гаража шадыхаа болиһон байгаа. Нёдондо жэл тэрэ хүүргэ шэнээр баригдажа, ашаглалгада тушаагдаһан байна. Ниловка хууринда шэнэ фельдшерско-акушерскэ түб баригдаа, полициимнай ажалшад өөһэдэн шэнэ байратай болоо. Хэдэн хууринуудта хүүгэдэй сэсэрлигүүд заһабарилагдаа, шэнээр баригдаа, хургуулинуудай котельнэнүүд мүн лэ шэнэлэгдэнэ байна. Тиихэдэ Хэрэнэй больницын

Борис БАЛДАНОВАЙ фото

нарайлалгын гэр баһал заһагдаа гэжэ тоолохо шухала.

- Аймагаар ябахадана, хэдэн шэнэ хүүгэдэй сэсэрлигүүдые хараһан байнаб.

- Манай ажал социальна халбариде ехэнхиинь шэглүүлэгдэнхэй гэжэ дабтан хэлэхэ байнаб. Мүнөө дээрээ аймаг соомнай хуралсалай 48 эмхи ажалаа ябуула. Үнгэрһэн жэл 158 хууригай 11 шэнэ бүлэгүүдые тайлажа, хүдөө нютагуудтаа сэсэрлигтэ хабатай ээлжэ яһала доошолуулха арга олообди. Тиигэбэшье Аршаан, Хэрэн гэхэн томонууд хууринуудтамнай сэсэрлигтэ үхибүүдэ оруулха ээлжээн үшөөл олон зандаа. Тээд энээнине шийдхэхэ талаар ажал ябуулагдажал байна. хургуулинуудай талаар хэлэхэ болоо наа, хэдэжэ байһан ажалнай баһал ехэ гэжэ хэлэхээр. Нёдондо жэл хэдэн хургуулинуудта шэнэ автобусууд абтаа. Бүхы хургуулинуудаймнай үхибүүд булта халуун эдегээр хангагданхай. Хуралсалай талаар шэнэ хэрэгсэлнүүд, тэрэ тоодо мебельшье олоор абтанхай. Эдэ бүгэдэ хэрэгээр республикын зүгһөө ороһон мүнгэ зөөритэй хамтаруулан хэхэ арга олдно.

"Земский врач" гэхэн гүрэнэй программатай зохилдуулан, манай аймагта нёдондо жэл 4 залуу врач ерэжэ, ажалаа ябуула, гэхэтэй хамта энэ жэл үшөө 6 залуу врачнуудые хүлээжэ байнабди. Тэдэ булта байраар хангагдаха.

- Юрий Аюшеевич, нёдондо жэл танай аймагта хэдэн спортын байшангууд баригдаа гэжэ манай республикын Толгойлогшо Вячеслав Владимирович Наговицын тээмэндэ онсолон тэмдэглээ һэн. Энээн тухай хөөрөжэ үгыт.

- Нээрээшье, хэдэн хууринуудта шэнэ спортын байшангууд баригдажа, ашаглалгада тушаагданхай. Энэ ажал ямар удха шанартайгаар ябуулагдаһан гэжэ, ямаршье зон өөһэдэнгөө ерээдүйн, шэнэ халаан, ургажа ябаһан залуу үетэн тухайгаа ханаа зобонгүй яахаб. Тэдэмнай элүүр мэндэ бээтэй байг лэ гэжэ бидэ ханаа зобонбди. Анхан бага наһаннаань бээ спортор хорижо эхилһэн хүүгэдэй хэлтэги буруу харгыда орохогүйн лабтай. Угайдахадана, хүүлэй үедэ гүрэн дотор-

най, илангаяа залуу үетэн архи тамхинда ехээр ороно, хара тамхи татана, наркотическа бодосуудые хэрэглэнэ гэхэн айдаһа хүрэмөөр мэдээнүүд хаа хаанагүй дуулдана. Тиимэһээ тэдэниие энэ муу муухай байдалһаа хэргылхын тула спортын талаар хүмүүжүүлхэ тон шухала. Энэл хараа бодол үлүүлэн тоожо, манай аймагай захиргаан спортын байшангуудые хууриин бүхэндэ бариха түсэб табинхайбди. Тэрэ түсэбүүдэймнай олонхинь бээлүүлэгдэнхэй, тээд энэ талаар ажал үшөөшье ехэ байна. Тэрэ байшангууднай ганса спортын үүргэ дүүргэхэ бэшэ, харин хууринуудай залуушуул, наһатайшуулшье тэндэ сүлөө сагаа үнгэрэхэ аргатай, элдэб хайндэрнүүд, найр нааданууд боложо байха ёһотой. Энэмнай хадаа ёһотой соёлой-спортын түб боложо үгэхэ.

- Түнхэнэй аймаг аяншалгын түб гэхэдэ, алдуу болохогүй. Энээн тухай юун гэжэ хэлэхэ байнабта?

- Аяншалга, амаралга хадаа аймагаймнай хүгжэлтын гол, стратегическэ гэхэ гү, халбари болоно. Бултанай мэдэһээр, манай аймаг эм домто аршаангуудаар, амаралгын газарнуудаар тон баян, байгаалимнайшье үзэхэлэн гоё юм. Тиимэһээ иимэ газарта ажаһуугаад, байгаалингаа баялигы аймагтаа, нютагайнгаа зондо хэрэгтэйгээр хэрэглэжэ шадаагүй наа, тон ехэ алдуу болохо. Хүүлэй үедэ экономикымнай энэ халбари тон эршэтэйгээр хүгжэжэ байна гэжэ тэмдэглэхэ шухала. Жэл бүхэндэ манай аймагта дунда зэргээр 200 мянган хүн ерэжэ, бээ эмнэжэ, шарайгаа заһажа, сэдхэлээ сэбэрлэжэ ошоно. Нёдондо жэл туризмын талаар инфраструктура хүгжөөхын тула 200 миллион түхэриг инвестици оруулагдаа. Россиин Федерациин Правительствын тогтоолой ёһоор, тусхай программа бээлүүлхын тула "Тункинская долина" гэхэн Автотуристическэ кластер бээлүүлэгдэхэ ёһотой юм. Энэ хэрэгтэ 2 млрд. 62 млн. мүнгэн һомологдохоор хараалагдана. Тиихэдэ "Вышка" гэхэн халуун аршан дээрэ хоёр бассейн баригданхай, "Красная поляна" гэхэн айлшадые угтан абаха байшан, "Жэмһэг" гэхэн томо кафе үүдээ нээжэ, айлшадана ам-

татай эдэе хоолоор хооллуулна. Гэхэтэй хамта эдэ болон бусад баригдан кафе, ресторануудые өөһэдэн нютагай продукцияар хангахын тула "Жэмһэг" гэхэн хүдөө ажахы байгуулагданхай, адуунай сэгээгээр амарашадые эмнэхын тула "Улаан Горхон" гэхэн ажахы нээгдэнхэй.

Энээнэй хажуугаар бэшэ амаралгын газарнуудта харгы зам заһабарилгын ажал ябуулагдаа, хууринуудайнгаа шэг шарай шэнэлхэ гэхэ мэтэ хэрэгүүд ябуулагдажал байна. Хэдэн хууринуудта үдэшин сагта түбэй харгынуудые гэрэлтүүлхэ зайн гал татагданхай. Үшөө нэгэ хайн талань гэхэдэ, захиргаанай зүгһөө ажалай хэдэжэ байхада, юрымнай зон хайн барилга хэжэ байнхай. Үнгэрһэн жэл тэдэмнай аймаг дотороо 75 шэнэ гэрнүүдые бодхоожо оронхой. Эндэнэ ехэнхидэ залуу айлнууд болоно. Гэхэтэй хамта "Залуу айлнуудые гэр байраар хангаха тухай" гэхэн программа бээлүүлхын хэрэгтэ аймагай бюджетдээ 433,6 мянган түхэриг гаргашалагдаа.

- Социальна халбаринн хажуугаар үмсын ажахынууд, бага болон дунда зэргын худалдаа наймаанай ажахынууд хэр зэргэ ажалаа ябуулжа байнаб?

- 2013 ондо аймагтамнай 568 бага болон дунда зэргын ажахынууд ажалаа ябуулаа. Тэдэнэй тоодо 157 худалдаа наймаа эрхилдэг, эдэе хоолой халбариде ажалладаг 41 ажахы худэлмэрилнэ. Худалдаа наймаанда ороһон мүнгэн зөөри 1477,9 миллион, харин эдэе хоолой халбариде 150,1 миллион түхэриг хүрэнэ байна. Тиихэдэ энэ ажахынуудта 50 шэнэ ажалай хуури гаргагдаа гэжэ тэмдэглэлтэй. Энээнэй хажуугаар хүдөө ажахы яһала хайн дүнгүүдтэй байна гэхээр. Нёдондо жэл экономикымнай энэ халбариде 1820 хун ажал ябуулаа, тэдэнэй хэйһэн ажалай валова продукция 882 миллион түхэригтэ хүрөө. Тус ажахынууднай бүхы дээрэнэ 2770 тонно мяха үсхэбэрлэжэ, 19073 тонно һү наажа, 7463 тонно тарья, 14019 тонно хартабха, 4159 тонно овож ургуулан хурьяажа шадаа. Үхэр малаймнай тоо урда жэлэйхидэ орходоо 1252 толгойгоор олошоржо, 27749 хүрэнэ байна.

Бүхы дээрэнэ хэлэхэ болоо наа, бүхы ажалаа бидэнэр суг хамта ябуулабди. хууринуудай гулваанартай сэхэ нягта холбоотой ажал ябуулагдаа. Тээд ямаршье ажал хэхэдэ, эндэ тэндэ зарим тэды арсалдаата асуудалнууд гараад ерэнгүй яахаб даа. Тээд тэдэниие зүбөөр шийдхэжэ, бүхы хүсэ шадалаа зангидажа, үшөөл хайнаар ябуулхые оролдонбди. Энэ хэрэгтэмнай нютагаймнай хада бурхад харалсажа, туһалалсажа, заһажа, залажа байдаг. Эртэ хабар Хойтогал хууринда Бурхан Баабайдаа мүргэлтэйгөөр республикын хэмжээнэй ехэ фестиваль үнгэргөө һэмди. Тэрэмнай булта зоной зүгһөө тон үндэр сэгнэлтэдэ хүртэнэ байна. Мүнөө һаяар Буха-ноён Баабайдаа мүргэлтэйгөөр үшөө нэгэ ехэ фестиваль, тайлган хэхээ байнабди. Эндэ бээлэхэлэй талаар баһал ехэ ажал ябуулагдажа байна. Хабаадахаяа, хараха-яа ерэхыетнай уринабди.

Лопсон ГЕРГЕНОВ.

ХҮНДЭТЭ БАГШАМНАЙ

Оюутан ябаха эгээл хайхан үе саг гэжэ, оюутан ябаһан хүн бүхэн зүбшөөхөл байха.

Гол шухала хуралсалһаа гадна элдэб хонирхолтой мурьсөөнүүдтэ, эрдэм-шэн-жэлэлгын конференци, олимпиадануудта хабаадаха

аргатайт. Жэл бүхэндэ «Оюутадай хабар» гэхэн фестиваль болодог. Эндэ оюутан бүхэн бэлиг шадабарияа харуулха аргатай. Энэ жэлдэ үнгэрһэн фестивалда манай этно-студи «Аядон», «арадай вокал» номинацида «Эрын соло» гүйсэхэжэ, нэгэдэхи

шатын дипломдо хүртэнэ байна, энэдхэг арадай дуу ба хатарай түлөө гурбадахи хуури эзэлээбди.

Буряадай гүрэнэй дээдэ хургуулида «Байгалай долгинууд» гэхэн оюутадай мэдээжэ ансамблда славян дуунай болон хатарай бүлэг,

зүүн зүгэй хатарай хореографическа бүлэг, этно-студи «Аядон» ородог. «Аядон» гэжэ этно-студи Буряад Республикын габьяата артистка Ольга Дулгаровна Шарапова хүтэлбэрлэдэг. Бидэ, оюутада, энэ иимэ бэрхэ, бурханһаа үгтэнэн аза талаантай, бэ-

лигтэй багшатай байһандаа баяртайбди.

Июниин 11-дэ Буряадай гүрэнэй филармонидо 19.00 сагта хүндэтэ багшымнай сольно концерт үнгэрэгдэхэ. Уринабди та бүгэдэниие.

Александр ДАМБАЕВ.

БУРЯАД РЕСПУБЛИКЫН АРАДАЙ ХУРАЛАЙ ХҮДЭЛМЭРИЙН ТҮСЭБ

2014 оной июнийн 2 - 6

I. БУРЯАД РЕСПУБЛИКЫН АРАДАЙ ХУРАЛАЙ ТҮРҮҮЛЭГШЭ М.М.ГЕРШЕВИЧЭЙ ХҮТЭЛБЭРИ ДОРО ҮНГЭРГЭГДЭХ ТҮСЭБЛЭЛГЫН ЗҮБЛӨӨН
02.06.9.00 Бага танхим

II. БУРЯАД РЕСПУБЛИКЫН АРАДАЙ ХУРАЛАЙ ХОРООНУУДАЙ ЗҮБЛӨӨНҮҮД

Буряад Республикын Арадай Хуралай Бюджетэй, налогуудай болон сан жасын талаар хороон (түрүүлэгшэнь Ц.Э.Доржиев)
Буряад Республикын Арадай Хуралай ээлжээтэ зургаадахи сессидэ хэлсэгдэхэ асуудалнууд тухай

04.06 14.00 Бага танхим

Буряад Республикын Арадай Хуралай Гүрэнэй байгуулалтын, нютагай өөһэдэн хүтэлбэрийн, хуули ёһоной болон гүрэнэй албанай асуудалнуудай талаар хороон

(түрүүлэгшэнь Б.Н.Ботоев)

Буряад Республикын Арадай Хуралай ээлжээтэ зургаадахи сессидэ хэлсэгдэхэ асуудалнууд тухай

04.06 10.00 Ехэ танхим

Буряад Республикын Арадай Хуралай Социальна политикын талаар хороон

(түрүүлэгшэнь А.Т.Стопичев)

1. Буряад Республикын Арадай Хуралай ээлжээтэ зургаадахи сессидэ хэлсэгдэхэ асуудалнууд

2. "Буряад Республикада эрхэтэдэй элүүрые хамгаалгын зарим асуудалнууд тухай" Буряад Республикын Хуули бэлүүлгын ябаса тухай (элүүрые хамгаалгын байгуулгыг мэргэжэлтэдээр хангалга)

04.06 10.00 Бага танхим

Буряад Республикын Арадай Хуралай Экономическа политикын, байгаалин нөөсөнүүдые ашаглалгын болон оршон тойронхиге хамгаалгын талаар хороон

(түрүүлэгшэнь В.Г.Ирильдеев)

1. Буряад Республикын Арадай Хуралай ээлжээтэ зургаадахи сессидэ хэлсэгдэхэ асуудалнууд

2. Буряад Республикын Арадай Хуралай Хүндэлэлэй грамотаар шагналга тухай

05.06 14.00 Бага танхим

III. БУРЯАД РЕСПУБЛИКЫН АРАДАЙ ХУРАЛАЙ АППАРАДАЙ ХҮТЭЛБЭРИЛЭГШЭ В.Б.ЭРДЫНЕЕВЭЙ ДЭРГЭДЭ ҮНГЭРГЭГДЭХ ХҮДЭЛМЭРИЙН ЗҮБЛӨӨНҮҮД

02.06 13.30 Бага танхим

БУРЯАД РЕСПУБЛИКЫН АРАДАЙ ХУРАЛАЙ ХОРООНУУДА

Буряад Республикын Арадай Хуралай Бюджетэй, налогуудай болон сан жасын талаар хороон (түрүүлэгшэнь Ц.Э.Доржиев)

Республикын 2013 оной бюджет бэлүүлгэн тухай жэлэй тоосон болон "Буряад Республикын 2013 оной бюджет бэлүүлгэ тухай" Буряад Республикын хуулин түлэб тухай

03.06 10.00 каб.235

Буряад Республикын Арадай Хуралай Гүрэнэй байгуулалтын, нютагай өөһэдэн хүтэлбэрийн, хуули ёһоной болон гүрэнэй албанай асуудалнуудай талаар хороон

(түрүүлэгшэнь Б.Н.Ботоев)

"Олоонитын гурим хамгаалха дружинанууд тухай" Буряад Республикын хуулин түлэб тухай

03.06 10.00 каб.323

Буряад Республикын Арадай Хуралай Депутадай мандат болон ёһо заршам тухай Комиссийн дүрим бэлдэхэ тухай

03.06 14.00 каб.323

Буряад Республикын Арадай Хуралай Газарай асуудалнуудай, аграрна политикын болон эд хэрэглэлгын дэлгүүрэй талаар хороон

(түрүүлэгшэнь А.П.Попов)

"Буряад Республикын зарим хуули ёһоной актнуудые (хуули ёһоной актнуудай дүримүүдые) хүсээ буураһанда тоолохо тухай" Буряад Республикын хуулин түлэб тухай

04.06 14.00 каб.119

"Агналга болон агнуурийн нөөсөнүүд тухай" Буряад Республикын Хуули бэлүүлгын ябаса тухай" асуудалаар "Кабанскын аймаг" муниципальна байгууламжада үнгэргэгдэхэ нүүдэл хүдэлмэрийн зүблөөндэ бэлдэлгэ тухай

05.06 10.00 каб.119

Нүүдэл хүдэлмэрийн зүблөөн: "Буряад Республикада хүдөө ажыхын үйлдбэрийе гүрэнэй талаһаа дэмжэхэ тухай" Буряад Республикын Хуули бэлүүлгын ябаса тухай

02 - 03.06 Хурамхаанай аймаг

Буряад Республикын Арадай Хуралай Регионууд хоорондын холбоонуудай, үндэһэ яһатануудай асуудалнуудай, залуушуулай политикын, нийтын болон шажан мүргэлэй нэгдэлнүүдэй талаар хороон

(түрүүлэгшэнь Ц.Б.Батуев)

"Буряад Республикын дэбисхэр дээрэ шажан мүргэлэй ажаябуулга тухай" Буряад Республикын Хуули бэлүүлгын ябаса тухай" асуудалаар "дүхэриг шэрээдэ" бэлдэлгэ тухай

04.06 14.00 каб.212

"Буряад Республикада Илалтын Тугай буулгабаринуудые хэрэглэлгэ тухай" Буряад Республикын хуулин түлэб тухай

05.06 14.00 каб.212

"Архиин зүйлнүүдэй болон нэргэлэн болгодог архигүй ундануудай жэжэ наймаанда хизаарлалтануудые тогтоохо тухай" Буряад Республикын хуулин түлэб тухай

06.06 14.00 каб.212

Буряад Республикын Арадай Хуралай Социальна политикын талаар хороон (түрүүлэгшэнь А.Т.Стопичев)

1. "Россиин Федерацида нуралсал тухай" федеральна хуулин 93-дахи статьяда хубилалтануудые оруулха тухай" 508947-6 дугаарай федеральна хуулин түлэб тухай (нуралсалай халбариде хиналта бэлүүлдэг гүйсэдхэхы засагай зургаануудай хэрэглэдэг нүлөөлхы хэмжээнүүдэй ашаг үрэ дээшлүүлхэ талаар)

2. "Россиин Федерацида ажалай пенсинүүд тухай", "Страховой пенсинүүд тухай", "Нөөсэлгын пенсинүүд тухай" федеральна хуулинуудта хубилалтануудые оруулха тухай" 507272-6 дугаарай федеральна хуулин түлэб тухай (пенси тогтоохын тула дансануудые тушааха болзор хубилгаха талаар)

3. "Россиин Федерацида гүрэнэй пенсионно хангалга тухай" федеральна хуулин 7-дохи статьяда хубилалта оруулха тухай" 502299-6 дугаарай федеральна хуулин түлэб тухай (муниципальна байгууламжануудай толгойлогшонорто болон һунгамал үндэһөөр муниципальна тушалнуудые эзэлдэг бусад нюурнуудта олон жэлдэ алба хэһэнэйнь түлөө пенсидэ гараха эрх олгохо тухай)

4. "Эрэмдэг бэетэй зоной эрхэнүүдэй эсэслэн баталагдаһанай ушараар эрэмдэг бэетэй хүнүүдые социальна талаар хамгаалгын асуудалнуудаар Россиин Федерацийн зарим хуули ёһоной актнуудта хубилалтануудые оруулха тухай" 480719-6 дугаарай федеральна хуулин түлэб тухай

02.06 14.30, 15.00, 15.15, 15.30 каб.218

1. "Буряад Республикын дэбисхэр дээрэ хүдөө нютагуудта, хүдэлмэришэдэй һууринуудта (хотын түхэлэй һууринуудта) ажалуудаг, хүдэлдэг мэргэжэлтэдэ коммунальна хангалгануудай түлбэринүүдтэ хабаатай социальна дэмжэлгын хэмжээнүүдые үзүүлэлгын гаргашануудые тэхэриуэлэн бусааха мүнгэнэй хэмжээ, эрилтэнүүдые болон гурим тогтоохо тухай" Буряад Республикын Хуулин 3.1 статьяда хубилалтануудые оруулха тухай" (хүдөө нютагуудта хүдэлөөд, пенсидэ гараһан багшанарта коммунальна хангалгануудай түлбэринүүдтэ хабаатай социальна дэмжэлгын хэмжээнүүдые үзүүлхэ эрилтэнүүдые тодорхойлохо талаар)

2. Буряад Республикын нуралсалай эмхи зургаануудта һурагшадай хооллолгын эмхидхэлгы, халуун эдегээр хангалгыг һайжаруулха, шанарыень дээшлүүлхэ тухай

3. "Буряад Республикада юрэнхы нуралсалые мүнгэн зөөрээр хангалгын хуулига хэмжээнүүд тухай" Буряад Республикын Хуулида хубилалтануудые оруулха тухай" Буряад Республикын хуулин түлэб тухай

03.06 10.00, 11.00, 11.30 каб.218

"Буряад Республикада эрхэтэдэй

элүүрые хамгаалгын зарим асуудалнууд тухай" Буряад Республикын Хуули бэлүүлгын ябаса тухай

03.06 13.30 каб.218

Буряад Республикын Арадай Хуралай Экономическа политикын, байгаалин нөөсөнүүдые ашаглалгын болон оршон тойронхиге хамгаалгын талаар хороон

(түрүүлэгшэнь В.Г.Ирильдеев)

"Буряад Республикын дэбисхэр дээрэ хүн зониге болон гарай ашаа хүнгэн таксигаар шэрэхэ талаар ажаябуулга эмхидхэхэ тухай" Буряад Республикын Хуулида хубилалта оруулха тухай" Буряад Республикын хуулин түлэб тухай

03.06 10.00 каб.211

Улаан-Үдэ хотын хүйтэн уһаар хангалгын предприятинуудай ажал ябуулга тухай Буряад Республикын Правительствын мэдээсэл тухай

04.06 10.00 каб.211

"Буряад Республикын гүрэнэй зөөрийн объектнуудые гүрэнэй бусад гү, али муниципальна зөөридэ дамжуулан үгэлгэ, мүн тийхэдэ гүрэнэй бусад гү, али муниципальна зөөрийн объектнуудые Буряад Республикын гүрэнэй зөөридэ гү, али Буряад Республикада муниципальна байгууламжануудай зөөридэ тушаан абалга тухай" Буряад Республикын Хуулин 9-дэхи статьяда хубилалтануудые оруулха тухай" Буряад Республикын Хуулин 2-дохи статьяда хубилалтануудые оруулха тухай" Буряад Республикын хуулин түлэб тухай

04, 06.06 11.00 каб.211

"Буряад Республикын онсо харууһатай байгаалин дэбисхэрнүүд тухай" Буряад Республикын Хуулида хубилалтануудые оруулха тухай" Буряад Республикын хуулин түлэб тухай

05.06 10.00 каб.209

IV. БУРЯАД РЕСПУБЛИКЫН АРАДАЙ ХУРАЛАЙ ДЭРГЭДЭХИ НЮТАГАЙ ӨӨҺЭДЭН ХҮТЭЛБЭРИЙН ТҮЛӨӨЛӨГТЭ ЗУРГААНУУДАЙ НҮҮДЭЛ ЗҮБЛӨӨН

1. Муниципальна байгууламжануудые хубилган шэнэдхэлгэ болон захиргаанай-дэбисхэрэй байгууламжын зэргэ хубилгалга тухай, дүй дүршэл болон шиидхэгдээгүй асуудалнууд

2. "Буряад Республикада агропромышленна комплекс болон хүдөө дэбисхэрнүүдые хүгжөөлгэ" гэнэн гүрэнэй программые 2013 ондо бэлүүлгэн тухай

05.06 11.00 "Прибайкалийн аймаг" Могой Захиргаанай танхим

V. ЭРХЭТЭДЭЙ ХҮЛЭЭН АБАЛГА

М.М.Гершевич – Буряад Республикын Арадай Хуралай Түрүүлэгшэ
04.06 9.00-12.00 каб.118/327

А.Т.Стопичев – Буряад Республикын Арадай Хуралай Социальна политикын талаар хорооной түрүүлэгшэ
03.06 14.00-17.00 каб.118/218

БАЙГАЛ ТЕАТР
АРАДАЙ ДУУНУУДАЙ ГОЁ
Июнийн 7-до
18.00 Буряад сити театр
21-30-22
40-40-54

АРАДАЙ ДУУНУУД БАЙХАН ДАА

Манай орон дэлхэйдэ сагай ошохо бүриһонин ба үнэтэ юумэнүүд мартагдана. Хүн зониге хайрлаха, сэгнэхэ мэдэрэл тон шухала бэшэ, харин хара бээс сэнгүүлхэ ба баярлуулха мэдэрэл олонхи зоной һанал эзэлнэ. Мүнөө сагай эрилтээр, урданаймнай сэсэн мэргэн һургаал, ёһо заншал, арадай аман зоһеол ехэ анхарал татадаг болонхой. Мүнөө залуушуулнай буряад арадай дуун ба ёхорнуудые ган-

сал тайзан дээрэхэ харана. Наһатай зонһоо дуулахада, үдэр бүрийн байра байдал ба арадай аман зоһеол гэшэ нэгэл холботой юм. Тиймэхэ арадай дуун соо ажабайдалай шухала, үнэн ба гүнзэги үдха нөөсөлөгдэнхэй.

- «Байгал» театрта жэлэй хугасаада ехэ бэлдэхэл боложо байна. Июнийн долоондо Буряад драмын театрта «Арадай дуунуудай гоё...» гэнэн шэнэ проект захалхань. Иимэ ажалай ябуулагдажа байгаа сагта арадаймнай

түүхэ, ёһо заншал, аман зоһеол мартагдахагүй, угаймнай утаһан таһархагүй, - гэжэ проектын хүтэлбэрилэгшэ Алдар Дашиев хэлэнэ. Энэшье зүб, ургажа байһан залуушуулай түрэл хэлээ мартан хохидолто алдуу заһахын тула «Байгал» театр оролдано. Үнэхөөрөөшье, арадай дуунай хүсөөр буряад хэлээ мэдэхэ болохо, ёһо заншалаа удаадахи үетэндөө дамжуулха аргатай байна гэшэбди.

Наадан соогоо арадайнгаа дуунуудые дуулахадаа, микрофон хэрэглэнгүй, нэ-

гэдэхи хуби соонь томо ехэ оркестр оруулангүй, хэрэгтэй нэгэ хэды хүгжэмшэдые хабадуулха. Арадай дуунуудаа хүнэй сэдхэлэй хубшэргэй хүдэлгэхын тула байһан лэ шэгтэнь, эжы абын дууладаг маягаар дамжуулха хэрэгтэй. Энэ наадан бэшэ концертнүүдһээ ондоо байха. Үбгэ эсэгэнэрэйнгэ үлөөһэн хуушан аудиозапись оложо, газар газарай өөрын аянгатай арадай дуунуудые нэргээгээд, мүнөө таанадай һонорто бэлдэжэ байна.

С. БАТОЖАПОВА.

“ГАЛХАН” гэхэн литературно-хүгжэмтэ, уран бэлигэй салондо

“ЭЛШЭ ТУЯАГААР ЭРМЭЛЗЭҺЭН ЗҮРХЭ СЭДЬХЭЛЭЭРЭЭ ЭХЭ НЮТАГАА ЭНХЭРЭН ДУУЛАХА, МАГТАХА ҮҮРГЭТЭЙ...”

Уулзаһан, танилсаһан хүнүүдээ шүлэгүүдээрээ гайхуулдаг, уран үгэтэй, ульгам найхан уянгата дуунуудтай, Захааминай аймагай Санага нютаг тоонтотой, мүнөөдэрэймнай “Галхан” гэхэн литературно-хүгжэмэй, уран бэлигэй салоний айлшан Юлия Хандуевна ДАМПИЛОВА гээшэ. Юуб гэхэдэ, бага наһанһаа, нургуулида нурахаһаа уран зохидоор шүлэгүүдые бэшэжэ эхилһэн Юлия басаган сүг нурадаг нүхэдтөө зохёоһоноо уншажа үгэдэг бэлэй. Залууһаа талаан бэлигтэй басаган түрэл нютагайнгаа клубта хүдэлжэ эхилээд, соёлшон болохо гэжэ шийдээд, Улаан-Үдын соёл-гэгээрэлэй училищи дүүргэһэн байна. Зүгөөр зүрхэ сэдьхэлыень хүдэлгэдэг шүлэг бэшэлгэтэээ оройдоошье хахасаагүй нэн.

1972 онһоо зохидхон, нютагаархидайнь урма зориг бадаруулһан шүлэгүүдын аймагайн “Ажалай түг” газетэдэ хэблэгдэжэ, уншагдай, нютагаархидайнь хонирхол татажа эхилээ бэлэй. Удаань суглуулһан олон шүлэг, дуунуудараа анха түрүүшынгээ “захата” бүтээжэ, 2010 ондо “Жэнхинэмэ буряад дайдамни” гэхэн суглуулбария “Бэлиг” хэблэлдэ барлан гаргаһан, санагаархидаа хонирхуулһан байна. Тэрэ түрүүшын “хараасгай”

болоһон ном сооһоонь дуунууд боложо зэдэлһэн шүлэгүүдын олондо найшаагдажа, хүгжэм аялганууд бэшэгдэжэ, бүхы Буряад орон соого мэдээжэ болоһон байна. Харин 2012 ондо уран шүлэгүүдэйнгээ урманда далижаһан, хүсэ шадал нэмэһэн поэт Юлия Дампилова хоёрдохы согсолбориёо хэблэжэ, “Уран Дүшын сагаан далита нютагни” гэжэ нэрлэһэн юм. Хани нүхэдын, түрэлхидын, улад зон, нютагаархидын хонирхожо, хани халуунаар дэмжэжэ, үшөө номоо гаргахыень үрээһэн байна. “Тигэжэ намай дэмжэһэн үрээһэнүүдын хүсэлдэжэ, “Наранай алтан үргөөн” гэхэн гурбадахы номоймни шүлэгүүд, дуунууд зохёогдожо, уншагдай, зоний анхаралда табигдаба. Энэ суглуулбаридамни долоон хэһэг ороно. Хэһэг бүхэндэ Буряад оромнай, түрэл нютагнай хүгжэн дэлгэржэ, найхан заншалнуудаа үргэжэ байһаниинь харуулагдана. Энгэр байгаалиа эдлэн хууһан зоний ажал хэрэг, бэлиг талаан, алдар нэрэнь, инаг дуран сүүрхуулагдана, нангин үргэл мүргэлэй газарнууд, бурхан шажан, буян үргэгдэнэ. Түрүүшын хуби соогоо Эхэ ороноо, түрэл нютагаа дурдажа, дуунууд болгон “ниидхүүлхээ” оролдооб. Юуб гэхэдэ, хүн хаана-

шье ябахадаа, түрэл нютагаа дурдажа, дуулажа, магтажа ябадаг бшуу. Эгээл сэдьхэлэй үгэнүүдээр һанажа, ухаан бодолоороо өөрынгөө нангин дурье уран шүлэгүүдэй мүнүүдээр дамжуулха хүсэлтэй байгаааб”, - гэжэ Юлия Хандуевна шэнэ ном тухайгаа хөөрэһэн, нёдондо танилсахадамни, олон шүлэгүүдээ ехэ зохидоор уншажа үгэһэн байна.

“Алтаргана-2014” гэхэн һайндэрье угтуулан, һаяхан Үндэһэн номой санда үргэн дэлисэтэйгээр, үндэр хэмжэндэ үнгэргэгдэһэн Буряад поэзийн республиканска конкурсно олон тоото поэдүүдэй дунда гурбадахы һуури эзэлһэн Юлия Хандуевна Дампилова дээрэ дурсагдаша, гоё гадартай, доосоого уран зурагуудтай шэнэ номһоо олон найхан шүлэгүүдээ уншажа, жюриин гэшүүдые, шүлэг, дуунуудые зохёогшодые уяруулжа, гайхуулжа шадаба гэжэ тэмдэглэжээр. Түрэл нютагаа ходел үргэжэ, магтан сүүрхуулжа байһан Захааминһаа гарбалтай бэлигтэй поэдтэ үшөө олон шэнэ номуудаараа, уншагдадые урмашуулха зохёолнуудаараа баясуулжа байхыень, ажабайдалдаа зол жаргалтай, элүүр энхэ ябахыень хүсэнэбди!

Бэлигма ОРБОДОЕВА.

ХАМБА ЛАМА ЭТИГИЛОВ

Хамба лама Этигиловэй Хүн бэнь мүнхэржэ, Досоо шэртэһэн нюдэһэнь Дотор хараса бурханай.

Ом мани бадме хум, Ом мани бадме хум.

Үндэр багша Этигиловэй Үлэг бэнь тэхэрижэ, Дулаан гарайнь уурхай Дээдэ мэдэрэлэй ульһатай.

Ом мани бадме хум, Ом мани бадме хум.

Сэсэн мэргэн Этигиловэй Сэбэр бэнь мүндэлжэ, Согсойжо һууһан Түхэлын Соо мүргэлэй шэдитэй.

Ом мани бадме хум, Ом мани бадме хум.

Эмшэн лама Этигиловэй Эрдэмтэй заабари эрьежэ, Эгээлэй зоной сэдьхэлдэ Этигэл бурханда нэргээжэ.

Ом мани бадме хум! Ом мани бадме хум!

МОРИН ЖЭЛ

Модон тохой эмээлтэй, Мүнгэн сагаан тоногтой Нютаг зоной эрдэни - Морин жэлнай оробо.

Унагамнай унаа боложо, Уула дээгүүр соёрно. Далантай даагамнай бэежэжэ, Дайда дээгүүр оодорно.

Ардагай арһан жолоогоор Амалуулжа хазаар олгоһон Агтын гүрбэл хурдые Аялгада дуунай ниидүүлһэйб.

Малша ажалша зоной Морин һүлдэ тугыень Жэлэй залаада хиисхүүлжэ, Жаргал дэлхэйдэ уряална.

Хүдэр хүбүүдэй һургаһан Хүлэг морин найдалтай: Урилдаан соо эршэлэн, Улын табилан алданагүй.

Үндэр үрөөнүүдые харахадам, Омог сэдьхэл түрүүлдэг. Морин унаа болоходоо, Нүхэрэй найдал үргэдэг.

Һамбай үдхэн дэлһэндэнь һалхин дуулажа байдаг. Хүлэгэй хурдан табгайда Хүрһэтэ дэлхэй доһолдог.

Хада дайдааа хиисхүүлһэн Хиин мориннай үргэгдөө. Сагаалганаар оршоһон Сэгээн эрдэни хүлэг.

Хуумайһан хоёр шэхээрээ Хаританай ябаһые мэдэдэг. Хурса ошон нюдөөрөө Эзэнэй ханаа ойлгодог.

Хүмүүн түрэхэн алдартай Хүбүүн бээ хүсөөд, Хүлэгэй хурдание унажа, Хүлөө дүрөөдэ хүргөө.

ЖАРАН НАҢАН

Жаран наһанайм наран Жабхаланта тоонтодоо гэрэлтээ. Жаран наһанайм жаргал Жэнхинэмэ нютагнаа эхилээ.

Дабталга: Жаран наһанайм жэл - Түрэхэн үдэрэйм тэмдэг. Жаран наһанайм баяр - Тайбан бүлым зураг.

Жаран наһанайм харгы Шэнхинэмэ аялгада дэгдээ. Сэлмэг бодолойм дугы Сэнхир гуламтым нэргээжэ.

Жаран наһанай баяр Дэлхэй дээрэ нэрьеэ. Зохид нүхэдэйм бэлэг - Дуун, шүлэг шэмэглээ.

БОРООТОЙ САНАГАМНАЙ

Сэлгээ найхан Санагамнай Сэбшээхэнш бороогоор ундатай, Сасуутан олон нүхэднай Суглараад ёхортоо урматай.

Аажам сагаан Санагамнай Аадар бороогоор ундатай, Алтанхан сэгсгүүдээ дэлгээд, Аршаандаа уряад урматай.

Үргэнхэн ута Санагамнай Үргэлжэш бороогоор ундатай.

Урмынай заһажа хүхээгээд, Урижа найртаа урматай.

Сэлмэгхэн сэнхир Санагамнай Сүршэжэш бороогоор ундатай, Сахижа буряад заншалаа Сагаан хадагаар угтанхай.

ДУУША ЭХИТЭЙ САНАГАМНАЙ

Дууша эхитэй Санагамнай Уран Дүшын адистай юм. Дайдаараа бэлшэһэн үхэр малнай Улад зоной харууһатай юм.

Мүнгэн зүүбшэтэй Санагамнай Мүнхэ дархадай солотой юм.

Майлаараа манаһан адуумнай Малша зоной адуулгатай юм.

Дасанаа бодхоһон Санагамнай Бурхадай үршөөлтэй юм. Талаараа бэлшэһэн хониднай Түллэжэ үдэжэ байдаг юм.

Бооридоо зөөһөн Санагамнай Буусадаа адуу малтай юм.

Бултанай жаргаһан нютагнай Баабай эжын юрөөлтэй юм.

ЦЫРЕНДУЛМА ДОНДОГОЙН - АШАТА ПОЭДЭЙ СЭДЬХЭЛДЭ

Яруунын аймагай Эгэтын-Адагта Яларан тоонтодоо мүндэлһэн Арюухан поэдэй шүлэг, дуунууд Амаршалжа дайдыемнай нэргээжэ.

Нангин бодолой үндэр гэрэлһээ Арюун сэдьхэл түрүүлжэл байна!

«Наян-Наваа» зохёолынь уншаад, Аглаг дайдаа шэнжэлжэ ябаһайбди даа!

Сэлгээ найхан Буряад ороной сэдьхэл - Цырендулма Дондогойн шүлэгүүд

Сэнхир аршаанай дээжэ шэнгил, Сэсэг ногооной хангалаар арюудхана!

Понедельник, 9

ПЕРВЫЙ КАНАЛ

Table with 2 columns: Time and Program Name. Includes programs like 'ДОБРОЕ УТРО', 'НОВОСТИ', 'ЖИТЬ ЗДОРОВО!', 'КУПРИН. ВПОТЬМАХ', etc.

РОССИЯ-1

Table with 2 columns: Time and Program Name. Includes programs like 'УТРО РОССИИ', 'ЗОЛОТО ИНКОВ', 'О САМОМ ГЛАВНОМ', etc.

ТНТ

Table with 2 columns: Time and Program Name. Includes programs like 'ВСЯ БУРЯТИЯ', 'САМЫЙ УЧЕНЫЙ ЗАЯЦ', 'УТРЕННЯЯ ПЕСЕНКА', etc.

ТИВИКОМ

Table with 2 columns: Time and Program Name. Includes programs like 'УТРО С ТИВИКОМОМ', 'ДОМАШНИЙ ЗООПАРК', 'В ТЕМЕ', etc.

Table with 2 columns: Time and Program Name. Includes programs like 'ДОРОГА НА АРЛИНГТОН', 'ВАШЕ ПРАВО', 'ГОВОРЯЩАЯ С ПРИЗРАКАМИ', etc.

СТС-БАЙКАЛ

Table with 2 columns: Time and Program Name. Includes programs like 'МЕТЕОМИКС НА СТС-БАЙКАЛ', 'ПРИКЛЮЧЕНИЯ ВУДИ И ЕГО ДРУЗЕЙ', 'СМЕШАРИКИ', etc.

Table with 2 columns: Time and Program Name. Includes programs like 'ВПЕРВЫЕ НА АРЕНЕ', 'МУЗЫКА НА СТС', etc.

НТВ

Table with 2 columns: Time and Program Name. Includes programs like 'НТВ УТРОМ', 'ВОЗВРАЩЕНИЕ МУХ-ТАРА', 'СЕГОДНЯ', etc.

ПЕРЕЦ

Table with 2 columns: Time and Program Name. Includes programs like 'АНЕКДОТЫ', 'УЛЕТНОЕ ВИДЕО', 'ДОРОЖНЫЕ ВОИНЫ', etc.

Table with 2 columns: Time and Program Name. Includes programs like 'НАСТОЯЩЕЕ ПРАВОСУДИЕ', 'ВЕСЕЛЫЕ ИСТОРИИ ИЗ ЖИЗНИ', etc.

РТР-СПОРТ

Table with 2 columns: Time and Program Name. Includes programs like 'МОЯ ПЛАНЕТА', 'ЛЕТУЧИЙ ОТРЯД', 'ЖИВОЕ ВРЕМЯ', etc.

5 КАНАЛ

Table with 2 columns: Time and Program Name. Includes programs like 'УТРО НА ПЯТОМ', 'МЕСТО ПРОИСШЕСТВИЯ', 'ПРАПОРЩИК ШМАТКО', etc.

Вторник, 10

ПЕРВЫЙ КАНАЛ

Table with 2 columns: Time and Program Name. Includes programs like 'ДОБРОЕ УТРО', 'НОВОСТИ', 'ЖИТЬ ЗДОРОВО!', 'КУПРИН. ПОЕДИНОК', etc.

РОССИЯ-1

Table with 2 columns: Time and Program Name. Includes programs like 'УТРО РОССИИ', 'ЛЮДМИЛА ЗЫКИНА', 'О САМОМ ГЛАВНОМ', etc.

Table with 2 columns: Time and Program Name. Includes programs like 'СВИДЕТЕЛИ', 'СЕРДЕЧНЫЕ ТАИНЫ', etc.

ТНТ

Table with 2 columns: Time and Program Name. Includes programs like 'ДОМ-2. ЛИТЕ', 'ВОСТОЧНЫЙ ЭКСПРЕСС', 'ПОГОДА', etc.

ТИВИКОМ

Table with 2 columns: Time and Program Name. Includes programs like 'УТРО С ТИВИКОМОМ', 'НОВОСТИ ДНЯ', 'В ТЕМЕ', etc.

Table with 2 columns: Time and Program Name. Includes programs like 'БЫВШАЯ', 'ПРИЗРАК ЭЛЕНЬ', 'БЕЗУМЦЫ ИЗ СКОТЛАНД-ЯРДА', etc.

СТС-БАЙКАЛ

Table with 2 columns: Time and Program Name. Includes programs like 'БЫВШАЯ', 'ПРИЗРАК ЭЛЕНЬ', 'БЕЗУМЦЫ ИЗ СКОТЛАНД-ЯРДА', etc.

Table with 2 columns: Time and Program Name. Includes programs like 'ТЕХНИЧЕСКИЙ ПЕРЕРЫВ', etc.

НТВ

Table with 2 columns: Time and Program Name. Includes programs like 'НТВ УТРОМ', 'ВОЗВРАЩЕНИЕ МУХ-ТАРА', 'СЕГОДНЯ', etc.

ПЕРЕЦ

Table with 2 columns: Time and Program Name. Includes programs like 'АНЕКДОТЫ', 'УЛЕТНОЕ ВИДЕО', 'ДОРОЖНЫЕ ВОИНЫ', etc.

Table with 2 columns: Time and Program Name. Includes programs like 'НАСТОЯЩЕЕ ПРАВОСУДИЕ', 'ВЕСЕЛЫЕ ИСТОРИИ ИЗ ЖИЗНИ', etc.

РТР-СПОРТ

Table with 2 columns: Time and Program Name. Includes programs like 'РЕЙТИНГ БАЖЕНОВА. ЧЕЛОВЕК ДЛЯ ОПЫТОВ', 'ЛЕТУЧИЙ ОТРЯД', 'ЖИВОЕ ВРЕМЯ', etc.

5 КАНАЛ

Table with 2 columns: Time and Program Name. Includes programs like 'УТРО НА ПЯТОМ', 'МЕСТО ПРОИСШЕСТВИЯ', 'ПРАПОРЩИК ШМАТКО', etc.

Среда, 11

ПЕРВЫЙ КАНАЛ

Table with 2 columns: Time and Program Name. Includes programs like 'ДОБРОЕ УТРО', 'НОВОСТИ', 'ЖИТЬ ЗДОРОВО!', 'КУПРИН. ПОЕДИНОК', etc.

Table with 2 columns: Time and Program Name. Includes programs like 'ОНИ И МЫ', 'НАЕДИНЕ СО ВСЕМИ', 'ВЕЧЕРНИЕ НОВОСТИ', etc.

РОССИЯ-1

Table with 2 columns: Time and Program Name. Includes programs like 'УТРО РОССИИ', etc.

Table with 2 columns: Time and Program Name. Includes programs like 'ШИФРЫ НАШЕГО ТЕЛА', 'О САМОМ ГЛАВНОМ', 'ВЕЧЕРНИЕ НОВОСТИ', etc.

Table with 2 columns: Time and Program Name. Includes programs like 'ЖИВОЙ ЗВУК. ФИНАЛ', 'НТВ УТРОМ', 'ВОЗВРАЩЕНИЕ МУХ-ТАРА', etc.

ТНТ

Table with 2 columns: Time and Program Name. Includes programs like 'ВОСТОЧНЫЙ ЭКСПРЕСС', 'ПОГОДА', 'ТОЧКА ЗРЕНИЯ', etc.

Table with 2 columns: Time and Program Name. Includes programs like 'ВОСТОЧНЫЙ ЭКСПРЕСС', 'КОМЕДИ ВОМЕН', 'КОМЕДИ КЛАБ', etc.

ТИВИКОМ

Table with 2 columns: Time and Program Name. Includes programs like 'УТРО С ТИВИКОМОМ', 'НОВОСТИ ДНЯ', 'В ТЕМЕ', etc.

На конкурс "Лучшие люди Бурятии" в номинации "Женщина года - 2014"

ЕЁ ДЕВИЗ – УЧА, УЧИТЬСЯ

Любовь Алексеевна Максанова – моя коллега по ВСГУТУ. Она родилась в семье **Максанова Алексея Максимовича**, который стоял у истоков образования Бурятской Автономной республики. Сразу после её рождения летом 1937 года отец был репрессирован.

Мать Любови Максановой – Пелагея Михайловна, со старшими детьми и грудным ребенком на руках вынуждена была вернуться в улус Булуса, где добрые люди в течение нескольких лет давали им приют у себя. Благодаря трудолюбию и умению вести хозяйство, мать сумела вырастить детей, дать им образование.

После окончания Усть-Ордынской средней школы Максанова уехала в Москву, поступила в Московский химико-технологический институт им. Д.И.Менделеева. В выборе профессии, безусловно, большую роль сыграли родные братья – доктор исторических наук, ветеран Великой Отечественной войны Сергей Алексеевич Максанов и доктор филологических наук, монголовед с мировым именем Трофим Алексеевич Бертагаев, для которых девизом было: «Учиться и учить».

В 1962 году Люба Максанова поступает в аспирантуру института органической химии им. Н.Д. Зелинского АН СССР, где под руководством члена-корре-

спондента АН СССР Новикова С.С. и профессора Годовиковой Т.И. занималась синтезом веществ, из которых получают полимеры, используемые как связующее вещество для ракетного топлива. Исследовательская работа была связана с темой НИР института органической химии (директор акад. Казанский Б.А.) и института химической физики, которым руководил лауреат Нобелевской премии Н.Н. Семенов.

После защиты диссертации, получив степень кандидата химических наук, Максанова начала работать на кафедре органической химии Восточно-Сибирского технологического института. С 1975 по 1986 год Любовь Алексеевна заведовала кафедрой органической химии ВСТИ. За этот период ею была проведена большая работа по обеспечению учебной, методической, научной деятельности, укреплению материальной базы кафедры, внедрению научных результатов в производство.

Научные исследования, проводимые Максановой, выполнялись в рамках Всесоюзной программы «Реактив». Областью ее исследования являются соединения пограничной зоны органической и неорганической химии, которые в меньшей степени исследованы. Изучение металлоорганических комплексов позволило использовать их на предприятиях приборостроения и машиностроения Улан-Удэ,

Красноярска, Иркутска, Уфы, Москвы.

В течение многих лет, с 1977 года и по настоящее время, под руководством Л.А. Максановой проводятся хозяйственные работы с Улан-Удэнским производственным приборостроительным объединением, что свидетельствует о высоком научном уровне и востребованности научно-исследовательской работы. Ежегодно сумма договорных работ составляет не менее 300 000 рублей.

Практическая реализация научных разработок Любови Максановой внесла значительный вклад в решение экологических проблем. Научные исследования позволили разработать экологически чистую, ресурсо- и энергосберегающую технологию получения металлороматических комплексов и безотходную технологию модификации ими поверхности полимеров (фторопласта), которые применяются на предприятиях приборостроения и др.

Под руководством Любови Алексеевны разработана технология вторичного использования отходов и получения на их основе новых веществ. Разработанная технология способствует энерго- и ресурсосбережению, снижению себестоимости продукта, предотвращению загрязнения окружающей среды, что имеет очень важное значение для сохранения экологической

чистоты города Улан-Удэ и регионов Бурятии. При этом особую значимость приобретает сохранение чистоты бассейна Байкала. По этой технологии в настоящее время проводится хозяйственная работа с Улан-Удэнским ППО.

В конкурсе научно-исследовательских работ Всесоюзного химического общества им. Д.И. Менделеева работа Л.А. Максановой получила 2-е призовое место в 1992 году. Она была победителем трех грантов (1997, 1999, 2001) по фундаментальным исследованиям в области химической технологии и наукоемкой технологии образования. В 2002 году Максанова выиграла международный грант Сороса, и ей было присуждено звание «Соросовский доцент». Любовь Алексеевна – обладатель 16 патентов, авторских свидетельств на изобретения, ряда разработок научно-технических документов, рационализаторских предложений.

Любовь Максанова – автор учебника и учебного пособия по химии и физике высокомолекулярных соединений, по органической химии для студентов технологических специальностей строительного, пищевого производств и машиностроения.

Успехи Максановой в научно-педагогической деятельности отмечены многими почетными грамотами и наградами МинВУ-За СССР, Российской Федерации и правительства республики Бу-

рятия. Ей присвоено звание заслуженного работника Высшей школы РФ, почетного работника высшего профессионального образования РФ, профессора Российской академии естественных наук.

Следует сказать, что помимо этого Любовь Алексеевна – мать двоих детей, бабушка трех внуков. Сын Ардан Петрович Афанасьев – кандидат медицинских наук, ведущий научный сотрудник Санкт-Петербургской медицинской академии. Он пошел по стопам отца, известного в республике хирурга, заведовавшего детским ортопедо-травматологическим отделением БСМП. Дочь – Дарима Петровна Ламожанова, стала предпринимателем.

У династии Максановых, уже достойно представленной учеными и врачами, безусловно, будет славное продолжение.

Евгений ГОЛУБЕВ.

ОГРОМНОЙ ДУШИ ЧЕЛОВЕК

Три раза в неделю, когда пустеют коридоры поликлиники Республиканской больницы, у кабинета №50 собираются особенные пациенты. Все они близко, или хотя бы в лицо знают друг друга. Негромкими голосами они ведут беседу и оживляются лишь, когда в коридоре появляется их доктор – Любовь Кирилловна ХАБУДАЕВА, врач-фониатр.

Простому человеку значение фониатра не так актуально и велико, как значение онколога, кардиолога, хирурга. Но для тех, кто однажды утратил возможность говорить и нормально общаться на длительный срок, это серьезная проблема. А уж для тех, для кого голос является их профессиональным инструментом, и вовсе трагедия, причина глубокой депрессии. Для них Любовь Кирилловна и врач, и психолог, и добрый друг.

Единственный специалист в республике Любовь Кирилловна – надежный ангел-хранитель артистов оперы, без нее немислимы ни одни длительные гастроли театра. Вся жизнь этой женщины многие годы расписана согласно репертуару нашего знаменитого коллектива.

Наслаждаясь чарующими голосами наших известных теноров, баритонов, сопрано, задумываемся ли мы о том, какая титаническая, а порой просто филигранная работа стоит за этим, и где первую скрипку играет не режиссер, а именно он – постановщик и врачеватель голосов фониатр.

В 1975 году пришла Любовь Кирилловна в театр оперы и балета врачом-фониатром. За почти 40-летнюю историю каких только уникальных случаев не случилось в ее практике, но, соблюдая профессиональную тайну, и обладая природными тактом и скромностью, Любовь Кирилловна никогда не рассказывает эти истории.

Специфика ее работы – это различные воспалительные и онкологические заболевания гортани, заболевания, связанные с нарушениями голосо-функционального характера у пациентов, работа, которых сопряжена с голосовой нагрузкой. Помимо певцов и студентов музыкальных заведений, это педагоги школ и вузов с профессиональными заболеваниями. Вот и врачует их голоса Любовь Кирилловна. Приходят к ней на прием и пациенты, утрата голоса у которых произошла в результате неудачной операции. Чаще всего это операции на щитовидной железе. Работа эта длительная, требует большого терпения и у пациента, и у врача. Процесс восстановления у всех пациентов протекает по-разному. И здесь многое зависит и от характера человека, и от его профессии. По словам Любови Кирилловны, самыми дисциплинированными, настойчивыми и целеустремленными бывают как раз те, для кого голос – профессиональный инструмент – певцы и педагоги. Без высокого профессионализма их доктора результаты ле-

чения были бы менее впечатляющими. Но самое главное, Любовь Кирилловна Хабудаева – исключительной доброты и огромной души человек. Об этом говорят все, кто её знает.

Евгения ЛУДУПОВА, главный врач РКБ им. Семашко, кандидат медицинских наук, депутат Народного Хурала:

– Любовь Кирилловна Хабудаева, как отоларинголог – хирург владеет большим объемом операционного вмешательства при лор-патологиях, успешно применяет новейшие методы диагностического лечения. Практически ежегодно Любовь Кирилловна проходит стажировку на базе фониатрического отделения Санкт-Петербургского Лор-НИИ. Участвует в съездах фониатров. Любовь Кирилловна – «Заслуженный врач Республики Бурятия», «Отличник здравоохранения РФ», член Российского научно-практического общества отоларингологов, председатель Бурятского регионального отделения Российской общественной академии голоса. Кроме этого, Любовь Кирилловна – профессиональный наставник молодых врачей-интернов, ведёт лекционные и практические занятия в учебном центре больницы.

Вячеслав БАЛЪЖИНИМАЕВ, народный артист России:

– В 1979 году после окончания Московской консерватории я приехал в Улан-Удэ. В это время Любовь Кирилловна Хабудаева уже работала в театре. И вот с тех самых пор, почти 34 года моя работа и жизнь связаны с Любовью Кирилловной. Конечно, за эти годы Любовь Кирилловна стала настоящим другом нашей семьи. Для нас она уже давно не как фониатр, а как семейный врач, и мы часто

к ней обращаемся по любым медицинским вопросам, а не только по её специализации. Любови Кирилловне равных нет, она специалист высокого класса.

Галина ШОЙДАГБАЕВА, народная артистка СССР:

– Мне кажется, что с Любовью Кирилловной я знакома вечно. Возможно, никто не догадывается, но очень часто в ответственные моменты мы себя неважно чувствуем, из-за простуды или волнения. И вот в такие моменты присутствие Любови Кирилловны особенно важно. Она для нас просто, как ангел-хранитель, в такие моменты. Когда она рядом, просто психологически чувствуешь себя более уверенно. Она не просто профессионал, она и психолог очень хороший, всегда знает, что у нас в голове творится. Может вылечить не только лекарством, но и в большей степени словами. И мы всегда ей верим.

Оксана ХИНГЕЕВА, заслуженная артистка России:

– Любовь Кирилловна удивительный человек. Сложно сказать, кто бы мог с ней сравниться по душевной доброте и чуткости. А как Любовь Кирилловна предана театру! Она просто живёт театром и всеми нами. И мы отвечаем ей тем же: бесконечной любовью и уважением.

А я познакомилась с Любовью Кирилловной в марте 2005. И к моменту нашего знакомства я уже знала, что в республике есть чудесный доктор, который обязательно мне поможет. И не просто знала, а три месяца дисциплинированно выполняла все рекомендации, которые заочно передавала мне Любовь Кирилловна. В декабре 2004 года у меня была операция, во время которой был задет возвратный нерв и, как следствие, произошёл парез гортани. И неизвестно, как бы закончилась моя история, если бы не счастливый случай, я познакомилась с другим врачом, который и рассказал мне первым про Любовь Кирилловну. Я три месяца изо дня в день выполняла то, что советовала мне Любовь Кирилловна, передавая через моего знакомого. Сказать, что было легко, это значит слухавить. Сколько раз я пугала соседей, пытаясь громко и отчетливо произнести «Аааа, Иии, Ээээ». Я плакала, отчаивалась, опускала руки, но снова и снова повторяла, эти ставшие впоследствии, волшебными звуки. А потом были наши с ней встречи, пока я наконец-то поняла, что голос ко мне вернулся, и я могу полноценно общаться, работать, петь и даже смеяться, чему я заново научилась благодаря моему доктору. Конечно же, я бесконечно благодарна Любови Кирилловне за всё и рада, что, несмотря на свои годы, а в декабре 2012 нашему доктору исполнилось 75 лет, она по-прежнему так же искренне предана тому делу, которому служит.

Наталья СТЕФАНИ.

ХОДОРОН ОШООЛ ХОРИН ТАБАН ЖЭЛ...

(Буряадай Гүрэнэй телерадио-дамжуулгануудай «Бурятия» компаниин уран найханай-публицистическэ «Буряад орон» дамжуулга тухай манай хөөрэлдөөн)

Харагшадайнгаа зүрхэ сэдхэл хүдэлгэжэ, саг үргэлжэ һонирхуулжа, шэнэ һониноудтай, гүн удхатай үйлэ хэрэгүүдтэй, ажалша, малша, түрүү зонтой танилсуулжа, сэнхир экран дээрээ харуулжа, соёл, түүхээс, буряад хэлэ, бэшгээ үргэжэ, бурхан шажан, ёһо заншал тухайгаа долоон хоног соогоо нэгэ дахин хөөрөжэ байдаг "Бурятия" ГТРК-гай "БУРЯАД ОРОН" гэхэн, буряад хэлэн дээрэ гарадаг уран найханай-публицистическэ теле-дамжуулгын байгуулагдаһаар 25 жэлэй ой эдэ үдэрнүүдтэ гүйсэбэ. Энэ баярта ушараар бидэ энэ дамжуулгада гол үүргэ бээлүүлдэг нэгэ хүтэлэгшэтэйн, республикын мэдээжэ журналист, Агын тойрогой Согто-Хангил тоонтотой Баир Цыренжапович ДАМБАРИНЧИНОВТЭЙ хөөрэлдэһэн байнабди. Бултанайманай һонирхол татадаг энэ теле-дамжуулга тухай энэ удхатай хөөрэлдөөмнай теле-харагшадай болон уншагшадайнгаа анхаралда зориулнабди.

- Баир Цыренжапович, республикымнай теле-харагшадай халуун анхарал татадаг, баян түүхэтэй, буян хэшэгтэй, буряад хэлэн дээрэ гарадаг "Буряад орон" гэхэн, олоной хүлээдэг теле-дамжуулга тухайгаа тодорхойгоор хөөрөжэ үгыт даа...

- Буряадай телевидениин агаарай долгиндо энэ дамжуулгын аажамхан уряа хүгжэм 25 жэлэй туршада эдэлжэ байна. Тус дамжуулгын удханииньше уряа дуундаа адли ходоодоо арад зоной эльгэ зүрхэ татаһан, сэсэн бодолнуудаар нэбтэрһэн, тиихэ мүртөө үе сагтаяа адли залуухан шэнжэтэй. Дамжуулга соо домоглон харуулагдаһан зониие адаглахада, гол түлэб мүнөө үеын хүн зон болонол даа. Элинсэг хулинсагуудайнгаа ёһо заншалнуудые үргэлжэлүүлэн, өөһэдынгөө сусашагүй ажалаар, абьяастай ажабайдалаар түүхэтэ ябуулгануудые бүтээдэг, мүнөөдэрэй орёо жороо байдалай жолоо шадмараар баряад ябадаг, тиихэ мүртөө үглөөдэрэй ажабайдалай үндэһэ һуури зохёон табидаг манай үеын хүнүүд гээшэ.

Буряад хэлэн дээрэ гарадаг эгээл мэдээжэ энэ дамжуулга өөрын баян, алдарт түүхэтэй юм. Тэрэнэй эхиндэ бэлигтэй журналистнууд Зэгбэ Гомбожапов Марина Урбаева хоёр байгаа. Дамжуулгын гол түхэл шарайе режиссернууд Намсалма Цыбжитова Добшима Жаргалова бөөмэйлэн зохёолсоо. Түрүүшын жэлнүүдтэ олон хэһэгтээ бүридэһэн энэ дамжуулга агаарай долгиндо 1 час 30 минутын туршада гарадаг байгаа. Тэрэ үедэ Буряад дамжуулгануудай редакциин

Радна-Нима БАЗАРОВАЙ фото-зурагууд

бүхы мэргэжэлтэд тэрэниие бэлдэлсэдэг хэн ха.

Тэрэ үедэ дамжуулгын гол үндэһэн һуури боложо табигдаһан заншалаар буряад арадай ёһо гурим, заншал заршамые болон арадуудай хоорондохи хани барисаае хүгжөөлгэдэ ехэ анхарал хандуулагдана, тэрэшлэн гол шухала асуудалнуудаар Буряад ороной нэрэтэй хүндэтэй хүнүүдэй һанамжа сэгнэлтэнүүд бүхы улад зондо хүргэгдэнэ ха юм. Мүнөө «Буряад орон» теле-дамжуулгатай Буряад ороной хүн зонһоо гадна спутнигай аргаар Агын болон Усть-Ордын Буряадай тойрогуудай, Монгол ороной, Үбэр Монголои харагшадай танилсажа эхилһээр хэдэн жэл үнгэржэ байна. Тэрэшлэн Интернетдэй аша туһаар, тодорхойлбол, Фейсбук, Ютуб, Твиттер, ВКонтакте, bgtrk.ru сайтнуудаар

бүмбэрсэг дэлхэйн ямаршые хубида ажаһуудаг буряад хүн энэ дамжуулгые хүлээн абажа, түрэл хэлэн дээрээ һүүлэй үйлэ хэрэгүүдые хараха, дуратай дуушадайнгаа хангюурдаһан дуунуудые шагнаха баһал аргатай.

Энэ дамжуулгые 20 гаран жэлэй туршада Дарима Жамсоева бидэ хоёр хүтэлжэ ябанабди. Булаг мэтээр бурьялжа байдаг элдэб үүсхэл бодолнуудтай, агаарай долгиндо нилээд «ута наһа» эдлэжэ ябаһан дамжуулга хүтэлэгшэдтэй хамта хорёод жэлэй туршада Буряад Республикын соёлой габьяата хүдэлмэрилэгшэ Зэгэма Самбуева режиссёроор хүдэлһэн байна. һүүлэй 5 гаран жэлэй туршада найруулагшын жолоо бэлигтэй режиссёр Туяна Ламажапова найдамтайгаар барижа ябана. Энэ ехэ хугасаа соо «Буряад орон» дамжуулга

элдэб үнгын шагналнуудта хүртөө. Журналистнуудай хүдэлмэринүүдэй «Хамаг Буряад орон-2009» гэхэн Президентын конкурсын лауреат, Бүгэдэ Буряадай «Алтаргана-2012» гэхэн уласхоорондын нааданай Алтан дипломдо хүртэһэн гэхэ мэтэ олон даа...

- Ехэ һонёор хөөрөжэ үгэһэндэтнай баярые хүргэнэбди. Хүндэтэ ветерануудыетнай, Таанадые – буряад ёһо заншалаа, хэлэ бэшгээ, соёл, түүхээс дэмжэдэг, үргэдэг бултыетнай харагшадай дуратай теле-дамжуулгын 25 жэлэй ойгоорнь хани халуунаар амаршалнабди! Үшөө олон жэлдэ танай зохёохы бүлэг бултаниие баясуулдаг, һонирхуулдаг "Буряад ороно" сэнхир экранаар үни удаан жэлнүүд соо харуулжа, бултаниие жаргуулжа, буянтай, бурхантай ябахатнай, элүүр энхэ, эбтэй зетэйгээр ажаллахатнай, ажаһуухатнай болтогой!

- **Һайн даа!**
Мүхэшэгүй зоригтой Морин жэлдэ «Буряад орон» дамжуулга бэлдэлгэдэ мүнөө дээрээ дүрөө дээрээ амжалтатай ажаллажа байһан зохёохы бүлэг тухай онсолоё.

ДАМБАРИНЧИНОВ Баир Цыренжапович - дамжуулгануудые хүтэлэгшэ, телевиденидэ 1992 онһоо хүдэлнэ. «Тайзан» дамжуулгын автор. Буряадай Журналистнуудай холбооной Ярослав Гашегай нэрэмжэтэ шангай лауреат, Буряадай болон Агын Буряадай автономито тойрогой соёлой габьяата хүдэлмэрилэгшэ, «Буряадай түрүү хүнүүд» гэхэн "Буряад үнэнэй" конкурсын лауреат.

ЖАМСОЕВА Дарима Балдановна - телевидениин мэдээсэлэй таһагай даргын орлогшо, телевиденидэ 1991 онһоо хүдэлнэ. «Мүнхэ зула», «Будда бурханай нургаалнуудһаа», «Хүдөөгэй ажабайдал», «Баатар сэргэшэд» гэхэн дамжуулгануудай автор. Бүгэдэ Буряадай «Алтаргана-2008» гэхэн уласхоорондын нааданай лауреат, Буряадай болон Агын Буряадай автономито тойрогой соёлой габьяата хүдэлмэрилэгшэ, Буряад Республикын медальнуудаар шагнагданхай, "Буряадай түрүү хүнүүд" гэхэн "Буряад үнэнэй" конкурсын лауреат.

ЛАМАЖАПОВА Туяна Баяртуевна - телевиденидэ 2003 онһоо хүдэлнэ. «Мүнхэ зула», «Будда бурханай нургаалнуудһаа», «Хүдөөгэй ажабайдал», «Баатар сэргэшэд» гэхэн дамжуулгануудай режиссер. «Тайзан» дамжуулгань «Байкальская волна-2012» гэхэн Бүхэроссиин фестивалиин «Үндэһэн ёһо заншалнуудые үргэн дэмжэһэнэй түлөө» гэжэ тусхай дипломоор шагнагданхай.

Бэлигма ОРБОДОЕВА хөөрэлдөө хэбэ.

"Угай буусын унтаршагүй гал" гэхэн фотоконкурсдо "Түмэн үеын гал гуламта" гэхэн номинацида

Захаамнай аймагай Үлэгшэн һууринай Хүтэл гэжэ газарта Үндэрэй Сэрэнэй Шултум Шагдаржапов баабайн 1939 ондо зуһаландаа бариһан сэргэ.

Шэнэһэн модоёо узуурын галдаад һуулгахадань, бага хэлтыгэшые наа, мүнөө болотор ехэ бүхэ байдаг юм. Тэрэ ехэ томо шулуун хашаанай урда талада тодохогдонхой. 1939-1947 онууд болотор колхозой ямаа харадаг байгаа бэлэй.

Цырена НАМСАРАЕВА.

Хүдөө нууринуудай ажабайдалһаа

ҮЛЭГШЭН. ДУЛААХАН УУЛЗАЛГА, ДУРСАЛГАНУУД...

Бурядад АССР-эй габьяата агроном, Ажалай Улаан Тугай орденной кавалер, республикын Сурхарбануудай хоёр удаа абарга боложо тодорһон, хүдөөгэй ажахын хүтэлбэрилэгшэ ябаһан Пётр Санжиевич Очировай түрэнһөөр 80 жэлэй ойдо, тэрэнэй гэрэлтэ дурасхаалда зорюулагдаһан нур харбалгаар мүрысөөнүүд Захааминай аймагай Үлэгшэн нютага зарлагдаһан ёһоор үнгэрбэ.

2014 оной майн 10. Игаабари таатайхан хабарай үдэр. Захааминайхидай бууһан айлшадаа тон хүндэтэй угтажа абаад, бусахадань, үдэшэн мордуулдаг, аянда гараһан хүбүүд, басагадаа үдэшэжэ, угтажа байдаг Үндэр Баабайн буудал. Хоёр үдэр саана элбэгээр ороһон саһан хадын үбэрөөр, урда хадын ара хүрэтэр хабтайһан талаар хайлан ошоо, гэбэшье эндэ тэндэ хонхор жалгануудаар ээслэн хайлаагүй, сайран харагдана, шубуу шонхорой хухюу пишагналдаан, эртын хабарай эхин тэмдэг хүб хүхэхэн ургынууд, айлшадаа угтадаг хүлдэ – хадаг мэтэ, нэбшээндэ үбэр талаар дохилзон даллажа, ерэжэ бууһан хүн бүхэнэй дотор баярай найхан мэдэрэл түрүүлнэ...

Айлшад таһалгаряагүй ерэжэл, буужал байнад. Үглөөнһөө захалаад, Үндэр Баабайн буудалаар баруулжа, республикымнай аймаг бүриин мэргэшүүл Үлэгшэн хүрэхөөр гаража, ябжал байнад. Хориин, Хэжэнгын, Түнхэнэй, Зэдын, Мухар-Шэбэрэй, Сэлэнгын, Улаан-Үдэ хотын, Үбэр Байгалай хизаарай Агын тойрогһоо, Хитадай Арадай Республикын Шэнэхээн нютагай түлөөлэгшэд. Айлшад сугларһан хаһаар, 15 сагта нур харбалгаар нааданууды нээлгын баяр боложо, ерэнэн айлшад, тийхэдэ нютагай, Үлэгшэнэй, Захааминай аймагай – дүн хамта 104 мэргэшүүл жэрыжэ зогсод. Хориин аймагай түлөөлэгшэд Пётр Санжиевичай наһанайнь нүхэр Дара Аюшеевнада сагаан хадаг барюулан ёһолбо. Дара Аюшеевнамнай Тээгдэ тосхон тоонтотой, эдир залууһаа Захааминда нютагжаһан хүн ха юм даа...

Нээлгын баярта Захааминай аймагай Захиргаанай толгойлогшо Сергей Валерьевич Гонжитов, Буряад Республикын Арадай Хуралай депутат, урдандаа комсомолой Захааминай райкомдо ажаллажа байһан Зоригто Лубсанович Цыбигмитов, Бурядад Уран зохёолшодой холбооной түрүүлэгшэ Матвей Рабданович Чойбонов, Пётр Санжиевичтай суг ажаллажа байһан нүхэдын – Харсаагай совхозой директор байһан Зана Галсанович Тумуров, Захааминай аймагай прокурор байһан Роман Дугаржапович Нимаев, аймагай ажахынуудай

мал худалдан абажа, шахан таргалуулха асуудалнуудаар Харсаагай совхозой директорэй орлогшо байһан Николай Чимитович Шабаев, тийхэдэ нютагай хүдөө ажалай ветеранууд, тамирай талаар габьяатан – Бальжинима Цыремпилов, Гэрэлма Эрдынеева, Россиин габьяата хоригшо Шагдар Хазагаев болон бусад хабаадалсажа, үгэ хэлэбэд.

Буряад Республикын Толгойлогшо В. В. Наговицынай Зарлигаар «Бурядад Уран зохёолшодой холбооной түрүүлэгшэ» гэнэн медалыар Захааминай аймагай хүдөө ажахын ветеранууд шагнагдаһан байгаа. Тийгэжэ тэрэ медальнууд Дарма Батуевич Очировта, Борис Мансаронович Намсараевта, Владимир Батомункуевич Гармаевта, Дара Аюшеевна Очировада,

Даба Петрович Очировта, Валерий Жамсаранович Дондуковто, Николай Чимитович Шабаевта барюулагдаба.

Мүрысөөнэй дүнгүүд иигэжэ гараа гэбэл: эрэшүүлэй дундаһаа Зэдын түлөөлэгшэ Мэргэн Ринчинов түрүү нуурида гаража, хойноһоонь хоёрдохи, гурбадахи нууринуудта Сэлэнгын Олег Цыбикжапов, Улаан-Үдын Баярто Гармаев гэгшэд гарабад. **Үндэр наһатай харбагшад дундаһаа** шангай нууринууд иигэжэ гараба: 1-дэхи – Хэжэнгын Николай Егоров, 2-дохи – Түнхэнэй Виктор Намсараев, 3-дахы – Улаан-Үдын Цырендоржо Магаков. **Эхэнэрнүүд:** 1-дэхи нуури – Хориин Дэнсэмэ Лубсанова, 2-дохи – Түнхэнэй Ольга Даржаева, 3-дахы – Хэжэнгын Гэрэлма Лыгденова. **Хүбүүдэй дундаһаа:** 1-дэхи

нуури – Үлэгшэнэй Этигэл Согтоев, 2-дохи – Зэдын Алдар Цырендоржиев, 3-дахы – Хориин аймагай Александр Гончикдоржиев. **Басагадай дундаһаа:** 1-дэхи нуурида Зэдын аймагай Аршана Гармаева, 2-дохи – Үлэгшэнэй Бутидма Тубшинова, 3-дахы – Үлэгшэнэй Елена Дашапилова. **Нааданай абарга** боложо, Зэдын аймагай **Мэргэн Ринчинов** тодорбо. Үдэрэй туршада үргэлжэлһэн нааданай шагналай нууринууды эзэлэгшэдтэ үнэтэ болон мүнгэн шагналууд барюулагдаа. П. С. Очировай гэр бүлынхидһөө бүридэһэн эмхидхэлэй хороон энэ ехэ хэрэгы дэмжэжэ, эбээн тэдхэлсэхэ болон эмхидхэлэй талаар туһа хүргэһэн хүнүүдтэ: нааданай ахамад судья, Россиин габьяата хоригшо Ш. А. Хазагаевта, судья, нур харбалгаар спортын мастер Б. В. Соктоевто, нур харбалгаар спортын мастер Т. В. Гончиковада, Буряад Республикын Арадай Хуралай депутадуд В. Н. Лыгденов, З. Л. Цыбигмитов хоёрто, Үлэгшэнэй дунда нургуулийн захирал Д. А. Намсараевада, тэрэнэй орлогшо В. Д. Очировада, нютагай соёлой байшангай захирал Э. Р. Ульзетуевада, арадай аман үгын «Наадан» ансамблиин хүтэлбэрилэгшэ Б. С. Дамдиновада, нур харбалгаар нютагаа дэлхэйдэ домог болгон үргэжэ ябаһан Б. Ц. Цыремпилов Г. Ц. Эрдынеева хоёрто, В. В. Шайбоновто (ООО «Бурвод»), Д. М. Сыбыковтэ (Россиин Буряад Республикадахи УФНС), Ч. М. Базаровта (хубийн хэрэг эрхилэгшэ), Ж. Г. Цыдыповтэ (Бурядад нуралсалай болон эрдэм ухаанай яаман) болон бусад олондо, нютагайхидтаа баяр хүргэбэ.

Иигээд лэ үнгэрөөл даа нааданууд... Эдэ нааданууд, бэлигтэй бэрхэ хүтэлбэрилэгшэ Пётр Санжиевич Очировай үндэр заяан, найхан нэрэ хүндэмүүшэ зантай Үлэгшэн тоонтонь бууһан айлшан бүхэнөөр буряадуудай ажауудаг бүхы газар нютагуудаар дэлгэржэ, тэдэнэй сэдхэлдэ дулаахан дурсалганууд боложо мүнхэрбэ. Домог түүхээ нюурайнгаа уршалаа бүхэн соо сагай дарханда угалзатуулан һиилүүлһэн үндэр наһатанай үльгэр жэшээ ургаж ябаһан хүүгэд, залуушуулай ухаанда үнэн байдалай үрэнэ тариха бээ гэнэн найдал байна. Ерэнэн айлшад бусаха замда тэдэл үндэр тэнгэрийн үнгэ буялдан сэнхирхэн ургынууд аянай аза заяан дохин даллаһаар, Үндэр Баабайдаа үлэбэд... Баяртай үлэһэн Дара Аюшеевнамгай «...азатай, жаргалтай, гуламтань хэтэдэ бадаржа, үри хүүгэдын золтой заяатай, агтын жолоо сэргэһэнь һалангүй байг лэ даа!» – гэжэ айлшадангаа хойноһоо үргэһэн юрөөлын тогтохо болтогой!

Николай НЕВСКИЙ.

Түнхэнэй аймагай Далахайда (Таһархайда) болохо "ЁОХОРОЙ ҺҮНИИЕ" угтуулан

ЁОХОР "ОСОО"

1) Ерыт, орыт ёохортоо
Ёохор наадан хуушараа.
Хуушарыень шэнэлжэ,
Шэнэ ёхоор хатарая.

Дабталга:
Манай Осоавиахим -
СССР-эй обороно яас!
2) Ангарайнгаа оёорһоо
Алтан шулуу бэдэрэе.
Алаг сээжын оёорһоо
Аятай зугаа бэдэрэе.

Дабталга.
3) Эрхүү голой оёорһоо
Эрээн шулуу бэдэрэе.
Элдин сээжын оёорһоо
Элдэб зугаа бэдэрэе .

Дабталга.
4) Таһарһайнгаа талада
Табиһан морин элирхэй,
Түхэрээн манай наадан соо
Танай ахай элирхэ.

Дабталга.
5) Арбан сагаан хургаяа
Адхан байжа хатарая.
Аман сооси зугаая
Хэлсэн байжа хатарая.

Дабталга.
6) Хорин сагаан хургаяа
Холбон байжа хатарая,
Хоолой сооси зугаая
Хэлсэн байжа хатарая.

Дабталга.
7) Байгал далайн баруун тээ
Байдал манай тэндыема.
Байжа эрээн саарһан дээр
Нэрэ соло тэндыема.

Дабталга.
8) Саяан хадын оройһоо
Санаар буухань бэрхыема.
Сарюун ганса нухэрһөөнь
Секундээр халахань
бэрхыема.

Дабталга.
9) Мундгарынгаа оройһоо
Морёор буухань бэрхыема.
Мүнөө ерэнэн нухэрһөөнь
Минутаар халахань бэрхыема.

Дабталга.
10) Галтай паровоз ерэжэ,
Газар дэлхэй доһолгоо.
Гоё ахай ерэжэ,
Манай наада доһолгоо.

Дабталга.
11) Булад паровоз ерэжэ,
Боориин шулуу доһолгоо.

ТҮНХЭНЭЙ ЁОХОРНУУД

Баян ахай ерэжэ,
Манай наада доһолгоо.
Дабталга.
12) Солдат сабын хоншоорто
Саһан үгэй галаадха.
Сарюун ахайн хоншоорто
Зугаа үгэй галаадха.

Дабталга.
13) Булгайр сабын шэнэдэ
Бороон ходо ороһой даа.
Сарюун залуу ябахадан,
Наадан ходо болоһой даа.
Дабталга.
14) Винтовкоёо на плечо -
Пойдем зайца убивать.
Подружкая под мышку -
Пойдем ёохор танцевать.
Дабталга.
15) Тохой мүнгэн эмээлээ
Тохыш саашань мориндоо,
Тохой бэсын залуудаа
Ерыт наашаа ёохортоо.

Ёохор "ЯБОО АЙДОО АЙДОЛОЁ"

1) Набтар хадын саанаһаа
Наранай гарасар хатарая.
Нарин бүдүүн шандаһаа
Унжуусарнь хатарая.
Дабталга:
Ябоо айддоо айдолое
Наялгаараа зосирое.
Наялгаараа зосирһоон
Нүхэр нахайн наялага.
2) Үндэр хадын саанаһаа
Үүрэй сайсар хатарая.
Үргэн далайн дундаһаа
Мана гарсар хатарая.
Дабталга.
3) Нарһан, нарһан модоннай
Яагаа гоёор намаалааб,
Наадан сооси ахаймнай
Яагаа гоёор зугаалааб.
Дабталга.
4) Хуһан, хуһан модоннай
Яагаа гоёор сэгсгэлээб,
Холшор залуу дүүхэймнай
Яагаа гоёор зугаалааб.
Дабталга.
5) Нарһан, нарһан налаашхы
Насилзасар хатарая.
Нарин хүрмэ дэгэлээ

Нармалзасар хатарая.
Дабталга.
6) Хуһан, хуһан налаашхы
Хотолзосор хатарая.
Хонин хүрмэ дэгэлээ
Хүрмэлзсэр хатарая.
Дабталга.
7) Галаа түлээд һуухадан,
Галам юнээр сэнтэйб даа.
Газар дээрэ ябахадан,
Нүхэд юнээр сэнтэйб даа.
Дабталга.
8) Найман гасуутай шаргая
Нажар гэжэ орсёолби.
Наһандаа ханилһан дүүхэйе
Үтлөө гэжэ орсёолби.
Дабталга.
9) Ябагаар ябаад ерээрэй,
Мориёо хүллөөд хүргүүжэб.
Орой болгоод хоноорой,
Шамаяа тэбэрээд унтуужаб.
Дабталга.
10) Булган малгай хаахалзаа,
Булган, юрэдөө, хаахалзаа.
Бэлтэгэр ахай хаахалзаа,
һалтин, юрэдөө, хаахалзаа.
Дабталга.
11) Нэгэ рюмхэ арсида
һогтооб гэжэ ялайб даа,
Нэгэ хүниин нааданда
Эсээб гэжэ ялайб даа.
Дабталга.
12) Боориин модон бүдүүржэ,
Боошхын хабаһан
болохонь гү?
Гоёон шаастай бүдүүржэ,
Шолмо хубүүтэй болохонь гү?
Дабталга.

УРАЙНАЙ ЁОХОР

1) Набша һайтай модондо
Нарин хүхы донгодоо.
Нара гараха сирэдэ
Тасяа шубуун донгодоо.
Дабталга:
Ёохой, ёохой яа

Орожо наадая.
Ёохой, ёохой яа
Орожо наадая.
2) Эшэ һайтай модондо
Эрээн хүхы донгодоо.
Үүрэй сайха сирэдэ
Эрэ тасяа донгодоо.
Дабталга.
3) Шагай сосимо саһандаа
Шарга морин шэлүүлээ.
Шамай намай наадандаа
Шаастайн һайхан шэлүүлээ.
Дабталга.
4) Нарһан соогуур ябахадан,
Нажарай дайда һануулна,
Наһан залуу ябахадан,
Наадан ходо һануулна.
Дабталга.
5) Хуһан соогуур ябахадан,
Хабарай дайда һануулна.
Холшор залуу ябахадан,
Ходо наадан һануулна.
Дабталга.
6) Добоун добуун газары
Доһолсоронь хатарая.
Долоон хүниин нааданда
Дуудасарань хатарая.
Дабталга.
7) Намаг намаг газары
Намалзасар хатарая.
Найман хүниин нааданда
Тарасарань хатарая.
Дабталга.
8) Тала тала газары
Талтарсарань хатарая.
Таба жоргоон тиригэндэ
Дуулдасарань хатарая.
Дабталга:
9) Набтар хадын саанаһаа
Наранай гарасар хатарая.
Нарин добын скуруе
Хайласарань хатарая.
Дабталга.
10) Үндэр хадын саанаһаа
Үүрэй сайсар хатарая.
Үргэн далайн дундаһаа
Мана гарасар хатарая.
Дабталга.
11) Гүнхэр гүнхэр гэшхэлхэ
Гутал манда олдуужа,
Гоё, гоёор зугаалха
Зугаа манда олдуужа.
Дабталга.
12) Бамбай, бамбай
шубууниинь

Бахана дээрээ бамбалзаа.
Баян хүнэй хубүүниинь
Наадан дээрээ бамбалзаа.
Дабталга.
13) Сэгсэ, сэгсэ шубууниинь
Сэргэ дээрээ сэгсэлзээ.
Сэсэн хүнэй хубүүниинь
Наадан дээрээ сэгсэлзээ.
Дабталга.
14) Хамар үгээ хулгана
Хаяа гээшээ бумбэс гээ.
Хадан үгээ дүүхэмнай
Наадан гээшээ бумбэс гээ.
Дабталга.
15) Нюдэн үгэй хулгана
Нүхэн тээшээ бумбэс гээ.
Нүхэр үгэй ахаймнай
Наадан тээшээ бумбэс гээ.
Дабталга.
16) Далайда ябахадан,
Онгосодоо найдаяа.
Наадандаа ерэхэдээ,
Шамдаа найдаяа.
Дабталга.
17) һайтай модондо
Хүхы донгодоо.
Гараха сирэдэ
Тасяа донгодоо.
Дабталга.

Бэлигма ОРБОДОЕВА хэблэлдэ бэлдэбэ.

Тодорхойлолго: Таһархайда болохо "һүниин ёохорто" ошохо аймагуудай хабаадагшадта Түнхэнэй эдэ ёохорнуудай үгэнүүд тараагданхай, тиихэдэ "Байгал" театрайхид эдэ ёохорнуудай репетици өөрынгөө бааза дээрэ дуратай зондо һаяхан Улаан-Үдэдэ үнгэргөө, тус театрай сайт дээрэ ёохорнууд аялгатайнь үгтэнхэй гэжэ гэжэ бул-танда дуулганабди.

Межрегиональный фестиваль «БУХА НОЁНОЙ ЕХЭ ТАЙЛГАН»
VII Республиканский Фестиваль «Ночь Ёхора»
Международная научно-практическая конференция «Живая природа - живая кочевая культура»

ПРОГРАММА ФЕСТИВАЛЯ

13 июня
11.00ч. – 16.00ч. Ехэ тайлган (Молёбен шаманов).
16.00ч. – 20.00ч. Спортивные соревнования «Буха барилдаан», Национальная борьба.
16.00ч. – 19.30ч. Концерт артистов сел Далахай, Торы, Шулуыты и Зун-Мурино.
17.30ч. – 19.30ч. Конкурс старинной песни «Сэгээн дуун» («Арсин дун»).
19.30ч. – 20.30ч. Подведение итогов конкурса старинной песни «Сэгээн дуун» («Арсин дун»).
19.30ч. – 21.30ч. Концерт по заявкам зрителей «Баян талын аялга» («Степные мелодии»). Государственная телерадиокомпания «Бурятия», солисты и оркестр бурятских народных инструментов им. Ч. Павлова Бурятского национального театра песни и танца «Байгал».
21.30ч. – 22.00ч. Церемония награждения победителей конкурсной программы «Сэгээн дуун» («Арсин дун»).
22.00ч. – 23.20ч. Спектакль-стихия «Угайм сунда» («Дух предков»). Обладатель премии Правительства Российской Федерации, Бурятский национальный театр песни и танца «Байгал». 23.30ч. – 01.00ч. Ехор вокруг костра.

14 июня
11.00ч. – 14.00ч. Международная научно-практическая конференция.
11.00ч. – 14.00ч. Спортивные соревнования «Буха барилдаан», Национальная борьба. Финал.
14.00ч. – 15.00ч. Спортивные соревнования «Туур харбадан». Национальная стрельба из лука.
15.00ч. – 15.30ч. Торжественное открытие VII Республиканского фестиваля исполнителей народного танца «Ночь Ёхора».
15.30ч. – 16.00ч. Жеребьевка участников конкурсной программы фестиваля «Ночь Ёхора».
16.00ч. – 18.00ч. Конкурсная программа ёхоров в рамках фестиваля «Ночь Ёхора».
18.00ч. – 19.00ч. Концерт народной песни «Урайнай дуунай урмайтай уянга». Солисты и оркестр бурятских народных инструментов им. Ч. Павлова Бурятского национального театра песни и танца «Байгал».
19.00ч. – 20.30ч. Мастер-класс по разучиванию ёхоров в рамках фестиваля «Ночь Ёхора».
20.00ч. – 20.30ч. Подведение итогов конкурсной программы фестиваля «Ночь Ёхора».
20.30ч. – 21.00ч. Церемония награждения победителей конкурсной программы фестиваля «Ночь Ёхора».
21.00ч. – 22.20ч. Танцевально-музыкальное шоу «Блеск Азии». Бурятский национальный театр песни и танца «Байгал».
22.30ч. – 23.30ч. Гранд ёхор.

15 июня
11.00ч. – 14.00ч. Научно-практическая конференция среди учащихся школ Тункинского района.
12.00ч. – 14.00ч. Спортивные соревнования ансамблей «Жэмнэг» и «Хэнгэргэ».
14.00ч. – 16.00ч. Концерт молодых исполнителей продюсерского центра «Ветер Востока».
16.00ч. – 17.00ч. Спортивные соревнования «Мори урилдаан». Конные скачки.
17.00ч. – 17.30ч. Подведение итогов спортивных соревнований и итогов благотворительного марафона.
17.00ч. – 18.30ч. Гала-концерт солистов и оркестра бурятских народных инструментов им. Ч. Павлова Бурятского национального театра песни и танца «Байгал» и победителей конкурсной программы фестиваля «Ночь Ёхора».
18.30ч. – 20.00ч. Мастер-класс по разучиванию ёхоров в рамках фестиваля «Ночь Ёхора».
20.00ч. – 21.00ч. Церемония награждения победителей спортивных соревнований. Отлашение итогов благотворительного марафона. Слово для приветствия учредителям и организаторам фестивалей «Буха ноёной Ехэ Тайлган» и «Ночь Ёхора».
21.00ч. – 23.00ч. Торжественное закрытие VII Республиканского фестиваля исполнителей народного танца «Ночь Ёхора». Гала-концерт с участием звезд Бурятской эстрады. Бурятский национальный театр песни и танца «Байгал».
23.00ч. – 00.00ч. Гранд ёхор.

08.00	"НОВОСТИ ДНЯ (16+). ЗУРХАЙ"
08.35	"ВЕСТНИК НХ" (12+)"
09.00	"УТРО С ТИВИКОМОМ" (6+). ЗУРХАЙ"
09.25	22.55 "АБИТУРИЕНТ" (12+)"
10.00	"В ТЕМЕ" (16+). ЗУРХАЙ"
10.30	21.00 Т/С "ОДНАЖДЫ В МИЛИЦИИ"
11.00	12.00, 13.00, 14.00, 15.00, 16.00, 17.00, 19.30, 21.30, 23.00 "НОВОСТИ ДНЯ(16+)"
11.05	Т/С "БЫВШАЯ"
12.05	Т/С "ПРИЗРАК ЭЛЕНЬ"
13.05	Х/Ф "СНЕЖНОЕ ЧУВСТВО СМЛЛЛЫ"
15.30	Х/Ф "ШТЕПСЕЛЬ ЖЕНИТ ТАРАПУНЬКУ"
17.05	Д/Ф "ЗДРАВСТВУЙТЕ, Я ВАШ КАЛЯГИНИ!"
18.05	"ГОВОРЯЩАЯ С ПРИЗРАКАМИ" (16+). ЗУРХАЙ"
19.00	"ЕСТЬ РАЗГОВОР" (16+). ЗУРХАЙ"
20.05	22.00 Т/С "СИНИЕ НОЧИ"
23.30	"ТОП-МОДЕЛЬ ПО-АМЕРИКАНСКИ" (16+). ЗУРХАЙ"
01.00	"НОВОСТИ ДНЯ(16+). ЗУРХАЙ"
01.30	"НОЧНОЙ КАНАЛ НА ТИВИКОМЕ" (16+)

СТС-БАЙКАЛ

07.00	09.20, 11.05, 13.30, 16.30, 18.55, 21.55, 23.25, 00.05, 00.50, 01.30, 01.50 МЕТЕОМИКС НА СТС-БАЙКАЛ (0+)
06.00	М/С "ПРИКЛЮЧЕНИЯ ВУДИ И ЕГО ДРУЗЕЙ"
06.45	М/С "СМЕШАРИКИ"
07.30	М/С "МИА И Я"
08.00	М/С "ТОМ И ДЖЕРРИ. КОМЕДИЙНОЕ ШОУ"
08.30	13.20 "6 КАДРОВ"
09.00	13.30, 18.30 "МЕСТНОЕ ВРЕМЯ НА СТС-БАЙКАЛ" (0+)
09.30	Х/Ф "МОЛОДЕЖКА"
10.30	14.00 Т/С "ВОРОНИНЫ"
11.30	Х/Ф "ПРОРОК"
14.30	ШОУ "УРАЛЬСКИХ ПЕЛЬМЕНЕЙ". "СНЕГА И ЗРЕЛИЩ" (16+)
16.30	ШОУ "УРАЛЬСКИХ ПЕЛЬМЕНЕЙ". "МУЖЖИТЕРЫ!" (16+)
19.00	ШОУ "УРАЛЬСКИХ ПЕЛЬМЕНЕЙ". "ЖЕНСКОЕ: -ЩАС Я!" (16+)
21.00	ШОУ "УРАЛЬСКИХ ПЕЛЬМЕНЕЙ". "ХУДЕЕМ В ТЕСТЕ". (16+)
23.00	"БОЛЬШОЙ ВОПРОС" (16+)
23.30	ШОУ "УРАЛЬСКИХ ПЕЛЬМЕНЕЙ". "ЗЭ БЭД 2. НЕВОШЕДШЕЕ". +)

00.30	"ЛЕНИНГРАДСКИЙ STAND UP КЛУБ" (18+)
01.30	Х/Ф "МИЛАШКА"
03.10	ТЕХНИЧЕСКИЙ ПЕРЕРЫВ

НТВ

07.00	"НТВ УТРОМ"
09.40	11.20 Т/С "ВОЗВРАЩЕНИЕ МУХТАРА"
11.00	14.00, 17.00, 20.00 "СЕГОДНЯ"
11.55	ДО СУДА 16+
12.55	14.25 СУД ПРИСЯЖНЫХ 16+
15.35	ДЕЛО ВРАЧЕЙ 16+
16.35	19.35 ОБЗОР. ЧРЕЗВЫЧАЙНОЕ ПРОИСШЕСТВИЕ
17.25	ПРОКУРОРСКАЯ ПРОВЕРКА 16+
18.40	"ГОВОРИМ И ПОКАЗЫВАЕМ". 16+
20.30	Т/С "ИКОРНЫЙ БАРОН"
22.25	Т/С "ЛЕГАВЫЙ"
00.25	Т/С "ДОЗНАВАТЕЛЬ - 2"
03.20	ДАЧНЫЙ ОТВЕТ 0+
04.20	Т/С "ЗВЕРОБОЙ"
06.10	Т/С "МОСКВА. ТРИ ВОКЗАЛА"

ПЕРЕЦ

06.00	М/Ф
-------	-----

08.00	11.50, 00.00 "АНЕКДОТЫ" (16+)
08.30	19.00 "УЛЕТНОЕ ВИДЕО" (16+)
09.00	18.30, 20.30 "ДОРОЖНЫЕ ВОЙНЫ". (16+)
09.30	Х/Ф "ВЫСОТА 89"
12.00	Т/С "ПРАПОРЩИК ШМАТКО, ИЛИ Е-МОЕ"
15.00	04.15 "РОЗЫГРЫШ" (16+)
16.30	17.00, 17.30 "ВНЕ ЗАКОНА". (16+)
18.00	НА ГРАНИ! (16+)
21.00	"ДОРОГА" (16+)
22.00	Т/С "СОЛДАТЫ-4"
00.30	Т/С "ДНЕВНИКИ "КРАСНОЙ ТУФЕЛЬКИ"
01.00	"УДАЧНАЯ НОЧЬ". (16+)
01.30	"КОРОЛИ НОКАУТОВ" (16+)
02.00	Х/Ф "ТРИО"
05.45	ВЕСЕЛЫЕ ИСТОРИИ ИЗ ЖИЗНИ-2. (16+)

РТР-СПОРТ

10.00	"РЕЙТИНГ БАЖЕНОВА. ЧЕЛОВЕК ДЛЯ ОПЫТОВ"
10.25	Т/С "ЛЕТУЧИЙ ОТРЯД"
12.00	"ЖИВОЕ ВРЕМЯ. ПАНОРАМА ДНЯ"
13.50	"ДИАЛОГИ О РЫБАЛКЕ"
14.20	"ЯЗЬ ПРОТИВ ЕДЫ"

14.50	15.25, 03.50, 04.20 "УГРОЗЫ СОВРЕМЕННОГО МИРА"
15.55	04.55 НА ПРЕДЕЛЕ. (16+)
16.25	05.25 "МОЯ ПЛАНЕТА"
17.00	22.50 "БОЛЬШОЙ СПОРТ"
17.20	Х/Ф "ОХОТА НА ПИРАНЫЮ"
20.40	05.55 "ПОЛИГОН"
21.45	09.30 "РЕЙТИНГ БАЖЕНОВА. МОГЛО БЫТЬ ХУЖЕ". (16+)
23.10	01.00 Т/С "ПОЗЫВНОЙ "СТЯЯ"
02.45	"БОЛЬШОЙ ФУТБОЛ"
07.00	"ОПЫТЫ ДИЛЕТАНТА"
07.30	08.00 БОЛЬШОЙ СКАЧОК
09.00	"РЕЙТИНГ БАЖЕНОВА. ЗАКОНЫ ПРИРОДЫ"

5 КАНАЛ

07.00	11.00, 13.00, 16.30, 19.30, 23.00 "СЕЙЧАС"
07.10	"УТРО НА ПЯТОМ" (6+)
10.30	"МЕСТО ПРОИСШЕСТВИЯ"
11.30	Х/Ф "ГОРОД ПРИНЯЛ"
13.30	14.55, 16.15, 17.00, 18.00 Т/С "ГАРДЕМАРИНЫ, ВПЕРЕДИ!"
20.00	20.45, 21.30, 22.15, 23.25, 00.15, 01.05, 01.50, 02.40, 03.25 Т/С "СЛЕД"
04.10	04.45, 05.15, 05.50, 06.15 Т/С "ДЕТЕКТИВЫ"

Четверг, 12

ПЕРВЫЙ КАНАЛ

07.00	11.00, 13.00 НОВОСТИ
07.10	Х/Ф "БАРЫШНЯ-КРЕСТЬЯНКА"
09.15	КОНЦЕРТ "ОТ СТАНИЦЫ ДО СТОЛИЦЫ"
10.45	"СЛОВО ПАСТЫРЯ"
11.15	"ПОКА ВСЕ ДОМА"
12.00	Д/Ф "ЛЮДМИЛА ЗЫКИНА. "ЗДЕСЬ МОЙ ПРИЧАЛ..."
13.15	Д/С "РОМАНОВЫ"
19.00	ВЕЧЕРНИЕ НОВОСТИ С СУБТИТРАМИ
19.15	КОНЦЕРТ "ЛЮБЭ"
22.00	ВРЕМЯ
22.20	Х/Ф "МЕТРО"
00.50	Д/Ф "ЦВЕТ НАЦИИ"
02.25	Х/Ф "ПРОГУЛКА В ОБЛАКАХ"
04.20	Х/Ф "ФРАНЦУЗСКИЙ СВЯЗНОЙ-2"

РОССИЯ-1

06.50	Х/Ф "О БЕДНОМ ГУСАРЕ ЗАМОЛВИТЕ СЛОВО"
10.15	15.20, 18.00, 21.35 Т/С "БЕРЕГА МОЕЙ МЕЧТЫ"
15.00	21.00 ВЕСТИ
17.00	МОСКВА. КРЕМЛЬ. ЦЕРЕМОНИЯ ВРУЧЕНИЯ ГОСУДАРСТВЕННЫХ ПРЕМИЙ РОССИЙСКОЙ ФЕДЕРАЦИИ
23.00	Х/Ф "ТРИ ПОЛУГРАЦИИ"
01.05	Х/Ф "ГОСПОДА ОФИЦЕРЫ. СПАСТИ ИМПЕРАТОРА"
03.15	ОТКРЫТИЕ ЧЕМПИОНАТА МИРА ПО ФУТБОЛУ - 2014 Г. ПРЯМАЯ

ТРАНСЛЯЦИЯ ИЗ БРАЗИЛИИ
04.45 ФУТБОЛ. БРАЗИЛИЯ - ХОРВАТИЯ. ЧЕМПИОНАТ МИРА. ПРЯМАЯ ТРАНСЛЯЦИЯ ИЗ БРАЗИЛИИ

ТНТ

07.00	"ВОСТОЧНЫЙ ЭКСПРЕСС" (16+). ПОГОДА
07.30	"АФИША" (16+)
07.45	19.30 "УЛАН-УДЭ: ИНСТРУКЦИЯ". "НОВОСТИ ШОПИНГА И РАЗВЛЕЧЕНИЙ" (16+). ПОГОДА
08.00	М/С "БОЛЕК И ЛЕЛИК"
08.30	"ВОСТОЧНЫЙ ЭКСПРЕСС". (16+)
08.55	"ДОМ-2. ЛИТЕ" (16+)
10.00	20.00 "УНИВЕР НОВАЯ ОБЩАГА" (16+)
19.45	"МУЗЕЙНЫЕ ТАЙНЫ" (16+)
23.00	"ДОМ-2. ГОРОД ЛЮБВИ" (16+)
00.00	"ДОМ-2. ПОСЛЕ ЗАКАТА" (16+)
00.30	"НЕ СПАТЬ" (16+)
01.00	Х/Ф "ВЕНЕРА И ВЕГАС"

ТИВИКОМ

06.00	"ЕВРОМАКС. ОКНО В ЕВРОПУ" (16+)
06.30	09.30 "НОВОСТИ ДНЯ(16+)"
07.00	"В ТЕМЕ" (16+). ЗУРХАЙ"
07.30	12.50, 17.50 "МУЛЬТФИЛЬМЫ" (6+)
08.00	"НОВОСТИ ДНЯ(16+). ЗУРХАЙ"
08.30	"ЕСТЬ РАЗГОВОР" (16+)"
09.00	"ЗАТЕРЯННЫЙ МИР" (6+)"
09.25	21.50 "АБИТУРИЕНТ" (12+)"
10.00	"В ТЕМЕ" (16+). ЗУРХАЙ"

10.30	Т/С "ОДНАЖДЫ В МИЛИЦИИ"
11.05	Т/С "БЫВШАЯ"
12.00	Т/С "ПРИЗРАК ЭЛЕНЬ"
13.05	Х/Ф "КАФЕ"
15.00	Д/Ф "ТЕРРИТОРИЯ НЕПОЗНАНОГО. "ЗВЕЗДА НА ЧАС"
16.00	Х/Ф "ФОРМУЛА СЧАСТЬЯ"
18.10	"ГОВОРЯЩАЯ С ПРИЗРАКАМИ" (16+). ЗУРХАЙ"
19.00	"РАДАР-СПОРТ" (6+). ЗУРХАЙ"
19.30	"ПОПУЛЯРНАЯ ПРАВДА" (" (16+)
20.00	"УГОЛ ЗРЕНИЯ" (16+)"
20.05	Т/С "ДОСТАВИТЬ ЛЮБОЙ ЦЕНОЙ"
22.00	Х/Ф "УДИВИТЕЛЬНОЕ ПУТЕШЕСТВИЕ МЭРИ БРАЙАНТ"
23.45	"ТОП-МОДЕЛЬ ПО-АМЕРИКАНСКИ" (16+). ЗУРХАЙ"
03.00	"НОЧНОЙ КАНАЛ НА ТИВИКОМЕ" (16+)

СТС-БАЙКАЛ

08.00	08.30, 11.05, 16.05, 19.05, 21.55, 23.25, 00.20, 01.30, 01.50 МЕТЕОМИКС НА СТС-БАЙКАЛ (0+)
06.00	М/Ф "НА ЗАДНЕЙ ПАРТЕ" (0+), "ВЕСЕЛАЯ КАРУСЕЛЬ" (0+), "ВОВКА В ТРИДЕВЯТОМ ЦАРСТВЕ" (0+), "САМЫЙ МАЛЕНЬКИЙ ГНОМ" (0+), "ТРОЕ ИЗ ПРОСТОКВАШИНО" (0+), "КАНИКУЛЫ В ПРОСТОКВАШИНО" (0+), "ЗИМА В ПРОСТОКВАШИНО"
08.05	М/С "СМЕШАРИКИ"
08.30	16.00 "МЕСТНОЕ ВРЕМЯ НА СТС-БАЙКАЛ" (0+)
09.00	М/С "ТОМ И ДЖЕРРИ. ДЕТСКИЕ ГОДЫ"

10.00	ШОУ "УРАЛЬСКИХ ПЕЛЬМЕНЕЙ". "СНЕГА И ЗРЕЛИЩ" (16+)
12.00	ШОУ "УРАЛЬСКИХ ПЕЛЬМЕНЕЙ". "МУЖЖИТЕРЫ!" (16+)
14.00	ШОУ "УРАЛЬСКИХ ПЕЛЬМЕНЕЙ". "ЖЕНСКОЕ: -ЩАС Я!" (16+)
16.30	ШОУ "УРАЛЬСКИХ ПЕЛЬМЕНЕЙ". "ХУДЕЕМ В ТЕСТЕ". (16+)
18.30	ШОУ "УРАЛЬСКИХ ПЕЛЬМЕНЕЙ". "ЗЭ БЭД 2. НЕВОШЕДШЕЕ. +)
19.30	Х/Ф "СЛУЖЕБНЫЙ РОМАН. НАШЕ ВРЕМЯ"
21.15	Х/Ф "ОСТРОВ ВЕЗЕНИЯ"
22.50	"УРАЛЬСКИЕ ПЕЛЬМЕНИ". 20 ЛЕТ В ТЕСТЕ (16+)
23.50	Х/Ф "НЕСПАЩИЕ В СИЭТЛЕ"
01.55	МУЛЬТФИЛЬМЫ
03.30	ТЕХНИЧЕСКИЙ ПЕРЕРЫВ

НТВ

07.00	Т/С "УЛИЦЫ РАЗБИТЫХ ФОНАРЕЙ"
09.00	11.00, 14.00, 20.00 "СЕГОДНЯ"
09.15	11.20 Х/Ф "ВОЛКОДАВ"
12.10	14.25, 20.20 Т/С "НАРУЖНОЕ НАБЛЮДЕНИЕ"
00.00	Т/С "СОЛО ДЛЯ ПИСТОЛЕТА С ОРКЕСТРОМ"
03.45	"ДИКИЙ МИР"
04.10	Т/С "ЗВЕРОБОЙ"
06.05	Т/С "МОСКВА. ТРИ ВОКЗАЛА"

ПЕРЕЦ

06.00	М/Ф
08.00	Х/Ф "ТРИО"

10.30	Т/С "ДАЛЬНОБОЙЩИКИ. ДЕСЯТЬ ЛЕТ СПУСТЯ"
22.45	"УЛЕТНОЕ ВИДЕО" (16+)
23.00	"+100500". (18+)
23.30	МОЯ РАССЕЯ. (18+)
00.00	ОЧЕНЬ СТРАШНАЯ ПРАВДА. (18+)
00.30	"КИБЕРДЕВОЧКИ" (18+)
01.00	Т/С "НАСЛАЖДЕНИЕ-3"
02.00	Х/Ф "ИГРЫ КИЛЛЕРОВ"
04.00	"ФАНАТЫ" (16+)
04.30	НА ГРАНИ! (16+)
05.00	ВЕСЕЛЫЕ ИСТОРИИ ИЗ ЖИЗНИ-2. (16+)

РТР-СПОРТ

10.00	"МОЯ РЫБАЛКА"
10.25	Т/С "ЛЕТУЧИЙ ОТРЯД"
12.00	"ЖИВОЕ ВРЕМЯ. ПАНОРАМА ДНЯ"
14.25	07.15 ПЛАНЕТА ФУТБОЛА С ВЛАДИМИРОМ СТОГНИЕНКО
17.00	03.00 "БОЛЬШОЙ СПОРТ"
17.20	Х/Ф "ЗЕМЛЯК"
23.25	06.50 "БОЛЬШОЙ ФУТБОЛ"
00.30	"РОССИЯ МОЛОДАЯ". ПРЯМАЯ ТРАНСЛЯЦИЯ С КРАСНОЙ ПЛОЩАДИ
03.15	Х/Ф "ВМЕСТЕ НАВСЕГДА"

5 КАНАЛ

07.00	08.15, 09.25, 10.35, 11.10, 12.00, 13.10, 14.25, 15.40, 16.50, 18.05, 19.20, 19.40, 20.40, 21.50, 23.05, 00.20, 01.30, 02.40, 03.55, 05.10
11.00	19.30 "СЕЙЧАС"
06.20	Т/С "ГАРДЕМАРИНЫ, ВПЕРЕДИ!"

Пятница, 13

ПЕРВЫЙ КАНАЛ

07.00	11.00, 13.00 НОВОСТИ
07.10	Х/Ф "ЗМЕЕЛОВ"
09.00	03.05 Х/Ф "НАСТОЯЩАЯ ЛЮБОВЬ"
11.15	"ПОКА ВСЕ ДОМА"
12.00	Д/Ф "ВАЛЕНТИН СМИРНИТСКИЙ. ПОРТОС НА ВСЕ ВРЕМЕНА"
13.15	Д/Ф "1812"
17.00	Д/С "РОМАНОВЫ"
19.00	ВЕЧЕРНИЕ НОВОСТИ
19.15	Х/Ф "ДВА ДНЯ"
21.00	22.20 Х/Ф "АНГЕЛ В СЕРДЦЕ"
22.00	ВРЕМЯ
01.00	ЧЕМПИОНАТ МИРА ПО ФУТБОЛУ 2014 Г. СБОРНАЯ МЕКСИКИ - СБОРНАЯ КАМЕРУНА. ПРЯМОЙ ЭФИР ИЗ БРАЗИЛИИ
04.45	Х/Ф "КАЖЕТСЯ, Я ЛЮБЛЮ СВОЮ ЖЕНУ"

РОССИЯ-1

06.55	Х/Ф "ВОЗВРАЩЕНИЕ "СВЯТОГО ЛУКИ"
08.35	Х/Ф "ИСПЫТАНИЕ ВЕРНОСТИ"
10.50	Х/Ф "ДОЯРКА ИЗ ХАЦАПЕТОВКИ"
13.10	"ДНЕВНИК ЧЕМПИОНАТА МИРА"
13.40	15.20 "КРИВОЕ ЗЕРКАЛО"
15.00	21.00 ВЕСТИ
15.50	21.35 Х/Ф "НЕВЕРОЯТНЫЕ ПРИКЛЮЧЕНИЯ АЛИНЫ"
23.40	Д/Ф "ЮРИЙ АНДРОПОВ. ТЕРРА"

ИНКОГНИТА"
00.35 Х/Ф "ФОРМУЛА ЛЮБВИ"
02.20 Х/Ф "СЕМЬ СТАРИКОВ И ОДНА ДЕВУШКА"
03.45 ФУТБОЛ. ИСПАНИЯ - НИДЕРЛАНДЫ. ЧЕМПИОНАТ МИРА. ПРЯМАЯ ТРАНСЛЯЦИЯ ИЗ БРАЗИЛИИ

ТНТ

07.00	М/Ф "ЦАРЕВНА-ЛЯГУШКА"
07.35	19.30 "УЛАН-УДЭ: ИНСТРУКЦИЯ". "НОВОСТИ ШОПИНГА И РАЗВЛЕЧЕНИЙ" (16+). ПОГОДА
07.50	Х/Ф "ПРОЩАЛЬНЫЕ ГАСТРОЛИ"
09.00	"ДОМ-2. ЛИТЕ" (16+)
10.00	20.00 "COMEDI WOMEN"
19.45	"МУЗЕЙНЫЕ ТАЙНЫ"
23.00	"ДОМ-2. ГОРОД ЛЮБВИ" (16+)
00.00	"ДОМ-2. ПОСЛЕ ЗАКАТА" (16+)
00.30	"НЕ СПАТЬ" (16+)
01.00	Х/Ф "ПРОПАЩИЕ РЕБЯТА"

ТИВИКОМ

06.00	Д/Ф "ИВАН ОХЛОБЫСТИН. ПОП-ЗВЕЗДА"
07.00	20.05 Т/С "ДОСТАВИТЬ ЛЮБОЙ ЦЕНОЙ"
08.35	"УГОЛ ЗРЕНИЯ" (16+). ЗУРХАЙ"
08.40	"РАДАР-СПОРТ" (6+)"
09.05	"ЗАТЕРЯННЫЙ МИР" (6+)"
09.30	21.50 "АБИТУРИЕНТ" (12+)"
09.35	М/Ф
10.00	"В ТЕМЕ" (16+). ЗУРХАЙ"
10.30	Т/С "ОДНАЖДЫ В МИЛИЦИИ"
11.05	Т/С "БЫВШАЯ"
12.05	Т/С "ПРИЗРАК ЭЛЕНЬ"
12.50	17.00 "МУЛЬТФИЛЬМЫ" (6+)

13.15	Х/Ф "СЕЗОН ЧУДЕС"
15.00	Х/Ф "БЕЛОСНЕЖКА: МЕСТЬ ГНОМОВ"
17.20	Х/Ф "ПОГОНЯ"
19.00	"ВО САДУ ЛИ В ОГОРОДЕ" (12+). ЗУРХАЙ"
19.30	"ПОПУЛЯРНАЯ ПРАВДА" (" (16+)
22.00	Х/Ф "УДИВИТЕЛЬНОЕ ПУТЕШЕСТВИЕ МЭРИ БРАЙАНТ"
23.45	"ТОП-МОДЕЛЬ ПО-АМЕРИКАНСКИ" (16+). ЗУРХАЙ"
03.00	"НОЧНОЙ КАНАЛ НА ТИВИКОМЕ" (16+)

СТС-БАЙКАЛ

08.00	08.30, 11.05, 16.05, 19.05, 21.55, 23.25, 00.20, 01.30, 01.50, 06.00 М/Ф "НА ЗАДНЕЙ ПАРТЕ" (0+), "ВЕСЕЛАЯ КАРУСЕЛЬ" (0+), "ПЕРВАЯ СКРИПКА" (0+), "САМЫЙ МАЛЕНЬКИЙ ГНОМ" (0+), "БРЕМЕНСКИЕ МУЗЫКАНТЫ" (0+), "ПО СЛЕДАМ БРЕМЕНСКИХ МУЗЫКАНТОВ" (0+), "КАК ЛЬВЕНОК И ЧЕРЕПАХА ПЕЛИ ПЕСНЮ"
08.05	М/С "СМЕШАРИКИ"
08.30	16.00 "МЕСТНОЕ ВРЕМЯ НА СТС-БАЙКАЛ" (0+)
09.00	М/С "ТОМ И ДЖЕРРИ. ДЕТСКИЕ ГОДЫ"
10.00	М/С "ТОМ И ДЖЕРРИ"
10.	

Суббота, 14

ПЕРВЫЙ КАНАЛ

07.00 ЧЕМПИОНАТ МИРА ПО ФУТБОЛУ 2014 Г. СБОРНАЯ ЧИЛИ - СБОРНАЯ АВСТРАЛИИ. ПРЯМОЙ ЭФИР ИЗ БРАЗИЛИИ
09.00 "ИГРАЙ, ГАРМОНЬ ЛЮБИМАЯ!"
09.50 УМНИЦЫ И УМНИКИ. ФИНАЛ. (12+)

РОССИЯ-1

06.35 Х/Ф "ЧЕРНЫЙ ПРИНЦ"
08.30 "СЕЛЬСКОЕ УТРО"
09.00, 12.00, 15.00 ВЕСТИ
09.10, 12.10, 15.20 МЕСТНОЕ ВРЕМЯ. ВЕСТИ-БУРЯТИЯ

ДОСА"
12.20 "ДНЕВНИК ЧЕМПИОНАТА МИРА"
12.50 Х/Ф "ГУВЕРНАНТКА"
15.30 ШОУ "ДЕСЯТЬ МИЛЛИОНОВ" С МАКСИМОМ ГАЛКИНЫМ

ТНТ

07.00 М/Ф "СКАЗКА О ПОТЕРЯННОМ ВРЕМЕНИ" "ДЕВОЧКА И ДРАКОН"
07.30 "УЛАН-УДЭ: ИНСТРУКЦИЯ". "НОВОСТИ ШОПИНГА И РАЗВЛЕЧЕНИЙ" (16+). ПОГОДА
07.45 Х/Ф "ВОСТОЧНЫЙ ДАНТИСТ"

ТИВИКОМ

06.30, 10.00 "ВО САДУ ЛИ В ОГОРОДЕ" (12+). ЗУРХАЙ"

07.00 Т/С "ДОСТАВИТЬ ЛЮБОЙ ЦЕНОЙ"
08.35, 11.00 "В ТЕМЕ. ЛУЧШЕЕ" (16+). ЗУРХАЙ"
09.05 "ЗАТЕРЯННЫЙ МИР" (6+)

СТС-БАЙКАЛ

08.00, 08.30, 11.05, 16.05, 19.05, 21.55, 23.25, 00.20, 01.30, 01.50 МЕТЕОМИКС НА СТС-БАЙКАЛ (0+)
06.00 М/Ф "НА ЗАДНЕЙ ПАРТЕ" (0+), "ВЕСЕЛАЯ КАРУСЕЛЬ" (0+), "В СТРАНЕ НЕВЫУЧЕННЫХ УРОКОВ" (0+), "САМЫЙ МАЛЕНЬКИЙ ГНОМ"

10.05 Х/Ф "АСТЕРИКС И ОБЕЛИКС. МИССИЯ "КЛЕОПАТРА"
12.05 Х/Ф "АСТЕРИКС И ОБЕЛИКС В БРИТАНИИ"
14.10 Х/Ф "НЯНЬКИ"
16.30 Х/Ф "НАЗАД В БУДУЩЕЕ"
18.40 Х/Ф "НАЗАД В БУДУЩЕЕ-2"
20.40 Х/Ф "НАЗАД В БУДУЩЕЕ-3"
22.50 Х/Ф "ГОДЗИЛЛА"
01.20 МУЛЬТФИЛЬМЫ
03.30 ТЕХНИЧЕСКИЙ ПЕРЕРЫВ

НТВ

07.00 Т/С "УЛИЦЫ РАЗБИТЫХ ФОНАРЕЙ"
09.00, 11.00, 14.00, 17.00, 20.00 "СЕГОДНЯ"
09.15 "ЛОТЕРЕЯ "ЗОЛОТОЙ КЛЮЧ"
09.45 "ИХ НРАВЫ"
10.25 "ГОТОВИМ С АЛЕКСЕЕМ ЗИМИНЫМ"

ПЕРЕЦ

06.00 М/Ф "ДИКИЙ МИР"
08.00 Т/С "ДАША ВАСИЛЬЕВА. ЛЮБИТЕЛЬНИЦА ЧАСТНОГО СЫСКА"
12.00 Х/Ф "МЕСТО ВСТРЕЧИ ИЗМЕНИТЬ НЕЛЬЗЯ"

20.00 Х/Ф "РОККИ-2"
22.40, 04.10 "УЛЕТНОЕ ВИДЕО" (16+)
23.00 "100500". (18+)
23.30 МОЯ РАССЕЯ. (18+)
00.00 КОРОЛИ ЭКСТРИМА. (16+)
00.30 "КИБЕРДЕВОЧКИ" (18+)
01.00 Т/С "НАСЛАЖДЕНИЕ-3"
02.00 Х/Ф "ПАТРУЛЬ ВРЕМЕНИ"
04.15 "ФАНАТЫ" (16+)
04.45 НА ГРАНИ! (16+)
05.15 ВЕСЕЛЫЕ ИСТОРИИ ИЗ ЖИЗНИ-2. (16+)

РТР-СПОРТ

09.25, 12.40, 14.45, 16.50, 18.50 ФУТБОЛ. ЧЕМПИОНАТ МИРА. ТРАНСЛЯЦИЯ ИЗ БРАЗИЛИИ
11.40 "ЖИВОЕ ВРЕМЯ. ПАНОРАМА ДНЯ"
20.55 ВОЛЕЙБОЛ. РОССИЯ - БОЛГАРИЯ. МИРОВАЯ ЛИГА. ПРЯМАЯ ТРАНСЛЯЦИЯ
22.45, 02.45, 08.55 "БОЛЬШОЙ ФУТБОЛ"
23.10 ХУДОЖЕСТВЕННАЯ ГИМНАСТИКА. ЧЕМПИОНАТ ЕВРОПЫ. ПРЯМАЯ ТРАНСЛЯЦИЯ ИЗ АЗЕРБАЙДЖАНА
01.15 БАСКЕТБОЛ. ЕДИНАЯ ЛИГА ВТБ. ФИНАЛ. ПРЯМАЯ ТРАНСЛЯЦИЯ
03.15 Х/Ф "ЗЕМЛЯК"
06.15, 06.50, 07.20 "НЕПРОСТЫЕ ВЕЩИ"
07.50 "МОЯ ПЛАНЕТА"
09.25 "МОЯ РЫБАЛКА"

5 КАНАЛ

10.05 М/Ф (0+)
10.35 "ДЕНЬ АНГЕЛА". (0+)
11.00, 19.30 "СЕЙЧАС"
11.10, 11.55, 12.40, 13.25, 14.10, 14.55, 15.40, 16.25, 17.10, 17.55, 18.40 Т/С "СЛЕД"
20.00, 20.55, 21.55, 22.55, 23.55, 00.55, 01.50, 02.45 Т/С "ПРИ ЗАГАДОЧНЫХ ОБСТОЯТЕЛЬСТВАХ"
03.40 Т/С "ВЕЧНЫЙ ЗОВ"

Воскресенье, 15

ПЕРВЫЙ КАНАЛ

07.00 ЧЕМПИОНАТ МИРА ПО ФУТБОЛУ 2014 Г. СБОРНАЯ АНГЛИИ - СБОРНАЯ ИТАЛИИ. ПРЯМОЙ ЭФИР ИЗ БРАЗИЛИИ
09.00, 13.00 НОВОСТИ
09.10 "АРМЕЙСКИЙ МАГАЗИН". (16+)
09.43 М/С "СМЕШАРИКИ. ПИН-КОД"
10.00 ЧЕМПИОНАТ МИРА ПО ФУТБОЛУ 2014 Г. СБОРНАЯ КОТ-ДИВУАРА - СБОРНАЯ ЯПОНИИ. ПРЯМОЙ ЭФИР ИЗ БРАЗИЛИИ

РОССИЯ-1

06.45 Х/Ф "ВЕРСИЯ ПОЛКОВНИКА ЗОРИНА"
08.30 "ВСЯ РОССИЯ"
08.40 Х/Ф "БЕРЕГИТЕ ЖЕНЩИН"
11.20 МЕСТНОЕ ВРЕМЯ. ВЕСТИ-БУРЯТИЯ. НЕДЕЛЯ В ГОРОДЕ
12.00, 15.00 ВЕСТИ
12.10 "ДНЕВНИК ЧЕМПИОНАТА МИРА"
12.40 "СМЕЯТЬСЯ РАЗРЕШАЕТСЯ"
13.50, 15.30 Х/Ф "РАДИ ТЕБЯ"
15.20 МЕСТНОЕ ВРЕМЯ. ВЕСТИ-БУРЯТИЯ

18.00 "ОДИН В ОДИН"
21.00 ВЕСТИ НЕДЕЛИ
23.00 "ВОСКРЕСНЫЙ ВЕЧЕР С ВЛАДИМИРОМ СОЛОВЬЕВЫМ". (12+)
00.45 ФУТБОЛ. ШВЕЙЦАРИЯ - ЭКВАДОР. ЧЕМПИОНАТ МИРА. ПРЯМАЯ ТРАНСЛЯЦИЯ ИЗ БРАЗИЛИИ
02.55 Х/Ф "АЛЕКСАНДРА"

ТНТ

07.00 М/Ф "УЧЕНИК ВОЛШЕБНИКА"
07.20 "УЛАН-УДЭ: ИНСТРУКЦИЯ". "НОВОСТИ ШОПИНГА И РАЗВЛЕЧЕНИЙ" (16+). ПОГОДА
07.35 Х/Ф "ЖИЛИ ТРИ ХОЛОСТЯКА"
09.45, 19.30 РЕАЛИТИ-ШОУ "ИМИДЖ-ЛАБОРАТОРИЯ" (+)

ТИВИКОМ

06.05 Д/Ф "ЗДРАВСТВУЙТЕ, Я ВАШ КАЛЯГИН!"
07.00 "РАДАР-СПОРТ" (6+). ЗУРХАЙ"
07.30 "ДОМАШНИЙ ЗООПАРК" (0+)"
08.00 "ВКУСНО" (12+)"
08.20 М/Ф "ВО САДУ ЛИ В ОГОРОДЕ" (12+). ЗУРХАЙ"
09.00 "ЗАТЕРЯННЫЙ МИР" (6+). ЗУРХАЙ"
23.00 "АБИТУРИЕНТ" (12+)"
09.25, 09.30 "МУЛЬТФИЛЬМЫ" (6+)"
10.10 "ВКУСНО" (12+). ЗУРХАЙ"
10.30 "СТИЛИСТИКА" (16+)"
11.00 "UTUMATA" (16+). ЗУРХАЙ"
11.30 "ЕДА С АЛЕКСЕЕМ ЗИМИНЫМ" (16+)"
12.00 Т/С "КРАДУЩИЙСЯ В НОЧИ"
13.30 Х/Ф "ПОГОНЯ"
15.15 "РАДАР-СПОРТ" (6+)"

15.40 "ВАШЕ ПРАВО" (16+)"
16.00 "ИХ ИТАЛИЯ" (12+)"
17.00 М/С "САЛАДИН"
17.30 "ПРИКЛЮЧЕНИЯ ПАПИРУСА" (6+)"
18.00 "ТЕРРИТОРИЯ НЕПОЗНАННОГО. "ЗВЕЗДА" НА ЧАС" (16+). ЗУРХАЙ"
19.00 "ДОМАШНИЙ ЗООПАРК" (0+). ЗУРХАЙ"
19.30 "ЕВРОМАКС. ОКНО В ЕВРОПУ" (16+)"
20.00 "ГОД 1790" (16+). ЗУРХАЙ"
21.10 Х/Ф "ЛЕГКОЕ ПОВЕДЕНИЕ"
23.05 Х/Ф "КАФЕ"
01.00 "НОЧНОЙ КАНАЛ НА ТИВИКОМЕ" (16+)"

СТС-БАЙКАЛ

08.00, 08.30, 08.50, 11.05 МЕТЕОМИКС НА СТС-БАЙКАЛ (0+)
06.00 М/Ф "НА ЗАДНЕЙ ПАРТЕ" (0+), "ВЕСЕЛАЯ КАРУСЕЛЬ" (0+), "НЕЗНАЙКА УЧИТСЯ" (0+), "САМЫЙ МАЛЕНЬКИЙ ГНОМ"
07.05, 09.30 М/С "СМЕШАРИКИ"
07.15 М/С "ПИНГВИНЕНОК ПОРОРО"
07.35 М/С "КУМИ-КУМИ"
08.00 М/С "МАКС СТИЛ"
08.30, 16.00 "МЕСТНОЕ ВРЕМЯ НА СТС-БАЙКАЛ" (0+)"
09.00 М/С "МАКС. ДИНОТЕРРА"
09.35 М/Ф "СКУБИ ДУ И КИБЕР-ПОГОНЯ"
10.50 "СНИМИТЕ ЭТО НЕМЕДЛЕННО"
11.50 Х/Ф "НАЗАД В БУДУЩЕЕ"
14.00 Х/Ф "НАЗАД В БУДУЩЕЕ-2"
16.30 Х/Ф "НАЗАД В БУДУЩЕЕ-3"
18.40 Х/Ф "ЧЕРНАЯ МОЛНИЯ"
20.40 Х/Ф "ЧЕЛОВЕК-ПАУК"
22.55 ШОУ "УРАЛЬСКИХ ПЕЛЬМЕНЕЙ". "ЗЭ БЭД 2. НЕВОШЕДШЕЕ". (16+)
23.55 "ЛЕНИНГРАДСКИЙ STAND UP КЛУБ" (18+)"
00.55 "БОЛЬШОЙ ВОПРОС" (16+)"
01.25 Х/Ф "ВНЕЗАПНАЯ СМЕРТЬ"
03.30 ТЕХНИЧЕСКИЙ ПЕРЕРЫВ

НТВ

07.00 Т/С "УЛИЦЫ РАЗБИТЫХ ФОНАРЕЙ"
09.00, 11.00, 14.00, 17.00, 20.00 "СЕГОДНЯ"
09.15 "РУССКОЕ ЛОТО ПЛЮС"
09.45 "ИХ НРАВЫ"
10.25 "ЕДИМ ДОМА"
11.20 "ПЕРВАЯ ПЕРЕДАЧА"
11.55 "ЧУДО ТЕХНИКИ"
12.25 "ПОЕДЕМ, ПОЕДИМ!"
13.00 "ДАЧНЫЙ ОТВЕТ"
14.20 "СВОЯ ИГРА"
15.10, 17.15 Т/С "ВРЕМЯ СИНДБАДА"
19.05 "СЛЕДСТВИЕ ВЕЛИ..."
20.20 Х/Ф "ЛЕГЕНДА ДЛЯ ОПЕРШИ"
00.10 Х/Ф "СЕДЬМАЯ ЖЕРТВА"
02.05 "ШКОЛА ЗЛОСЛОВИЯ"
02.50 Д/С "ДЕЛО ТЕМНОЕ"

03.45 "ДИКИЙ МИР"
04.05 Т/С "ЗВЕРОБОЙ"
06.00 Т/С "МОСКВА. ТРИ ВОКЗАЛА"

ПЕРЕЦ

06.00 М/Ф "ДИКИЙ МИР"
06.50 Т/С "ДАША ВАСИЛЬЕВА. ЛЮБИТЕЛЬНИЦА ЧАСТНОГО СЫСКА"
11.00 Х/Ф "РОККИ"
13.30 Х/Ф "РОККИ-2"
16.00 Х/Ф "РОККИ-3"
18.00 Х/Ф "РОККИ-4"
20.00 Х/Ф "РОККИ-5"
22.30 "УЛЕТНОЕ ВИДЕО" (16+)
23.00 "+100500". (18+)
23.30 МОЯ РАССЕЯ. (18+)
00.00 КОРОЛИ ЭКСТРИМА. (16+)
00.30 "КИБЕРДЕВОЧКИ" (18+)
01.00 Т/С "НАСЛАЖДЕНИЕ-3"
02.00 Х/Ф "ШЕСТОЙ ДЕНЬ"
04.30 "ФАНАТЫ" (16+)
05.00 НА ГРАНИ! (16+)
05.30 ВЕСЕЛЫЕ ИСТОРИИ ИЗ ЖИЗНИ-2. (16+)

РТР-СПОРТ

09.50 "ЯЗЬ ПРОТИВ ЕДЫ"
10.20 "РЕЙТИНГ БАЖЕНОВА". САМЫЕ ОПАСНЫЕ ЖИВОТНЫЕ
10.45 "РЕЙТИНГ БАЖЕНОВА. ЧЕЛОВЕК ДЛЯ ОПЫТОВ"
11.10 "ДИАЛОГИ О РЫБАЛКЕ"
11.40 "ЖИВОЕ ВРЕМЯ. ПАНОРАМА ДНЯ"

12.40, 14.45, 16.50, 18.50 ФУТБОЛ. ЧЕМПИОНАТ МИРА. ТРАНСЛЯЦИЯ ИЗ БРАЗИЛИИ
20.55 ВОЛЕЙБОЛ. РОССИЯ - БОЛГАРИЯ. МИРОВАЯ ЛИГА. ПРЯМАЯ ТРАНСЛЯЦИЯ
22.45 ХУДОЖЕСТВЕННАЯ ГИМНАСТИКА. ЧЕМПИОНАТ ЕВРОПЫ. ТРАНСЛЯЦИЯ ИЗ АЗЕРБАЙДЖАНА
23.25 "СВОИМ ХОДОМ. БРАЗИЛИЯ"
23.55, 08.55 "БОЛЬШОЙ ФУТБОЛ"
00.55 Х/Ф "ОХОТНИКИ ЗА КАВАНАМИ"
04.15, 04.50 УГРОЗЫ СОВРЕМЕННОГО МИРА
05.20 НА ПРЕДЕЛЕ. (16+)
05.50, 06.55, 07.25, 08.00 "МОЯ ПЛАНЕТА"

5 КАНАЛ

10.00 М/Ф (0+)
11.00 "СЕЙЧАС"
11.10 Х/Ф "АНДРОПОВ. ЧЕЛОВЕК ИЗ КГБ"
12.10 Х/Ф "ШЕРЛОК ХОЛМС И ДОКТОР ВАТСОН"
14.55 Х/Ф "ПРИКЛЮЧЕНИЯ ШЕРЛОКА ХОЛМСА"
19.00 ГЛАВНОЕ
20.30 Х/Ф "СОБАКА БАСКЕРВИЛЕЙ"
23.25 Х/Ф "СОКРОВИЩА АГРЫ"
02.20 Х/Ф "ДВАДЦАТЫЙ ВЕК НАЧИНАЕТСЯ"
05.15 Т/С "ВЕЧНЫЙ ЗОВ"

ЭЛҮҮР ЭНХЭ АЖАБАЙХЫН ТҮЛӨӨ

Яруунын аймагай Маарагта гэжэ газарта Отошо бурханда зорюулагдаһан субарга хүзэгшэдтөө үүдээ үргэнөөр дахин нээхэнь. Отошо бурхан үбшэнтэниие аргалха, хүнэй бэе тамирые шангалха хүсэтэй юм гэжэ хүзэгтэн этигэдэг.

Эмхидхэгшэдэй хэлэхээр, «Отошо» гэжэ уншалгын боложо байха үедэ Ивалгын дасанай Буддын шажанай философийн багша геше-лхарамба Лобсанг Кейдуб лүн уншалга табиha. Энэ уншалга хадаа бүхы бурхадай номой уншалгын эхи табиha болоно. Энээниие мэдээд байхадаа, ямар уншалга хаана бүтээхээ ламанар өөһэд соогоо зүбшэдэг. Зунай эхин харын 6-да үглөөнэй 11 сагта хүн бүхэн түрэл гаралайнгаа, арад зонойнгоо амгалан байдалай, элүүр энхын түлөө ошожо мүргэхэ аргатай. Эржена ДОРЖИЕВА.

1-комнатная, 113 квартал, 30 кв.м., 2/5, новостройка, качественный ремонт, 1 500 тыс.руб. Тел.: 8-924-457-66-23.

ВОЗРАСТНЫЕ ОГРАНИЧЕНИЯ В ТЕЛЕПРОГРАММЕ

В телепрограмме с 27 августа, согласно ФЗ от 29.12.2010 «О защите детей от информации, причиняющей вред их здоровью и развитию», вступающему в силу с 1 сентября 2012 года, будут присутствовать знаки о возрастных ограничениях:

- 0+ - от 0 до 6 лет
6+ - от 6 до 12 лет
12+ - от 12 до 16 лет
16+ - от 16 до 18 лет
18+ - старше 18 лет

Үнэгэрхэн зуун жэлэй агшан зуур

Дэлгэрэнгыгээр сайт дээрэмнай уншагты: burunen.ru

Аркадий БАТОМУНКУЕВАЙ проект

Сайн байна, хүндэтэ манай “Буряад үнэн” газетын редакци.

Би «Үнэн» сонинийнгоо хууданан бүхэниень иража, ехэл хонирхон уншадагби. Аркадий Батомункуевай «Үнэгэрхэн зуун жэлэй агшан зуур» гэнэн проектдэ ехэ эгэшингээ ба манай түрэлэй болохо Зуранова Сойжид Будаевнагай 1950-яад ондо Гааргын аршаанда буулгуулан дүрэ-зураг эльгээнэб. Тэрэ үедэ ехэл найхан плати үмдэдэг байгаа, нарин хара бүхэтэйнууд. Би ехэ найхашаадаг нэм. Ямар хубсаһа үмдэдэг байгаа, ямараар үнээс абажа ябадаг байгаа гэхэ мэтэ үнэхөөрөөшье хонин ха юм. Урдань нюураа, нюдэ амаяа шэрдэдэг ёһо, тусхай заншал гэжэ үгы байгаа ха юм даа. Эгэшэнэрни табисуурай найхан шэг шарайтай байна даа. Толилоо наатнай, баяртайб.

Дондупова Очирма Бадмаевна.

Энэ фото-зураг Цырена Будаевна Намсараева асаржа үгөө. Тэрээн дээрэ хадам эсэгэн Мансаран Солбахевич Намсараев тала нүхэртээ - Гомбо Очировтай оронхой. Мансаран Солбахевич 1914 ондо Захаамнай аймагай Үлэгшэндэ түрэхэн юм. Дайнай үедэ авиационно технигээр алба хээ.

XIX зуун жэлэй эсэстэ - XX зуун жэлэй эхиндэ Хаанай Ородой географическа бүлгэм Гол штабай хабаадалгатайгаар Түб Ази руу эрдэмэй хори гаран ехэ гэгшын экспедици эмхидхэн эльгээгээ. Гансашье Россидэ бэшэ, бүхы дэлхэй дээрэ Пржевальский, Обручев, Грум-Гржимайло, Потанин, Козлов, Певцов, Роборовский болон бусад

аяншалагшадай, эрдэмтэдэй нэрэнүүд суурхаа.

Гэбэшье юрын сэрэгшэдэй болон хасагуудай, тэрэ тоодо забайкалин, хабаадалгагүйгөөр эдэ бүхы эрдэмэй аяншалганууд бэлдүүлэгдэхгүй байгаа. Экспедицинуудэй юрын хабаадагшадай тон ехэ хубита оруулхыень үндэр шагналнууд гэршэлнэ: Ородой географическа бүлгэмэй мүнгэн болон алтан медальнууд, Нангин хутагта Георгийн Сэрэгэй орденый шалгарһанай тэмдэгүүд.

Юрын хабаадагшадые Түб Азийн экспедицинуудэй хүтэлбэрлэгшэдэ ехэ үндэрөөр сэгнээ. Жэшэнь, экспедицинуудэй нэгэнэйн хүтэлбэрлэгшэ полковник Всеволод Иванович Роборовский тэдээн тухай ехэ дулааханаар хэлэхэн байна: “Фельдфебель Гавриил Иванов, ахамад урядник Шестаков, ахамад уряднигууд Бадма Баинов болон Семен Жаркой тон тухатайнууд. Тэдэ К.М.Пржевальскийн болон М.В.Певцовой экспедицинуудтэ ябаһан хадаа ехэ дүй дүршэлтэйнууд, зүрхэтэйнууд. Түрүүшынхией экспедицидэ гараһан зон тэдэнһээ жэшээ абажа, баһал зүрхэтэйгөөр ябаа. Би эдэ хүнүүд тухай ходо дулааханаар нанажа ябахаб. Ходооо элүүр энхэ, амгалан найн ябахань болтогой”.

1958 ондо буулгагданан энэ фото-зураг дээрэ Совет Армиин старшина Цырен-Дондок Батуевич Жамсарановые харанат. Тэрэ Хабаровска хизаарта алба хэжэ байгаа. Юрын хүдэлмэришэнһөө хүтэлбэрлэгшэ болотор ургаһан юм. Аша хүбүүнийн баһал эндэ сэрэгэйнгээ алба гараһан.

Дорохи фото-зураг дээрэ Цырен-Дондок (баруун тээнь) нүхэртээ Мухар-Шэбэрэй аймагай Боом нууринда гэр барижа байна.

Тус фото-зурагуудые Светлана Жамсаранова басаганин асаржа үгөө.

Эндэ хэлэгдэхэн уряднигууд Бадма Баинов болон Семен Жаркой забайкалин хасагууд юм. Тийхэдэ Николай Михайлович Пржевальскийн дүрбэн экспедицидэ хабааһан Гантыш Буянтуев болон Дондок Иринчинов тухай бү мартаа.

Забайкалин хасагууд Чердонов Шагуров хоёр Свен Гедин гэгшын экспедицидэ.

1. Унт.-офиц. 2-го гренад. Ростовского полка Гавриил Ивановъ.
2. Младшій унт.-оф. 4 Туркест. стрѣлк. бат. Павелъ Замураовъ.
3. Старшій урядникъ Семирченскаго казачьяго войска Николай Шестаковъ.
4. Старшій урядникъ Забайкальскаго казачьяго войска Болновъ.
5. Младшій урядникъ Забайкальскаго казачьяго войска Буянтуевъ.
6. Вольноваемный Илья Куриловичъ.
7. Старшій унтеръ-офицеръ 7-го гренадерскаго Самогитскаго полка Зиновий Смирновъ.
8. Старшій унтеръ-офицеръ 4-го Туркестанскаго стрѣлковаго батальона Ефимъ Ворошиловъ.
9. Старш. урядн. Забайкальскаго каз. войска Семенъ Жаркой.

Группа участвовавшихъ въ экспедици по центральной Азии.

Июниин 6 - ородой агууехэ поэт А.С.ПУШКИНАЙ түрэнэн үдэр

ХАСАГ

Һүниин тэнгээр нэгэтэ
Һүүдэгэр харанхые һэтэлэн,
Голой эрьеэр аргаахан
Галжуула хасаг мундуухан.
Хара малгайн хажуулдинхай,
Хамсыгүй нэмэргэнь тооһотонхой,
Ташуур буунуудын ташаандань,
Табалмал һэлмэнь һанжанхай,
Ардагын жолоогоо мэдэрэнгүй,

Аажамхан гэшэлнэ яаралгүй,
Ута дэлһээ хийсүүлһээр,
Улам саашаа холодоно.
Урдань харагдаба гэрхэнүүд,
Унаһан хашаа хорёонууд.
Эндэхи харгы - һуурин руу,
Тэндэхинь - үдхэн шугы руу.
Ойгоор хүүхэниие бэдэржэ,
Олохогүйгөө Денис ойлгоно.
Орой болохолоор яаража,
Ордондоо басагадын ороно.
Хазаараа аалихан угзаржа,
Хабһыень хүлэгэингөө нэшэнэ,
Годлидол тэрэниинь шумайжа,
Гэрхэнүүд тээшэ шэглүүлнэ.
Үүлэнэй забһараар һара
Огторгой гэрэлтүүлэн туяарна,
Сонхынгоо дэргэдэ һуунхай
Сэбэрхэн басаган гуниглана.
Хүүхэниие хасагнай хараһаар,
Хүрихэн зүрхээ доһолгобо,
Хүлэгөө аалихан залаһаар,
Хүүхэнэй сонходо дүтэлбэ:
- һарашые харагдахаа болибо,
Һүнишые улам харлаба.
Хүүхэн, наашаа гарыш даа,
Хүлэгын минии үһалыш даа.
- Залуу хүүбүүндэ дүтэлхэ
Зада намда байхагүй,
Хүлэгыеш шинии үһалха
Хүсэлэн зүрхэлхэ аргамгүй.
- Ай, даа! Илдамхан хүүхэн,
Амарак намтаяа нүхэсыш,
Бүрэнхы һүни аймшагтайл,

Баярни, жаргални, зүрхэсыш!
Үнэншэ, намдаа этигээрэй,
Үлүүсэ ехээр бү айгаарай,
Үнэтэ сагаа гамнаарай,
Үелжэ намтаяа нүхэсөөрэй.
Аласай замда намтаяа
Ардагтаа һуугаад ошыш даа,
Хаанашые ябахандаа хоюулаа,
Хамаһаа жаргалтай һуухалди.
Зүрхээ даража хүүхэмнай
Зүбшөөлөө үгэбэ хасагтаа.
Хүүхэниие үгэдөө оруулһандаа
Хүхин баярлаба тэрэмнай.
Халуун дуранда абтанхай
Хатаран гүйлгэлдэбэ хоюулаа.
Хоёр долоо хоноод лэ,
Хүүхэндэ урбаба хасагнай.

АНЧАР

Шанга наранда сүм шарагдажа,
Шатаһан хурһэтэй сүл губида
Һүрөөтэй харуулан мэтэ Анчар
Һүүдыжэ зогсоно - гансааран

Сүл губиин ангаһан байгаали
Сухал дундаа тэрэниие түрөөл.
Хосоржо халаһан набһаа

Хорон ундаар тэрэ үһалаал.
Үдын тэнгээр халуунда хайлажа,
Үхэлтэ хороёо холтоһондонь
Үдэшэлэн тээшэ тэрэнь загсажа,

Үдхэн тунгалаг дабирхайгаар
хушагдаа.
Шубууншые Анчарта ниидэжэ
ерэнэгүй,
Шуран барасшые огто дүтэлнэгүй,
Харин гансал хара шуурган
Халдажа үхэлтэ модондо тулаад,
Халиран ошоно хүсээ бууран.
Набтагар үүлэнүүд тэрэниие

сүршөөд,
Нойрмог набһаһад дээгүүрнэ тэнээд,
Хорото мүшэрнүүдһэнь

бороогой дуһал
Халуун элһэ руу гоожон урданал.
Хүлһэншэнь нэгэтэ шэрүүн эзэн
Хүйтэн харасаараа

Анчарта эльгээбэ.
Үгэ дууламгай тэрэ хүлһэншэн
Үглөөгүүр хоро абаад бусаба.
Ангажа хатаһаһан модондой мүшэр
Аюул ехэтэ үдхэн дабирхай
Асаржа ерэнэн хүлһэншэнэй бэээр
Адхарна доошоо хүйтэн хүлһэн.
Арай һалиржа ерэнээр лэ барһан,
Алдалан унаба эзэнэингээ хүлдэ.
Амияа табиһан энэ хүндэ
Аймшагтай бэшэл илагдашагүй эзэн,
Үхэлтэ хороёо годлинуудайнгаа

үзүүртэ
Үлүүсэ ехээр эзэн түрхижэ,
Хамшаг үбшэ, үхэл тахал
Хариин дайдаар харбан тарааба.

Эрдэни ДАРИБАЗАРОВ
оршуулба.

“Угай буусын унтаршагүй гал” гэнэн фотоконкурсын “Түмэн үеын гал гуламта” номинацида

ТУГЧИН ОМОГТОНОЙ НАНГИН ТООНТО

Монголшуудай, хамниган-буряадуудай болон түүрэг уряанхайнуудай уг унгиене хадан арадуудай эхи болгожо, түмэн үеын гал гуламтыемнай дэлхэйдэ сууда гаргаһан “Монголой нюуса тобшо” номдо бэшэгдэн. Онон голой эрье хүбөөһөө эхилэн, зүүлжээ Дагуураар, Хинганай үбэрөөр тараһан монголшуудай эхэ нютаг болоно.

Тодорхойлон хэлэбэл, 1000 жэлэй саада тээ уряанхай тугчин омогтон Намалуун ухаансар эхэнэр уряанхай тугчин омогой туг зохёогоод, зарлигаар баталан байгуулан гээд, “Монголой нюуса тобчи” (§§ 38, 40, 41, 45, 46) соо бэшээтэй. Эрдэмтэдэй тэмдэглэһээр, һарлагай ута зогдоруор, мориной һүүлэй үһэнтэй холижо, туг зохёогоод, Онон голой эрье хүбөөгөөр тогтоһоной хойно Ази түбиин газараар тугчинтан тараһан юм.

Уряанхай Намалуун эхэнэр борджигин омогые байгуулан Бодончарай (970 он) Гучи хүбүүн Хачи-хулугай үхэхэдэнь, долоон үхибүүдтээ Балжан нуурһаа Онон гол ошоод байхандаа, монгол үбгэнэингөө нэрэ түрыень дээрэ үргэхын тула туг зохёоһон юм. Намалуун ухаансар эхэнэртэ жүтөөрхэжэ, элдэб муу һаналтан хэдэн тээһэнь дайгаар ороходонь, бултыень бута сохижо, һээгүй үлдэһэн байха. Монголой уран зохёолдо “Манхуудай баатарлиг эхэнэр” гэжэ суутай Намалуун эхэнэр тухай бэшэгдэһэн номдо ороһон юм.

Тэрэ гэнээр омогойнгоо нэрээр нютагнай нэршэжэ, Тугчин (ородоор Токчин), “Чингисэй туг бариһан тугчингуудбди” гэжэ номуудта оруулагдажа, сууда гаран-

хайбди, дэлхэй дүүрэн таранхайбди.

Онон голнай, түмэн үеын гал гуламтамнай, дэлхэйн ехэ нюуса, ехэ хорюултай Чингисхаанай түрэнэн, хүдөөлүүлһэн газар. “Монголой нюуса тобшо” номдо “Эхэ аралда, Дэлжун Болдог дободо хүдөөлүүлһэн газарынь. Тугчинда, мүн тугчингууд тугаа

хүүр дээрэнэ намилзуулан” гэжэ тодорхойлон, зондо элирүүлхгүйгөөр бэшэгдээтэй. Чингисхаанай шарилай ерэм сасуу Үгэдэй хаан Чагадай ахатаа хөөрлөөд айлдаха: Чингисхаан эсэгын зобожо байгуулан гүрэн турые, арад зондо тунхаггүйгөөр, нюусаар, “Хүлыень хүсэртэ, гарыень

газарты табюулжа”, бэеынь амаруула. Хаан эсэгын бэлэн шэрээ эзэлээд, арад зоноо ашаархалгүйгөөр, һангай шүлэндэ гэжэ уласта хамаатанай хониной хүрэг бүхэнһөө жэл бүри нэгэ түлгэ үгэхые гуримшуула.

Зуун хонин бүлэгһөө нэгэ хони таһалжа, уласай үгышүүлдэ тараахые тогто-

охо. Аха дүүнэр эрэшүүлдэ үдэшэлгын сайлалгада ундын хоол (һүнэй архи) арадаа татабарилан абахыень буруулхахаар. Тиихгүйн тула газар газарта мянган адуунһаа гүүнүүдые илгажа абаад, тэдэниие һаажэ, һэлгэжэ байхыень нютагай тугчингуудта даалгажа, талын малшадые зонхилхыень ойлгуулха... Саашадаа улас иргэн бүхэндэ нүүдэлэй газар, мал үһалууршан үһа хубаажэ үгэхэ шухала, тэдээн бүхэниие тус тустань нютагай тугчингуудта даалгаха...” Ганса Чингисхааные олон газарта үдэшүүлһэн шэнгээр бэшэгдэдэг: Алта тэбшэ (“Золотое корыто”, Шулуун хаалта (“Каменные ворота”), Хабчилай добуун (“Курганчик хабчила”), Хабчуу обоо (“Обо Хабчуу”), хоригтой газар (“Запретное место”). Иигэжэ Чингисхаанай үдэшүүлгэдэһэн газар олон нэрээр нэрлэгдэжэ, бүхы дэлхэйн зон удаан сагта элирүүлжэ шадангүй, нюуса янзадаа номуудта бэшэгдэжэл байг гэнэн удхатай аабза.

Дамдинов Д.Г. “Великий Чингисхан в оценках российских и зарубежных исследователей” номдоо хүдөөлүүлһэн газарыень дэлхэйн ехэ нюусые элирүүлжэ, эрдэмтын ехэ туйлалта тодруулагданхай. Баһа дэлхэйдэ нэршэһэн эрдэмтэн профессор Л.Д.Шагдаров «Монголой нюуса тобшо» номой авторые элирүүлжэ шэнэлэлгын ухамайгаар Ергэн баатар-сэрэгын баруун гарын баһал баатар-сэрэгшэ хамниган-буряад Джэбэ гэжэ тодруулан юм. Иигэжэ түмэн үеын гал гуламтада хамниган - буряадууд дэлхэйн ехэ туйлалтануудые амжаһаар ябанабди.

Д.Г.ДАМДИНОВ,
хэлэ бэшэгэй эрдэмэй доктор, дайнай ветеран.

ГАНДАН ДАСАНАЙ ЗУРХАЙ

Июниин 9, гарагай 2, монгол литын 11, сагаагшан гахай, огторгойдо хуудалтай, 2 хара мэнгэтэй. Энэ үдэр баян тэгшэ, тэнюун байдлаа арьбадхахада, эм бүтээхэдэ, гэр болон бусад байрын барилга хэхэдэ, холын харгыда гарахада хайн, үнэ абахада, шэнэ хубсаһа үмдэхэдэ муу.

Энэ үдэр "Гандан" дасанда үглөөнэй 9 сагһаа "Һама, Жамсаран" хуралнууд, үдэрэй 14 сагһаа "Табан харюулга" хурал уншагдаха.

Июниин 10, гарагай 3, монгол литын 12, хара хулгана, үһанда хуудалтай, 1 сагаан мэнгэтэй. Энэ үдэр "зөөлэн" хэрэгүүдые эрхилхэдэ, дасан дуган болон бусад нангин шүтөөнэй газарнуудые бодхооходо, тушаалда оруулһан тухай зарлиг гаргахада, хуули болон тогтоолнуудые сонсохоходо хайн. Холын харгыда гаралтагүй, үхэр мал, адуу худалдахада, үнэ абахада сээртэй.

Энэ үдэр "Гандан" дасанда үглөөнэй 9 сагһаа "Һама, Жамсаран" хуралнууд, үдэрэй 14 сагһаа "Табан харюулга" хурал уншагдаха.

Июниин 11, гарагай 4, монгол литын 13, харагшан үхэрэй, уулада хуудалтай, 9 улаан мэнгэтэй. Энэ үдэр гэрнүүдые барихада ба хото городто байрануудай барилга эхилхэдэ, шабар худхахада, холын харгыда гарахада хайн. Үхэр мал наймаалхагүй. Үнэ абал, зол жаргалтай болохот.

Энэ үдэр "Гандан" дасанда үглөөнэй 9 сагһаа "Һама, Жамсаран" хуралнууд, үдэрэй 14 сагһаа "Табан харюулга" хурал уншагдаха.

Июниин 12, гарагай 5, монгол литын 14, хүхэ бар, модондо хуудалтай, 8 сагаан мэнгэтэй. Энэ үдэр лун абахада, мал худалдахада, хотын захиргаануудта саарһанай ажал хэхэдэ хайн, холын харгыда гаралтагүй, үрэнэ тарилтагүй. Үнэ абал, эд зөөри ба үхэр мал элбэгжэхэ.

Энэ үдэр "Гандан" дасанда үглөөнэй 9 сагһаа "Һама, Жамсаран" хуралнууд, үдэрэй 14 сагһаа "Ганжуур" хурал уншагдаха.

Июниин 13, гарагай 6, монгол литын 15, хүхэгшэн туулай, хийдэ хуудалтай, 7 улаан мэнгэтэй. Энэ үдэр гэр болон бусад нангин шүтөөнэй газарнуудта барилга хэхэдэ, үрэнэ тарихада, гэр бүлынгөө баялиг болон амгалан байдал арьбадхахада, холын харгыда гарахада хайн. Зөөдэл, нүүдэл хэлтэгүй. Үнэ абал, амгалан тэнюун, элбэг баян байдал ушарха.

Энэ үдэр "Гандан" дасанда үглөөнэй 9 сагһаа "Һама, Жамсаран" хуралнууд, үдэрэй 14 сагһаа "Дончод" хурал уншагдаха.

Июниин 14, гарагай 7, монгол литын 16, улаан луу, галда хуудалтай, 6 сагаан мэнгэтэй. Энэ үдэр "зөөлэн" хэрэгүүдые эрхилхэдэ, хэлсээгээр нүхэд болоходо, эд бараа, зөөри худалдахада, андалдаа наймаа хэхэдэ, үмсынгөө газарта түрүүшынхидэ нүхэ малтахада, холын харгыда гарахада хайн. Үнэ абахада, засаг түрүүлхын түлөө тоосоо, хэрэлдээ гаргахада, сүүдэй зарга татахада муу.

Энэ үдэр "Гандан" дасанда үглөөнэй 9 сагһаа "Гомбо, Гонгор, Һама, Жамсаран" хуралнууд, үдэрэй 14 сагһаа "Табан харюулга" хурал уншагдаха.

Июниин 15, гарагай 1, монгол литын 17, улаагшан могой, газарта хуудалтай, 5 шара мэнгэтэй. Энэ үдэр худалдаа наймаа эхилхэ ба дэлгэрүүлхэдэ, хотонуудые бодхооходо хайн. Үнэ абалтагүй, холын харгыда гаралтагүй.

Энэ үдэр "Гандан" дасанда үглөөнэй 9 сагһаа "Бурхан Баабай" хурал, үдэрэй 14 сагһаа "Заһалай найман ном" хурал уншагдаха.

Энэ зурхай "Гандан" дасанай (Стрелка) гэбгы Зоригто лама бэлдээ.

6-дахи таһаг, 8-983-533 56 05, 8-924-556 51 37).

Дасанай хаяг: 670045, г. Улан-Удэ, проспект Автомобилистов, 1 «К» (Стрелка).

Амаршалга

Гарма ДУГДАНОВА, басаганиинь.

Алтанхан энэ дэлхэй дээрэ сагаан сэдхэлтэй, эльгэ нимгэнтэй ори гансахан эжытэйбди. Манай эжы, Дугданова Наталья Дугдановна, ажалша малша айлай 7 үхибүүдэй хоёрдохи үринь боложо, олон дүүнэрээ дахуулан үндыһэн. Бага наһаяа үдхэн ой модотой, хангал ногоогоор анхилдаг, арьбан тала дайдатай, хүхын дуунай аялгатай Хуһан-Хушуун, Зүүн-Үльдэргэ гүүртэнүүдтэ үнгэргэһэн хаһаяа эжымнай домог мэтэ һанадаг.

Хэдышые гүүртын үхибүүдэй ажал хүндэхэнше һаань, наадаха, сэнгэхэ саг олдод лэ байдаг лэн даа. Зунай сагта үһанай эрьедэ Цырен-Дулма, Удыяна нүхэд басагадаараа обоо отог дүү хүбүүдэйнгэ хубсаһа угаажа, һүүлээрнэ үһанда орожо сэнгэдэг һэмди. Обоотынгоо талаар мангир түүхэш, малгай сэсэг хэжэ үмдэхэш. Олон хүбүүдэй һүүлээр басаган дүүтэй болоходоо, ехээр лэ баярлажа, эжынгээ нарайлалгын байшанһаа ерэхэдэн, модон палаахаһа ялайтар угаагаад, угтажа байгаа һэмди. Иигэжэл эдирхэн, балшар наһамни далижан үнгэрөө юм даа, - гэжэ эжымнай ехэ һайханаар, нангинаар дурсадаг.

Манай эжы Наталья Дугдановна бүхы наһаараа сэхэ сээрээр, нарин нягтаар хургуулин хамаг ажалда ябажа гараһан. Эжымнай олон үгэгүй, түни түбшэн зантай, зөөлэхэн сэдхэлтэй, үхибүүдтэ эльгэ нимгэнтэй хүн юм. Маанадаа нэгэтэшые хараажа байһыень һанадаггүйб, "һураһан - далай, һураагүй - балай" гээд, бултандамнай дээдэ хургуули олгоһон.

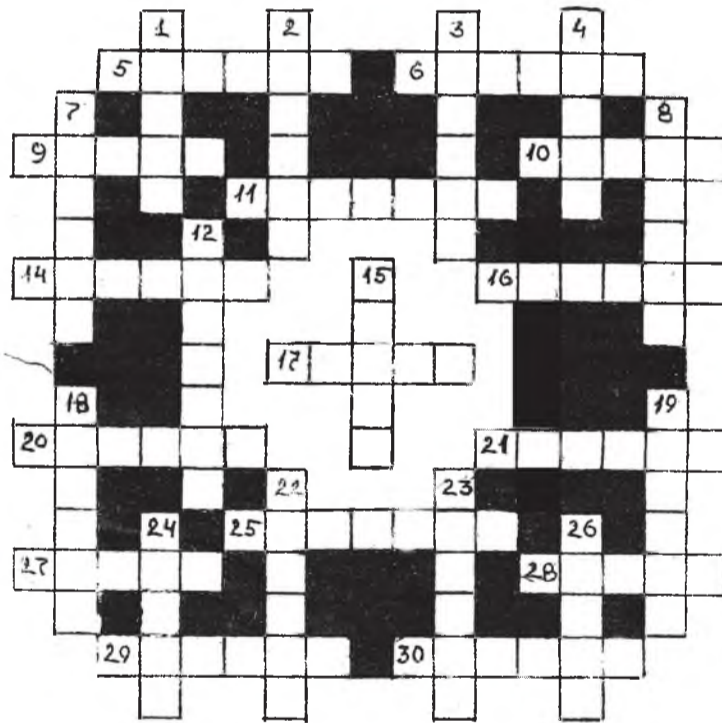
Мүнөө Наталья Дугдановна наһанайнгаа амаралтада гаранхайшые һаа, маанадайнгаа

үхибүүдые додол харалсаһан лэ зандаа. Хэды гоё гээшэб даа, эжынгээ хажууда байхада, гэр дүүрэн, сэдхэл дүүрэн. Эжымнай гансаараа 4 үхибүүдые хүл дээрэмнай гарганхай. Хэды ехэ хүсэлтэй, зориг ехэтэй гээшэб манай эжы...

Мүнөө манай хайн ажаһуудалтай, урагштай ябаһан ушарнай хадаа эжымнай, Жалсан Жамьянович баабаймнай буянгаар лэ даа гэжэ һанагшабди. Эдэ үдэрнүүдтэ аяа хайрата эжынгээ 60 наһаяа угтажа байхадань, бидэ, үри хүүгэдынь, хүрэгэдынь, зээнэрынь, иигэжэ үрээжэ байнабди:

Алтан дэлхэйһээ абаралтай, Үлгэн дайдаһаа үргэмжэтэй, Хэмгүй хэшэгтэй, Бард гэхэ баршадгүй, Зула шэнгээр бадаржа, Буянгаа эдлэжэ, Бурхадтаа зальбаржа, 60 наһанайнгаа жаргал эдлэжэ, Хоймортоо налайжа, Ута наһатай, удаан жаргалтай хуухыетнай үнэн зүрхэнһөө хүсэнэбди.

БУДДЫН ШАЖАНАЙ ОЙЛГОСОНУУД ТУХАЙ КРОССВОРД

4. Гэгээн, нангин, дээдэ зэргын, ахалагша. 7. Юумэ арюудханын түлөө хатаһан, нюдэмэл арса. 8. Дасанай түшэлгэгүй үргэн шэрээ. 12. Буряад зоной анханай эхэ удаган. 15. Ламын тушаал. 18. Хада уулын, газар нютагай, үһанай эзэн. 19. Үри хүүгэдые үршөөдэг бурхан. 22. Дээдэ түрэлтэн, амиды бурхан гэгээн удхатай. 23. Шажанай хургаалай түрүүшын үүдэн. 24. Бэынгээ түхэлөөр хүндэ адли амитан. 26. Талхан, саахар, һү тоһоор бэлдэгдэһэн бурханай эдеэн.

Эрдэни ДАРИБАЗАРОВ.

Хажуу тээшээ:

5. Дасанай орой дээрэхи алталмал гоёолто. 6. Шажанай хургаал. 9. Хүнэй хүүр, үхэнэн хүнэй бэе. 10. Сэнгэхэ, жаргаха, баяжаха хүсэлдэ хүнэй абталга. 11. Ульгэр домогто орон. 14. Дайда, дэлхэйн эзэдтэ үргэдэг үргэл. 16. Ламын үрдшалан хэлэлгэ. 17. Мүнгэн сангай түлөө харюусагша лама. 20. Багша ла-

манарай ордон. 21. Агваан Доржиевай нютаг. 25. Дасанай толгойлогшо лама. 27. Сэсэн, мэргэн (тиб.). 28. Ламанарай эдеэнэй тухай гэр. 29. Дайдын эзэдтэ үргэдэг шэнгэн зүйл. 30. Зунай нимгэн хубсаһан.

Доошоо:

1. Бурханда хэгдээн үргэл. 2. Бурханай урда табигдадаг эдеэн. 3. Бурхадай байрладаг орон диваажан.

Хажуу тээшээ: 5. Ганжуур, 6. Дундуу, 7. Сүм, 8. Хубсаһа, 9. Хүхэ бар, 10. Хүхэ бар, 11. Хүхэ бар, 12. Хүхэ бар, 13. Хүхэ бар, 14. Хүхэ бар, 15. Хүхэ бар, 16. Хүхэ бар, 17. Хүхэ бар, 18. Хүхэ бар, 19. Хүхэ бар, 20. Хүхэ бар, 21. Хүхэ бар, 22. Хүхэ бар, 23. Хүхэ бар, 24. Хүхэ бар, 25. Хүхэ бар, 26. Хүхэ бар, 27. Хүхэ бар, 28. Хүхэ бар, 29. Хүхэ бар, 30. Хүхэ бар.

КАРНА

<p>Буряад үнэн Бүгдэ аралдай сонин</p>	<p>ТЕЛЕФОНЫ:</p> <p>21-54-54 - приемная 21-35-95 - замдиректора - редактор газеты "Бурятия" 21-68-08 - редактор 21-64-36 - замредактора, ответственный секретарь 21-67-81 - выпускающий отдел 21-64-36 - корреспонденты, редакция журнала "Одон" 21-06-25 - редакция журнала «Байгал» 21-55-97 - редакция газеты "Спорт Тамир" 21-62-62 - реклама 21-50-52 - отдел распространения</p>	<p>АДРЕС РЕДАКЦИИ И ИЗДАТЕЛЬСТВА: 670000, г. Улан-Удэ, ул. Каландаришвили, 23. ГАОУ РБ «Издательский дом «Буряад үнэн».</p>	<p>Подписной индекс 50901 Газета зарегистрирована Управлением Федеральной службы по надзору в сфере связи, информационных технологий и массовых коммуникаций по Республике Бурятия Свидетельство ПИ № ТУ03-00304 от 29 июля 2013 г. www.burjaten.ru e-mail: unen@mail.ru</p>
<p>Учредители: Глава Республики Бурятия, Народный Хурал Республики Бурятия, Правительство Республики Бурятия</p> <p>Директор-главный редактор - В.В.ХАРТАЕВ Редактор - Т.В.САМБЯЛОВА</p>	<p>Газета набрана и сверстана в компьютерном центре Издательского дома «Буряад үнэн». Отпечатано с готовых диапозитивов в ОАО «Республиканская типография». Адрес типографии: 670000, г. Улан-Удэ, ул. Борсоева, 13. Подписана в печать 4.06.2014 в 17.00 - по графику; 4.06.2014 г. в 17.00 - фактически. Объем 4 п.л. Заказ №1630. Тираж - 4200 экз.</p> <p>Цена свободная.</p>	<p>Редакция принимает печатные рукописи. Рукописи и фото не рецензируются и не возвращаются. Автор несет ответственность за представленные материалы. За содержание объявлений редакция ответственности не несет. Все справки у рекламодателя.</p>	<p>* Материалы на платной основе. ОТДЕЛ РЕКЛАМЫ - каб. 1, 13 (1 этаж). Тел.: 21-62-62, 21-60-91 тел./факс: 21-54-54</p>

Жаргалтай бага наһан

ХҮҮГЭДЭЙ ҺАЙНДЭР БУЛТАНИИЕ БАЯРЛУУЛАА

Хүүгэдые хамгаал-гын уласхоорон-дын хайндэр зунай түрүүшын үдэр, июниин 1-дэ, үргэн дэлсэтэйгээр Буряад Республикын бүхы нютагуудта тэмдэглэгдэбэ. Ниислэл Улаан-Үдэ хотодо «Олимпиин зун гү, али уйдхаргүй амаралта» гэжэ нийтэ гаршагтай баярай хэмжээ ябуулга Сөведүүдэй талмай дээрэ үглөөнэй 10 сагта эхилээ.

Улаан-Үдэ хотын Хүүгэдэй уран найханай ордоной, мүн тийхэдэ бээ хүсэжэ ябаһан залуушуулай «Форус» гэжэ түбэй зохёохы бүлэгүүд өөр өөрынгөө бэлиг талаан, хайндэртэ хабаадаһаа эртээнһээ ерэнэн айлнуудай, тэдэнэй үхибүүдэй анхаралда дурадхаба. Ургажэ ябаа улаан бургааһадые улам хонирхуулхын тулада утаа унар гаргадаг түхээрлэгэ, мылэ болон уһанай холисо хэрэглэжэ, хөөһэ гаргадаг оньһо хэрэглэхэдэнь, багашуул дарья табилдан баярлаһанаа мэдүүлбэ. Удаань тоо томшогүй хатаршад Сөведүүдэй талмайгаар дүүрэн гаража, хайндэрэй хатар гүйсэдхэбэ.

Хүүгэдтэ зориулагдаһан хайндэр хадаа ганса дуу дуулаад, хатар хатараад эсэслэхэ бэшэ ха юм. Багашуул урагша хойшоо гүйлдэхэ, эсэтэрэе наадаха, бэе бэтээрэ урилдаха, мүрхэсэхэ дуратай бээ. Эгээл

АВТОРАЙ ФОТО

тиимэнһээ «Тамирай зунай наадан», «Намартаа – холо, дээшээ, хүсэтэйгөөр», «Тамирай үбэлэй наадан», «Хабар! Бага наһан! Тамир!» гэһэн гаршагтай хонирхонин тэмсээнүүд, мүрхөөнүүд нобшоролтогүй эхилээ. Жаашуул хүхихысэ хүхээ, дэбхэрхысэ дэбхэрээ, урилдахысэ урилдаа, мүрхэсэхэ дуратайшуул мүрхөө. Зураг зураха нэшэлтэндэ амьараа мүрхөөн тунхаглагдаһан байжа, олон үнгэтэ шохой барижа ерээд, асфальт дээгүүр олониие баясуулаха шэдитэй зурагууд нэгэн доро мүндэлжэ эхилбэ. Ехэшүүлэйше хорхой хүдэлжэ, үхибүүдтээ шохойгоо булялдажа байгаад, зураг зурахынь харахада, жэгтэй мэдэрэл түрээжэ байна нэн.

Мүнөө хото, хүдөөгэй бүхы хургуулинуудта зунай амаралтын хаһа эхилээд байна. Тиимэ нэн хойнонь автомашины жолоошод харгыдаа анхаралтай, болгоомжотойгоор ябахэ ёһотой. Багашуулай ами наһан, аюулгүй байдал нэн түрүүн өөһэдһөөнь дулдыдана гэжэ бодолһоо уламжалан, гудамжар ябахэдаа, бээ яагаад зүбөөр абажа ябахые ойлгуулһан удхатай хөөрөлдөөндэ хотын үхибүүд хабаадаба. Түймэрэй эхилбэл, юу хэхэ хэрэгтэйб гэһэн асуудал мүн лэ тодорхойгоор зүбшэн хэлсэгдээ. Энэ ушараар Буряад Республикын Онсо байдалай талаар министерство түймэр сарагшад ай ажалдаа хэрэглэдэг техникэ татажа, галай аюулһаа хүн

зониие абардаг албатаниие урижа ерүүлээ. Тэдэнэр хонирхогшо үхибүүдтэй уулзажа, машинадаа оруулжа, гаргажа байгаад, ажалдаа хэрэглэдэг тоног зэбсэгэ гартань барюулжа, үмдэдэг хубсаһаа үмдэхүүлэн байжа, мартагдашагүй гоё харалга-хөөрөө бүтээбэ. Тиигэжэ ерэнэн бэээрээ, мүнөө шагнаһанаа, хараһанаа үхибүүдэй тэрэ дооро «эдижэрхихэгүйн» тула энэ, тэрэ асуудал табижа, мэдэсыень шалгаба. Эрхим мэдэсэ харуулһан хүбүүд, басагад үнэтэ болон дурасхаалта бэлэгүүдээр урмашуулагдаһан байна.

Гартаа дүйтэй, юумэ дархалха гү, али хүнэй гараар бүтээһэн авиамодельнүүдэй агаарта дэгдэхыень хараха дуратайшуулда халхинай үлээхэдэ гү, али бишыхан мотоортой нэн тула огторгой руу дүүлин ниидэдэг жэжэ техникэ харуулагдаба.

Хүндэ байдалда ороһон хүүгэдтэ туһалха зорилготой «Үхибүү баярлуула!» гэһэн гаршагтай нигүүлэхы сэдхэлтэнэй ябуулга мүн лэ июниин 1-дэ болоо. Буянтай энэ хэрэгтэ хотын хайндэр хараһаа ерэнэн хүн бүхэн хабаадаха аргатай байгаа.

Гэхэ зуура июниин 1-дэ хото болон хүдөөгэй хургуулинуудта элүүржүүлгын зунай лагерь хүдэлмэриее эхилбэ. Юниин 1 энэ удаа гарагай нэгэндэ тудабашы, гэртээ һуунхаар, хургуулидаа ошоһонийн дээрэ гээжэ бодоһон бишыхан

үхибүүд олон. Тодорхойлоодо, Улаан-Үдэ хотын 3-дахы дунда хургуулида һурадаг 1-дэхинһээ 4-дэхы хүрэтэр классуудта һурадаг үхибүүд «мэргэжэлтэ» хайндэртөө буряад арадай эртэ урданһаа наадажа байһан шагай яагаад наададаг байһан бэ гээд мэдэхэ болобо. «Найдал» жасын үргэмжөөр бүтэжэ байһан энэ нааданда хабаадуулагдаһан басагад, хүбүүд «Шагай няһалалга», «Мори урилдаан» гэдэг наадануудые хайнаар хадуужа абаа. Энээнине гэршэлһэн үнэмшэлгэ-сертификат шагай наадаһан хүн бүхэндэ баярай оршондо тараагдаһан байна.

Улаан-Үдэ хотын бусад газарнуудта үхибүүдые хүхээ зорилготой хэмжээ ябуулганууд эмхидхэгдээ. Хотын трампарк багашуулда, мүн ехэшүүлдэшы аша үрэтэй нэбтэрүүлгэ зохёоһон бүлэг ажалдаа хабаадуулба. Тэрэшэлэн «Үе сагай трамвайда» һууһан хүн Улаан-Үдэ хотын байшангуудай хэды ондо баригдаһан, гудамжануудай бии болоһон түүхэ тухай хонир мэдээнүүдые шагнажа абаба.

Эдэ болон бусад ябуулгануудай нийтэ дүн хараадаа абахада, Хүүгэдые хамгаалгын уласхоорондын хайндэр, Улаан-Үдэдэ, бүхы Буряад Республикада үндэр хэмжээндэ үнгэрөө гээд тэмдэглэмээр байна.

Баир ЖИГМИТОВ.

БААТАРЛИГ ҮХИБҮҮД

Майн 30-да Улаан-Үдэ хотодо «Буряад ороной үхибүүд – энэ сагай геройнууд» гэһэн хэмжээ ябуулга үнгэргэгдэбэ.

Ондоо хүнүүдэй ами наһа абарһан зүрхэтэй, шанга 18 үхибүүдтэ Буряад ороной Толгойлогшын зүгһөө сэнтэй бэлэг, баярай тэмдэг барюулагдаба. Үхибүүдые амаршалхаа гэртэ-хилиинь, үетэн нүхэдынь, багшанарынь олоор ерэлсэжэ, баатарлиг үхибүүдээрээ омогорхон, баярыень хубаалдаба.

Уһан дээрэ гү, түймэрэй галһаа гү – хаанашые аюултай ушарай болоходонь, таанад туһалжа, хүнэй амин бэеыень абараат, – гэжэ социальна хүгжэлтын талаар Буряадай Правительствын Түрүүлгшын орлогшо Владимир Матханов тэмдэглээ. – Гэбэшье, хүниие абархадаа, өөһэдөө амиды үлэһэнтнай тон сэнтэй.

ШУРАН, ШАНГА ПЁТР

2008 ондо Петр Моргоров, арбадахи классай һурагша, үндэр байшангай хажуугаар үнгэржэ ябаад, гэрэй дүрбэдэхы дабхарһаа шагтагалдаад байһан басага хараа. Мэнэ-мэнэ доошоо унахаа байһан жаахан басагые абархаа үрдихэ гэжэ гэрэй балконуудаар аһалдан, дээшээ абиран гараха гэжэ тэрэ шийдээ. Теэд жаахан басаган доошоо хийдэшэбэ. Петр унажа байһан басагые хии агаарһаа тодон барижа шадда. Тэрэнэй һүүлээр хоёр жэл болоод, «За спасение» гэжэ медальда хүртөө. Харин энэ жэлэй апрель һарада «Халуун зүрхэн» гэһэн тэмдэгээр залуу хүбүүе Москва хотодо Россиин Армиин театрай тайзан дээрэрһээ шагнаба. Мүнөө Петр Моргоров – Зүүн Сибириин технологическа дээдэ хургуулийн оюутан.

РАДНА-НИНА БАЗАРОВАЙ ФОТО

АЙЛАЙ АХА ХҮБҮҮН ДҮҮНЭРЭЭ АБАРАА

Хэдэн жэлэй саада тээ Усть-Орда тосхондо ажаһуудаг Максим Маладаев түймэрэй галһаа гурбан бага дүү басагадаа абараа. Тиихэдэ эхэн зургаан үхибүүдээ гансааран үндылгэжэ байгаа. Максим – айлай томо хүбүүн, эхэдэ ходо туһалха гэжэ оролдодог нэн. Эртэ үглөөгүүр утанай үнэрһөө нэрээд, газашаа гаража ябатараа, тэрэ веранда соогоо түймэрэй эхилээд, гал дүлэ татажа байһыень хараа. Теэд маргажа, айжа байнгүй, гурбан дүүхэнүүдээ сонхоор гаргаад, ами наһыень абараа. Һалхин доро гэрынь тэрэ дороол шаташоо нэн. Тэрэ аймшагтай аюулай һүүлээр Маладаевтанай бүлэ Улаан-Үдэ хото нүүжэ ерээ. Түрэл түрхэмүүдынь бултадаа хамтаран туһалаад, Исток дээрэ гэр табижа үгөө.

УһАНҺАА АБАРАГШАД ЭГЭЭЛ ОЛОН

Хэжэнгын аймагай Дээдэ-Худанай дунда хургуулийн һурагша

Дима Михайлов хоёр жэлэй саана шэнгэжэ байһан нүхэр хүбүүгээ абараа. Тэрэ үдэр үхибүүд голой хажуугаар наадажа байтараа, хүүргэ дээгүүр гүйлдэжэ, нэнжэлдэн, дэбхэр-рүлдэн байжа наадаа. Модонхой хухараад, нүхэрэингөө доошоо унажа, урадхалда абтажа эхилэхэдэнь, Дима уһа руу хүрөөд, Даниил нүхэрөө мүльһэтэй хүйтэн уһан сооһоо татажа гаргаа. Аюр Нимаев, Ахын аймагай Орлиг тосхонхой арбадахи классай һурагша, уһанһаа хоёр дахин хүнүүдые абараа. 2011 оной ноябрь һарада мүльһэн доро ороһон хүбүүе абараа, харин нёдондо зундаа шэнгэжэ байһан басага уһанһаа татажа гаргаа. Таба наһатайхан байхадаа, Данила Зайцев гэжэ хүбүүхэн Валя абгайгаа абараа. Мүльһэнэй хэмхэрхэдэ, уһа руу унаад, шэнгэжэ байһан абгайгаа Даниил бүхы хүсөөрөө баряад татаа. Хүсэнэй халахада, абгайнгаа хубсаһа шүдөөрөө таһа зуужа, арга соогоо тэмсэжэ байтарнь, хүршэнь ерээд туһалһан юм. Туркагай дунда хургуулийн һурагша Захар Щевяков гурбан жэлэй са-

ада тээ голдо шэнгэжэ эхилһэн нүхэрөө абараа. Захаминай аймагай Баир Жигмитов Зэдэ гол дээрэ тамаржа байтараа, гэнтэ шэнгэжэ захалһан Максим нүхэрөө обёроод, түргэн дүтэлжэ, тэндэнһээ гаргаа. Улаан-Үдэ хотын Денис Кичигин Арьбижал гол дээрэ амаржа байтараа, танигдаагүй эхэнэрэй шэнгэжэ эхилхэдэнь, нэгшые маргажа байнгүй, уһанһаа гаргаа. ВСГАКИ-гай оюутан Богдан Протасов Протока горхондо шэнгэжэ байһан хоёр басагадые абараа.

НУРГУУЛИЯ АРШАЛҺАН ШУЛУУТАЙН ҮХИБҮҮД

Энэ жэлэй апрелиин эхиндэ Шулуутай һууриной заханда хүнүүдэй нёдондо жэлэй ногоо шатаахадань, тэрэнь саашаа таран носожо, айлнуудай гэрнүүдтэ дүтэлөө. Дүрээжэ захалһан тосхонхой захын гэр абарха гэжэ хүнүүд бултадаа тишээ гүйлдөө. Харин тиихэ үедэнь түймэрэй гал хургуулида дүтэлөөд, хорёо шатажа эхилээ. Тэрээгүүр ябаһан үхибүүд булта хүнэгүүдые баряад, хажуудань оршоһон намагай уһаар түймэрэй гал унтараажа захалаа. Тэдэ үхибүүдые нэрлэбэл, Максим Житухин, Александр Макаров, Кирилл Чабан, Евгений Афанасьев, Максим Тютрин, Артём Унагаев ба арбатай Даша Мартынова болоно.

ЗОРИМГОЙ ЗҮРХЭТЭЙ БАСАГАД

Индустриальна техникумэй оюутан Анна Скиданова хутагаар хадхуулһан эхэнэртэ саг соо туһа үзүүлжэ, ами наһыень абараа. Улаан-Үдэ хотын 8-дахы хургуулида һурадаг Катя Бадмажпова хорото утаанһаа мэдээгээ алдажа, үхэхөө байһан басага абараа. Эдэ үхибүүд баатарлиг

ябадалаа, хүниие абарһанаа нэгшые гайхалтай ушар гэжэ тоолоногүй. «Манай орондо хүн бүхэн гайда ороһон хүниие абарха», – гэжэ тэдэ хэлэнэ.

ОЛОНДО ТУҺАЛХАДАА, ӨӨРТӨӨ ТУҺАЛНАБ

Бэлиг талаантай эдирхэн Лудуп Очировые хэн мэдэхгүйб даа. Тэрэнэй гүйсэдхэһэн дуунууд олон зоной зүрхэ сэдхэл хүдэлгэдэг, уяруулдаг. Харин энэ хүбүүхэмнай зохёохо, дуулаха талаан бэлигээрээ суутай байхын хажуугаар олон зондо туһалдаг юм. Өөрынгөө үмсын студия «Олондо туһалхадаа, өөртөө туһалнаб» гэһэн хэмжээ ябуулга үнгэргөө. Тэндэнэ бэлигтэй эдир композиторнууд болон дуушад өөһэдынгөө дуунуудые миинтээр бэшүүлжэ аргатай. Энэ жаахан наһандаа ондоо хүнүүдтэ туһалха гэжэ зорилго табидаг хүбүүхэн түрэл арадайманай ёһотой омогорхол гээшэ.

ХҮН БҮХЭН БААТАРЛИГ БАЙДАГҮЙ

Эдэ үхибүүдые хаража, дуулажа байхадаа, Эсэгийн Агууехэ дайн ухаандам ороно, – гэжэ ГО ба ЧС-ээр республиканска агентствын хүтэлбэрилэгшэ Александр Бушуев тэмдэглэбэ. – Хүн бүхэн баатарлиг зүрхэтэй байдаггүй. Зарим хүн хайн тамаржа шадархашы хаа, абархам гээд уһа руу хүрэхэ орохогүй. Эндэ сугларһан үхибүүд ёһотой баатарлиг хүнүүд гээшэ. Буряад орондо үхибүүдэй баатарлиг ябадал тухай ном һаядаа бэлдэгдэжэ, хэблэлдэ гараха юм. Эдир абарагшадтай нэрэ, обогүүд тишээ бултадаа оруулагдаха.

Баира БАЛЬБУРОВА.